

MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ

Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií

Faktory rozvoje vybraných regionů

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:
Ing. Radka Redlichová, Ph.D.

Vypracovala:
Bc. Kristýna Lubalová

Brno 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci:

Faktory rozvoje vybraných regionů

vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne:

.....

podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí své diplomové práce Ing. Radce Redlichové, Ph.D. za cenné rady, připomínky a čas, který věnovala přípravě na konzultace, a v neposlední řadě za skvělý osobní přístup.

Abstrakt

LUBALOVÁ, K., Faktory rozvoje vybraných regionů, Mendelova univerzita v Brně, 2016. Diplomová práce.

Cílem diplomové práce je identifikace faktorů rozvoje v Jihomoravském kraji a Kraji Vysočina. Na základě analýzy těchto faktorů jsou stanovena doporučení pro další rozvoj a je vytvořena SWOT analýza těchto krajů. Výsledky jsou porovnávány mezi kraji navzájem a ve vhodných případech i s nadřazeným územním celkem. Práce se zaměřuje na faktory rozvoje dle pilířů udržitelného rozvoje, tedy ekonomického, environmentálního a sociálního. V rámci každého pilíře bylo zkoumáno několik ukazatelů, které byly shledány jako nejdůležitější a dostatečně vykreslující situaci v krajích.

Klíčová slova:

Jihomoravský kraj, Kraj Vysočina, udržitelný rozvoj, region

Abstract

LUBALOVÁ, K., Development factors of selected regions, Mendel University Brno, 2016, Diploma thesis.

The aim of the diploma thesis is the identification of development factors in the regions of South Moravia and Vysočina. Recommendations for further development and SWOT analysis of these regions are determined on the basis of the analysis of these factors. The results are compared between the regions and also with higher regional authority if appropriate. The thesis aims at factors of development according to the columns of sustainable development, which mean economic, environmental and social. Within each column several indicators, which were found most important and representing the situation in regions enough, were studied.

Key words:

South Moravian Region, Vysočina Region, sustainable development, region

OBSAH

Obsah.....	6
1. Úvod.....	8
2. Cíl a metodika práce.....	9
3. Úvod do problematiky	11
3.1 Region	11
3.2 Regionální ekonomie	14
3.3 Regionální rozvoj	15
3.3.1 Lokalizace firem.....	16
3.3.2 Intenzita vnitroregionálních vazeb	17
3.3.3 Převažující organizační složka firem	17
3.3.4 Demografická situace	18
3.3.5 Přímé a nepřímé zásahy státní hospodářské politiky	19
3.4 Teorie změn v ekonomické úrovni regionů	20
3.4.1 Teorie ekonomické základny.....	20
3.4.2 Teorie sektorů.....	21
3.4.3 Teorie kumulativních změn	21
3.5 Udržitelný rozvoj.....	22
4. Charakteristika zvolených krajů	24
4.1 Jihomoravský kraj	24
4.2 Kraj Vysočina.....	26
5. Definice rozvojových ukazatelů	28
5.1 Socioekonomické faktory rozvoje regionů	30
5.1.1 Vývoj nezaměstnanosti ve vybraných krajích	38
5.1.2 Vývoj příjmů a výdajů domácností ve vybraných krajích	40
5.1.2.1 Struktura nákladů domácností.....	42
5.1.3 Ekonomické subjekty ve vybraných krajích.....	43
5.1.4 Ekonomické subjekty dle převažující činnosti CZ-NACE	47
5.1.4.1 Analýza koncentrace a specializace.....	49

5.1.5	HDP ve vybraných krajích.....	55
5.2	Environmentální ukazatele rozvoje regionů	58
6.	Srovnání vybraných krajů	64
6.1	SWOT analýza krajů	73
6.1.1	SWOT analýza Jihomoravského kraje	73
6.1.2	SWOT analýza Kraje Vysočina	79
6.2	Odpověď na výzkumnou otázku	86
7.	Závěr.....	91
8.	Seznam citované literatury.....	92
9.	Zdroje numerických dat.....	101
	Seznam použitých zkratk.....	105
	Seznam grafů	107
	Seznam tabulek	108
	Přílohy	110

1. ÚVOD

Téma, které se řeší na úrovni České republiky, Evropské unie i v celosvětovém měřítku, je zvyšování kvality prostředí pro život. Kvalitu života lze zvyšovat pomocí řady nástrojů na všech zmíněných úrovních. Největší odpovědnost růstu kvality života však leží na nejnižších stupních regionální hierarchie a řeší se pomocí regionální politiky. Výsledkem implementace regionálních politik má být regionální rozvoj.

Regionální rozvoj je nutné stavět na třech pilířích, a to ekonomickém, sociálním a environmentálním, ale zároveň je třeba brát ohled na budoucí generace. Tento přístup bývá označován za udržitelný rozvoj a od 90. let minulého století se má za to, že dodržování principů udržitelného rozvoje je jediným možným přístupem k rozvoji.

Je třeba, aby pro budoucí generace zůstaly zachovány ekologicky stabilní ekosystémy, silné ekonomiky a vyvážené sociální podmínky. Samozřejmě zdroje planety Země nejsou nevyčerpatelné, proto se již nepoužívá termín „trvale udržitelný rozvoj“ (TUR), ale pouze „udržitelný rozvoj“.

Aby mohlo dojít k rozvoji regionu, je nutné znát aktuální stav a dosavadní vývoj jednotlivých pilířů rozvoje. Na základě těchto znalostí lze zjistit silné a slabé stránky regionu a vytyčit si tak oblasti, pro které se naskýtají příležitosti pro zlepšení stavu. Zároveň tak můžeme zjistit, jakým hrozbám region čelí a s jakými problémy se může do budoucna potýkat. Vzhledem k těmto informacím lze stanovit strategické cíle a oblasti směřování podpory zvoleného regionu.

2. CÍL A METODIKA PRÁCE

Hlavním cílem této diplomové práce je identifikace faktorů rozvoje ve vybraných krajích, jimiž jsou Jihomoravský kraj a Kraj Vysočina. Na základě těchto faktorů budou formulována doporučení pro další rozvoj. Následně na základě dosažených poznatků budou vzájemně porovnány silné a slabé stránky, budou pojmenovány příležitosti a hrozby, které jsou ve vybraných krajích.

V návaznosti na hlavní cíl byl stanoven následující pracovní postup:

1. Teoretický rámec zkoumané problematiky
2. Analýza vybraných ukazatelů a komparace jejich vývoje ve vybraných krajích s přihlédnutím ke stavu v nadřazeném územnímu celku (České republice)
3. Zhodnocení současného stavu, nalezení silných a slabých stránek, hledání a pojmenování příležitostí a hrozeb

S ohledem na výše uvedené cíle a vzhledem k tématu diplomové práce se stanoví výzkumná otázka:

„Který z vybraných faktorů je pro zvolené regiony nejvýznamnějším pro jejich udržitelný rozvoj?“

Metodika pro zpracování této práce byla zvolena následující:

Prvního bodu postupu, tedy Teoretického rámce zkoumané problematiky, bude dosaženo prostřednictvím literární rešerše, a to zejména z odborných publikací a dostupných internetových zdrojů, jejichž seznam je uveden v závěru této práce.

Druhý bod postupu, tedy Analýza vybraných ukazatelů a komparace jejich vývoje ve vybraných krajích s přihlédnutím ke stavu v nadřazeném územním celku (České republice) bude dosaženo zejména z dat, která poskytuje Český statistický úřad (ČSÚ).

Třetí bod postupu vypracování práce, a to Zhodnocení současného stavu, nalezení silných a slabých stránek, hledání a pojmenování příležitostí a hrozeb bude proveden analýzou a syntézou zjištěných dílčích poznatků.

V závěru práce bude odpovězeno na výzkumnou otázku, a vybraný faktor bude rovněž odůvodněn.

3. ÚVOD DO PROBLEMATIKY

Výzkum prováděný regionalisty je důležitý zejména pro vymezení dalšího směřování regionální politiky, jejích nástrojů a k analýze výsledků aplikace těchto nástrojů. Díky této analýze lze vytvořit strategii dalšího směřování zvoleného území, identifikovat silné a slabé stránky regionu, a zároveň určit příležitosti, které se zvolenému kraji naskýtají vzhledem k aktuálním požadavkům společnosti.

3.1 Region

Pojem *region* není v literatuře jednotně definován, neboť jeho obecné vymezení je problematické. Je tomu tak zejména proto, že se tento termín používá v nejrůznějších kontextech a také v různých vědních disciplínách – geografických, sociologických, ekonomických či politických. Může být rovněž definován z hlediska infrastruktury, kultury, historicky, nebo také pro různé výzkumné účely, jako statistickou jednotku apod. Žádná z definic uváděných v publikacích tedy není a ani nemůže být univerzální a všeobecně platná. (Žižka a kol., 2013).

Lze však říci, že správnost jednotlivé definice je dána účelem používání termínu. Společným znakem všech regionů však zůstává to, že region je určitá jednotná geografická oblast, na kterou lze nahlížet jako na jeden objekt. Jedná se tedy o agregovanou jednotku, což je nutná podmínka pro analýzu regionálních jevů (Hoover, Giarratani, 1999). Jednotlivá území tak mohou spadat do vícera regionů zároveň.

Dle Žižky (2013) a Redlichové (2013) neexistuje ani konsensus či ustálené typologie regionů. Regiony bývají charakterizovány na základě většího množství kritérií, která sama o sobě mohou být velice různorodá. CzechTourism (2012) uvádí, že mohou být objektivní i subjektivní, přičemž míra subjektivity může být různá. Ze subjektivních charakteristik vyplývají zejména typické rysy zvoleného regionu a je pouze na regionalistovi, podle jakých kritérií si regiony vymeží. Objektivní regiony jsou jednotky vymezené na základě objektivního kritéria, které

je nezpochybnitelné. Regiony se též dají dělit pomocí exogenních (přírodní a demografické jevy) a endogenních (ekonomické a správní charakteristiky) faktorů.

Této různorodosti odpovídá i definice regionu dle Keatinga (2000), který říká, že za region lze označit fyzický prostor definovaný topografií, klimatem či jinými stálými charakteristikami, případně mohou být definovány okolo vybraného centra, a to ekonomicky, kulturně, funkčně politicky nebo institucionálně.

Žižka (2013) deklaruje, že základem pro vymezení regionu je jeho geografické vymezení, od něž se potom dále odvíjí další typy regionů, jako například urbanistický, sociální a ekonomický.

Jedním z aspektů posuzování regionů je dle Metodické podpory regionálního rozvoje (2014) kritérium stejnorodosti. Homogenní regiony seskupují jednotky se stejnou nebo podobnou vlastností. Zvolený aspekt je tedy v daném regionu srovnatelný, přičemž jednotlivé charakteristiky se mohou navzájem ovlivňovat, nebo na sobě jsou nezávislé. Charakteristické je pro tento typ regionů to, že jejich hranice se mohou poměrně rychle měnit. Požadavek homogenosti je uplatňován zejména kvůli možnosti analýzy zvoleného kritéria, a to bez přílišné roztříštěnosti. Tyto analýzy bývají uplatňovány jako nástroj regionální politiky. Pro vymezení těchto regionů neexistuje jednotná metodika, vždy je třeba brát ohled na účel použití a charakter zkoumaných veličin, bývá však využíváno několik metod, a to bodová metoda nebo shluková analýza. Žižka (2013) dodává, že se homogenní region vyznačuje maximální vnitřní homogenitou a maximální vnější heterogenitou, přičemž ani homogenita není absolutní a vykazuje odchylky.

Heterogenní regiony dle Metodické podpory regionálního rozvoje (2014) takový typ regionů, jenž je jednotný ve vztahu jeho vnitřní organizace či struktury. Součástí těchto regionů je centrum (nodus), případně několik center, a jejich zázemí. Tento region se vymezuje na sebe navzájem působícími prostorovými prvky a postavením těchto prvků v hierarchické stupnici. Kritériem pro spojení prvků do jednoho regionu je vzájemná intenzita jejich působení a také

síla vazeb mezi nimi. Sem lze zařadit například spádové regiony (například pro práci, nákupy, služby) s regionálním centrem. Čím více se od tohoto centra vzdalujeme, vazby slábnou. Hranice jsou tedy tam, kde jsou vazby nejslabší. Redlichová (2013) dodává, že těmito vazbami jsou toky zejména osob, zboží a služeb. Tento typ se vymezuje například pomocí gravitačních modelů nebo pomocí analýzy toků. Kritéria homogenity a heterogenity se navzájem nevylučují.

Žižka (2016) uvádí i další členění regionů, například dle velikosti – na základě jejich skladebné hierarchie. Do těchto kategorií spadají makroregiony (území celého státu), mezoregiony a mikroregiony.

Dále tento autor uvádí regiony přirozené, které mají velký význam z hlediska územního rozvoje – určuje je zemský povrch a vytváří se na základě dlouhodobě vytvářených vztahů. Je tedy důležitá historie, kultura, osidlování regionu, životní úroveň a další faktory. Dalším typem jsou regiony účelové, které vznikají na základě funkčních vztahů jádra regionu a jeho zázemí, přičemž je určující síla vazeb mezi jádrem a jeho zázemím.

Dále Žižka (2013) uvádí regiony administrativní, které vznikají pro účely fungování státní správy a samosprávy, jsou to tedy prostory politické. Slučuje se v nich řada výše zmíněných charakteristik. Je pro ně určující, že musí pokrývat celé území státu, jsou časově stabilní, jejich zastupující orgány jsou buď volené, nebo jmenované, mají různé hierarchické úrovně a vždy vznikají shora, tedy dělením státu na menší územní celky.

Studiem regionů a jejich vzájemnými vztahy se zabývá regionalistka. Samotné regiony, jak uvádí Žižka (2013), jsou vymezovány procesem regionalizace, a to směrem shora dolů, tedy iniciativou z centra. Regionalizace se tedy váže na zájmy mocenského centra. Procesem regionalismu se vytváří regiony zdola nahoru a je často spojen s politickým a ideologickým zázemím obyvatel zkoumaného regionu.

Vzhledem k různícím se podmínkám v regionech mohou vznikat mezi jednotlivými územními celky rozdíly. V některých lokalitách tak mohou vzniknout problémy, které způsobují regionální disparity. Faktory, které mohou způsobovat

tyto problémy, jsou dle Wokouna (2008) například relativně nízká mobilita pracovní síly nebo kapitálu, různící se geografické faktory (omezené přírodní zdroje), ekonomická struktura regionu, dále se sem může řadit institucionální faktor, nebo také faktory psychologické.

Žižka (2013) uvádí, že v rámci podpory nejproblémovějších oblastí ČR byly zákonem č. 248/2000 Sb. vymezeny typy regionů se soustředěnou podporou státu. Důvodem pro jejich zavedení bylo výrazné zhoršení hospodářské situace, a také prudké zvýšení nezaměstnanosti v postižených regionech. Podporované regiony se dělí dle charakteru jejich zaostávání následovně:

- Strukturálně postižené regiony – zde je patrný dopad restrukturalizace průmyslu
- Hospodářsky slabé regiony – v nich je charakteristická nízká životní úroveň obyvatel
- Regiony s vysoce nadprůměrnou nezaměstnaností
- Ostatní regiony – podpora ze strany státu je žádoucí z jiného důvodu

Tyto podpory jsou však konkrétně zaměřeny na co nejmenší vymezenou oblast, a to na okresy či dokonce obvody působnosti ORP. Účelem těchto podpor je snížení rozdílů mezi slabšími regiony a regiony hospodářsky silnějšími.

Tato diplomová práce bude pracovat s krajem jako velikostní jednotkou regionu. Kraje jako takové jsou administrativní správní celky. Ty vznikly za účelem provádění jak regionální politiky, tak politiky státu – státní správy a samosprávy. Krajská města fungují jako centra spádové oblasti vymezené hranicemi krajů.

3.2 Regionální ekonomie

Regionální ekonomie je podle Čadila (2010) veskrze mladá oblast vědy, jejíž specifčnost však tkví v tom, že má výrazný interdisciplinární charakter. Regionální ekonomie v sobě obsahuje prvky ekonomie, geografie, sociologie, urbanismu, ale využívá i statistický, matematický a ekonomický aparát. Jako

taková je regionální ekonomie podmnožinou regionální vědy s tím, že se soustřeďuje na ekonomické aspekty a problémy vybraného regionu.

Macháček(2011) definuje regionální ekonomiku jako „*vědní oblast, jejímž těžištěm jsou ekonomicky významné územní vztahy a jevy*“ (s.14). Macháček (2011) dále tvrdí, že problémy, jimiž se zabývá regionální ekonomie, se dotýkají běžného života všech lidí. At' se jedná o zaměstnání v přiměřené vzdálenosti od místa bydliště, podmínky dojížděky do práce či do školy, o možnosti bydlení ve zvoleném regionu, o faktory ovlivňující cenu nemovitostí, ale také o důvody úpadků, nebo naopak rozkvětu některých městských center.

3.3 Regionální rozvoj

Regionální rozvoj definuje Kutscherauer (2013a, 2013b) jako kladný vývoj rozhodujících socioekonomických znaků regionu. Jedná se tedy o růst socioekonomického, ale i environmentálního potenciálu a konkurenceschopnosti, což má vést ke zvyšování kvality a úrovně života obyvatel daného území. Dlouhodobým cílem regionálního rozvoje je vyvážený, harmonický a udržitelný rozvoj. V podmínkách České republiky byl tento dlouhodobý cíl rozdělen do následujících tří strategických cílů:

- Rozvojově zaměřený cíl, pomocí něhož dochází ke zvýšení ekonomického a environmentálního potenciálu
- Disparitně zaměřený cíl, s jehož pomocí dochází k zastavení růstu a snižování disparit mezi regiony
- Instrumentálně zaměřený cíl, díky němuž je zajištěna finanční a institucionální realizace strategických záměrů

Kutscherauer (2013b) dále uvádí, že regionální rozvoj lze chápat jako výslednici aktivit regionální politiky, a to na úrovni EU, státu, krajů, regionů soudržnosti či mikroregionů.

Jak uvádí Mankiw (1999), hlavním cílem každého územního celku by mělo být zvyšování blahobytu jeho obyvatel, ale také podnikatelů a dalších zájmových skupin. Úkolem tedy je zkoordinovat zájmy jednotlivých skupin tak, aby byla celkově dosažitelná maximální míra prospěchu celku.

Matoušková (2000) ve své práci uvádí možné faktory, které ovlivňují ekonomickou úroveň regionu. Sem patří například:

- Lokalizace firem
- Intenzita vnitroregionálních vazeb
- Převažující organizační složka firem
- Demografická situace
- Přímé a nepřímé zásahy státní hospodářské politiky

3.3.1 Lokalizace firem

Matoušková (2000) tvrdí, že je ekonomická úroveň regionu přímo ovlivněná lokalizací firem. Tyto firmy figurují zejména jako zdroj pracovních míst pro občany, čímž se snižuje nezaměstnanost a předchází se tak negativním dopadům spojeným s nezaměstnaností.

Emerson (1973) tvrdí, že důležitá však je i sektorová struktura firem. Pokud se v daném prostoru koncentrují podobné či svou produkcí na sebe navazující výroby, je možné dosáhnout úspor z rozsahu, dopravních úspor či úspor ze specializace.

Opačně proti těmto výhodám však mohou působit jiné faktory, které mohou mít vliv proti využívání výše uvedených výhod z prostorové koncentrace. Sem lze zařadit například nižší cenu práce případně pozemků. Tyto faktory tak zvýhodňují spíše méně rozvinuté regiony.

3.3.2 Intenzita vnitroregionálních vazeb

Klecha-Tylec (2016) uvádí, že vnitroregionální vazby mohou být v dvojího druhu, a to buď spolupráce konkurentů, tedy firem na stejné úrovni, nebo spojení dodavatelů a odběratelů. Sílu těchto vazeb lze vyjádřit regionálního multiplikátoru. Čím vyšší hodnotu multiplikátor udává, tím více jsou na sobě firmy či odvětví závislé. Odezva růstu či úpadku jedné firmy/odvětví se tak přelévá i na ostatní. Matoušková (2000) dodává, že tyto vazby mohou mít jak pozitivní, tak negativní efekt.

Obě zmíněné autorky se shodují na tom, že je-li efektem růst, dochází ke zvýšení příjmů všech jednotek zapojených do vnitroregionálních vazeb. Naopak úpadek jedné firmy/odvětví zapojené do silných vnitroregionálních vazeb má za následek zhroucení celé oblasti. Tyto změny mají často za následek i změny v sociální struktuře obyvatelstva daného regionu – vzroste nezaměstnanost, pracovní síla se z regionu stěhuje do regionů s lepšími pracovními podmínkami, je třeba zajistit rekvalifikaci nezaměstnaných apod.

O otázce, zda je výhodný vysoký multiplikační efekt, lze polemizovat. Z dlouhodobého hlediska se však odvětví v prostoru proměňují a už z tohoto důvodu je vhodnější spíše více diverzifikované portfolio firem a odvětví v regionu.

3.3.3 Převažující organizační složka firem

Mankiw (1999) uvádí, že s organizační formou firem v regionu velice úzce souvisí velikost firem. Pro rozvoje regionu je určující, v jakém poměru jsou zastoupeny firmy podle velikostí, které se obvykle dělí dle následujících kategorií:

- Malé a střední samostatné podniky (MSP)
- Velké firmy
- Pobočky velkých firem

Je zřejmé, že přítomnost jakýchkoliv firem je pro region přínosem, avšak různá struktura zastoupení dle velikosti, potažmo organizačních forem, je pro různé regiony jinak vhodná. Redlichová (2013) uvádí, že struktura, kde mají pobočky velké firmy, je pro regiony nejméně výhodná. Tyto firmy se zde lokalizují z důvodů nízkých nákladů na pracovní sílu a další náklady. Tyto firmy zaměstnávají spíše pracovníky s nízkou kvalifikací, a tedy i s nízkými příjmy. Případné ukončení činnosti takového velkého zaměstnavatele znamená pro region ztrátu velkého objemu pracovních míst, čímž dochází k dalšímu úpadku regionu.

3.3.4 Demografická situace

Jak uvádějí Palát a kol. (2013) a Koschin (2005), demografie je interdisciplinární věda na pomezí věd biologických a sociálních. Biologická stránka populace je podle výše zmíněných autorů základní stránkou, jelikož je podmínkou existence populace. Ekonomická situace je tedy přímo ovlivněna demografickou situací v regionu, a zároveň ekonomická a sociální situace ovlivňuje demografický vývoj v daném území.

Dle Paláta (2013) lze na základě informací o demografickém vývoji území formulovat vhodnou dlouhodobou populační a hospodářskou politiku. Demografické údaje mohou napomoci k určení, jaká opatření je v daném regionu vhodná či potřebná učinit. Například ve vyspělých zemích světa je v současnosti charakteristické stárnutí populace. To znamená, že roste počet lidí, kteří budou potřebovat příslušné služby – nárok na zdravotní péči, důchodové zabezpečení, služby pro plnohodnotné vyžití ve vyšším věku apod. Na základě této znalosti je tedy možné regulovat a podporovat rozvoj potřebných služeb v návaznosti na demografickou situaci. Na nastalou situaci se tak mohou připravit jak podnikatelé a zaměstnavatelé, tak i tvůrci regionálních i nadregionálních politik.

Palát (2013) souhrnně zastřešuje souhrn faktorů, které zapříčiňují strukturální, kulturní a technologické změny, pojmem *modernizace*. Sem jsou zahrnuty zejména procesy, které nastaly v průběhu 19. a 20. století, jako je

industrializace, urbanizace, demokratizace, sociální mobilita a další jevy související s tzv. moderními společnostmi.

Zároveň je pravdou, jak uvádí Palát (2013), že ekonomická a politická situace ovlivňuje situaci demografickou. V ekonomicky nejistých dobách se rodí méně dětí, pokud dojde ke strukturální, kulturní, či technologické změně, má to rovněž vliv na porodnost. Na počet a složení obyvatelstva, a tím pádem i na ekonomický, demografický a sociální vývoj prostředí, má a do budoucna zřejmě i bude mít vliv migrace, a to jak v rámci státu či regionu, tak i migrace přesahující hranice států a dokonce i kontinentů.

3.3.5 Přímé a nepřímé zásahy státní hospodářské politiky

Dle Nativel (2004) a Matouškové (2000) má zásadní vliv na úroveň regionů nástroje politiky regionální, monetární, fiskální, sektorové a státního protekcionismu. Dopady těchto politik na region jsou spíše vedlejším výsledkem.

Pomocí regionální politiky je realizován soubor cílů a opatření, které mají vést ke snižování disparit mezi regiony. Ač se tyto politiky tvoří jako dokumenty s celostátní platností, dochází k rozdílným dopadům na jednotlivé regiony.

Pomocí monetární politiky má vláda možnost usměrňovat množství peněz v oběhu a také může například zvýhodňovat úvěry pro MSP či určité regiony.

Matoušková (2000) tvrdí, že fiskální politika má možnost meziregionální přerozdělování důchodů, a to pomocí daňových sazeb a vládních výdajů.

Pomocí sektorové politiky lze zvýhodňovat či podporovat zvolené sektory ekonomiky. Velikost dopadů těchto politik na region je závislá na míře zastoupení ve zvoleném regionu.

Pomocí protekcionismu může stát chránit domácí výrobce, a to prostřednictvím cel a dovozních kvót. Opět je dopad na daný region závislý na míře koncentrace chráněného odvětví v regionu.

3.4 Teorie změn v ekonomické úrovni regionů

Prostorová ekonomická teorie, jak uvádí Matoušková (2000) nabízí mnoho různých metod, které umožňují popis základních příčin ekonomických změn v situaci regionu. Každý uváděný přístup má za cíl vysvětlit vliv zvoleného faktoru, a zároveň si klade za úkol tyto účinky kvantifikovat. Matoušková (2000) zmiňuje kromě nejkompexnějšího přístupu, tedy faktorové analýzy postihující vliv jednotlivých faktorů a jejich vzájemného působení, zejména tři základní metody:

- Teorii ekonomické základny
- Teorii sektorů
- Teorii kumulativních změn

3.4.1 Teorie ekonomické základny

Tato teorie vychází z názoru, že ne všechny aktivity realizované v regionu mají stejně důležité postavení. Rozhodující jsou ty firmy, jejichž produkce je klíčová zejména pro uspokojování potřeb mimo území regionu, jsou tedy určené k vývozu. Wang (2007) uvádí, že na základě rozvoje těchto firem stojí též rozvoj firem, jejichž produkce je primárně určena pro místní trh.

Teorie tedy pracuje s rozdělením všech činností na dvě skupiny, které označuje jako základní a nezáskladní. Za základní jsou považovány ty, jejichž produkce je určena pro trh mimo hranice regionu, kdežto ty nezáskladní zahrnují produkci pro vnitroregionální trh. Růst regionu se dle této teorie odvíjí od růstu produkce základních činností, na něž navazuje růst aktivit nezáskladních. Pokud bychom však chtěli tuto teorii použít v praxi, zjistíme, že je její aplikace nesnadná, neboť často lze jen těžce rozlišit, zda se jedná o činnosti základní či nezáskladní (Čadil, 2010).

3.4.2 Teorie sektorů

V teorii sektorů je dle Matouškové (2000) zásadní ekonomická struktura regionu, od níž se pak dále odvíjí jeho ekonomická úroveň. Původně bylo přisuzováno zvyšování průměrných regionálních příjmů snižujícím se podílu zaměstnaných v zemědělství a nárůstem zaměstnanosti v sekundéru, následně pak v terciéru. Přelévání práce a kapitálu mezi jednotlivými sektory s sebou nese změny v regionální ekonomické úrovni.

Sektorová teorie vidí tyto změny jako vnitřní vývojový proces, který je různými autory vymezen rozdílným počtem stupňů. Mezi základní vnitřní faktory jsou zahrnovány následující:

- Práce
- Půda
- Kapitál
- Doprava
- Technologie
- Hospodářskopolitický systém

I tato teorie si však dle Matouškové (2000) nachází své odpůrce, a to zejména díky významné agregaci – práci s celými sektory. Tito oponenti uvádějí, že ekonomická situace je spíše závislá na jednotlivých druzích činností, které se v regionu provádějí, než na zastoupení jednotlivých sektorů.

3.4.3 Teorie kumulativních změn

Tato teorie dle Klufové (2015) zkoumá vliv jádrového regionu na ekonomickou úroveň regionu periferie. Vychází se zde z předpokladu, že firmy za účelem vnitřních a vnějších úspor (z rozsahu a aglomeračních úspor) realizují svou činnost ve vzájemné blízkosti. Tím dochází k prostorové koncentraci ekonomických subjektů, čímž vznikají tzv. jádrové regiony. Teorie kumulativních

změn se soustředí na to, zda, kdy a jak dochází k šíření ekonomického rozvoje z jádrových regionů do periferií, Zároveň zkoumá, zda vliv jádrového regionu na periferie je pozitivní či negativní. Obecně platí, že z krátkodobého hlediska se projevují spíše vlivy negativní. Pozitivní účinky se dostávají postupně a v průběhu spíše delšího časového úseku. Při aplikaci této teorie je rovněž třeba zohlednit ekonomickou úroveň nadřazeného územního celku, který je schopen přiblížit stav periferních regionů regionu jádrovému.

3.5 Udržitelný rozvoj

Rozvoj jako pojem však nelze vnímat odděleně. Vyskot (2013) jej definuje ve spojitosti s pojmem *růst* a *vývoj*, a to následujícím způsobem:

- Růst – bývá vztahován k hospodářskému produktu, avšak jenom ke kvantitě produkce či spotřeby. Pro dlouhé období se používá slovní spojení „*udržitelný růst*“, jehož význam je však nereálný, a to vzhledem k omezenosti přírodních zdrojů
- Rozvoj - jedná se o širší pojem, který oproti *růstu* zahrnuje i kvalitativní pohled na produkci či spotřebu. Bývá užíván například ve spojitosti s pokrokem, vzděláním, zdravím apod. Macháček a kol. (2011) dodává, že pomocí rozvoje se přibližujeme cíli, tedy stavu, který považujeme za vhodný.
- Vývoj – oproti *rozvoji* jako záměrné aktivitě člověka je *vývoj* přirozený proces

Součástí zlepšování podmínek v regionu je dle Maiera (2012) rozvoj životního prostředí obyvatel, jsou vytvářeny lepší ekonomické podmínky a také rozvoj sociální sféry. Ve spojitosti s rozvojem bývají též užívány pojmy jako *udržitelnost*, *setrvalost* či *únosnost* rozvoje. Vyskot (2013) uvádí pro tyto pojmy definici Světové komise pro ŽP a rozvoj (WCED, 1987), která zní následovně:

„Rozvoj, který uspokojuje současné potřeby, aniž by při tom omezoval možnost budoucích generací naplňovat jejich potřeby“ (Vyskot, 2013, str. 16).

Zároveň tento autor tvrdí, že sousloví *udržitelný rozvoj* lze vnímat jako vnitřně rozporuplný, neboť slovo *rozvoj* indikuje změnu stavu, avšak slovo *udržitelný* naopak svědčí o potřebě zachování stavu.

Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky (2010) stanoví pro udržitelný rozvoj (UR) několik klíčových principů, které je třeba respektovat při tvorbě všech navazujících dokumentů či strategií. Konkrétně uvádí následující:

- Princip rovnováhy tří pilířů UR
- Princip soudržnosti a integrace politik a řízení
- Princip předběžné opatrnosti
- Princip generační a mezigenerační odpovědnosti
- Princip rovných příležitostí
- Princip partnerství
- Princip mezinárodní odpovědnosti
- Princip rozmanitosti.

Při vypracování této diplomové práce bude využito zejména prvního uvedeného pilíře, a to principu rovnováhy tří pilířů UR. Podstatou tohoto principu je zachování dynamické rovnováhy mezi pilíři ekonomickým, environmentálním a sociálním. Na bázi těchto pilířů budou identifikovány nejpodstatnější ukazatele z daných oblastí a vyhodnoceny pro vybrané regiony.

4. CHARAKTERISTIKA ZVOLENÝCH KRAJŮ

Tato práce si dává za úkol porovnat ekonomickou, sociální a environmentální situaci ve vybraných krajích České republiky. Pro regionální růst a regionální rozvoj jsou důležité i další aspekty, jako jsou například přírodní podmínky, demografická situace v regionu, či dopravní dostupnost, které dále ovlivňují samotné socioekonomické a environmentální ukazatele. V následující kapitole tedy budou uvedeny základní charakteristiky vybraných krajů, tedy kraje Jihomoravského (JMK) a kraje Vysočina (VYS).

4.1 Jihomoravský kraj

Jihomoravský kraj je charakteristický svou výhodnou polohou na hranicích hned se dvěma státy – zeměmi EU - Slovenskem na východě a Rakouskem z jižní strany kraje. Z evropského pohledu lze na JMK nahlížet jako na křižovatku Evropy (Charakteristika Jihomoravského kraje, Český statistický úřad, 2016).

JMK tvoří celkem 7 okresů, a to Blansko, Brno-město, Brno-venkov, Břeclav, Hodonín, Vyškov a Znojmo. V nich je celkem 673 obcí, které se dělí do 21 správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP). Rozloha tohoto kraje činí 7 188 km² a svou velikostí se tak řadí na čtvrté místo v rámci České republiky co do velikosti. V roce 2015 zde žilo 1,18 milionu obyvatel, přičemž téměř třetina celkového počtu obyvatel žije v krajském městě (Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Jihomoravského kraje – 2015, 2016, Stručná charakteristika Jihomoravského kraje, 2015).

Dle Českého statistického úřadu (Charakteristika Jihomoravského kraje, Český statistický úřad, 2016) jsou přírodní podmínky v kraji různorodé, čemuž odpovídá i způsob využívání krajiny a také na životní styl obyvatel dané lokality.

Celkem kraj charakterizují čtyři základní krajinné typy:

- Rozsáhlé jeskynní komplexy Moravského krasu
- Rovinatá oblast polí, luk, vinic a zbytků lužního lesa na jihu kraje
- Kopcovitá oblast Bílých Karpat ve východní části kraje
- Brněnská městská aglomerace a v jejím okolí lesy Moravského krasu, roviny z jižní strany města a přilehlá Brněnská přehrada.

Nadmořská výška se pohybuje od 150 m n. m. do 842 m n. m. Jako celek se JMK vyznačuje relativně kvalitním ovzduším, přičemž negativní vlivy mají pouze lokální charakter u velkých průmyslových center (Brno-město, Hodonín). V kraji průběžně narůstá počet obcí a potažmo i obyvatel, kteří jsou přímo napojeni na čističku odpadních vod (Charakteristika Jihomoravského kraje, Český statistický úřad, 2016).

Město Brno je pro celý kraj spádovým městem s významným regionálním i nadregionálním postavením. Je důležité jako centrum vzdělání, kultury, obchodu, služeb, a zároveň toto centrum funguje jako dopravní uzel – je zde křižovatka dálnic na Prahu, Vídeň, Bratislavu, Olomouc, je zde autobusový i železniční uzel a svůj význam má i mezinárodní letiště. Z hlediska dopravy tedy nese celý Jihomoravský kraj důležitou tranzitní funkci.

Jihomoravský kraj se rovněž může pochlubit svou turistickou přitažlivostí. Největšími lákadly jsou kulturní památky – za všechny například město Brno, bojiště u Slavkova, archeologická naleziště v Dolních Věstonicích, lidové slavnosti v moravských obcích. Svou oblibu si zde našla i cykloturistika a vinařská turistika.

Z ekonomického hlediska patří JMK k regionům s významným ekonomickým potenciálem. Z celkového HDP vytvořeného v rámci celé České republiky připadá 10,5 %, což však neodpovídá celkovému počtu obyvatel (v JMK žije 11 % obyvatel ČR). Brno a jeho okolí jsou známé svým průmyslovým založením – důležitý je zpracovatelský průmysl, zemědělství, stavebnictví, obchod a komerční služby (Charakteristika Jihomoravského kraje, BusinessInfo.cz, 2012).

4.2 Kraj Vysočina

Kraj Vysočina svou polohou zaujímá centrální část republiky a sousedí s krajem Jihočeským, Středočeským, Pardubickým a Jihomoravským. Kraj Vysočina tedy neleží na společné hranici s žádným jiným státem, ale ve své jižní části se státní hranici přibližuje, proto je možné realizovat projekty přeshraniční spolupráce (Charakteristika kraje. Český statistický úřad, 2016).

Co do charakteru terénu se Kraj Vysočina vyznačuje členitějším územím a vyšší nadmořskou výškou. Povrch území je tvořen převážně pahorkatinami Českomoravské vrchoviny. Ovzduší je v tomto regionu poměrně čisté, jsou zde také relativně zdravé lesy, významné vodohospodářské plochy a také zdroje vody. Vodní toky zde historicky tvořily zemskou hranici Moravy a Čech (Charakteristika kraje. Český statistický úřad, 2016).

Rozlohou, která dosahuje téměř 6 800 km², se tento kraj řadí mezi ty nadprůměrně veliké. Administrativně se území VYS dělí na 5 okresů (Jihlava, Třebíč, Havlíčkův Brod, Pelhřimov, Žďár nad Sázavou), 15 ORP a 704 obcí. VYS je typický svými rozptýlenými vesnicemi s méně než 500 obyvateli. V současnosti má statut města v Kraji Vysočina pouze 34 obcí, což je vzhledem k rozloze kraje a počtu obcí a vzhledem k údajům ČR mírně podprůměrné. Na Vysočině žije asi 510 tisíc obyvatel, z toho asi 50 000 v centru. Pouze ve čtyřech městech žije více než 20 000 obyvatel. Podíl městského obyvatelstva tvoří asi 57 % (Charakteristika kraje, Asociace krajů České republiky, 2016).

V kraji je dle statistického registru ekonomických subjektů asi 108 tisíc ekonomických subjektů a vzhledem ke všem krajům v České republice se co do tohoto počtu řadí na předposlední příčku, což svědčí o nízkém stupni podnikatelské aktivity. Rovněž je třeba podotknout, že koncentrace ekonomických subjektů je různá v rámci pěti okresů. Ekonomická výnosnost kraje zaostává za celorepublikovým průměrem. Jeho podíl na HDP České republiky se pohybuje kolem 4 % (Charakteristika kraje. Český statistický úřad, 2016).

Pro VYS je, i přes zdejší přírodní podmínky (nadmořská výška a svažitost terénu snižují úrodnost půd), tradičním a také významným odvětvím zemědělství.

Přesto zde je optimální klima pro pěstování určitých plodin, jako jsou brambory, olejnin, a také je zde tradiční chov skotu. Pro většinu zemědělských podniků v kraji je obvyklé, že kombinují rostlinnou i živočišnou výrobu. Kromě zemědělství se v kraji uplatňují obory strojírenské a kovodělné, dřevozpracující, potravinářské a odvětví energetiky. Za průmyslová centra jsou považována hlavní města bývalých okresů a také města s dobrou dopravní obslužností (Charakteristika kraje. Český statistický úřad, 2016).

Silniční a železniční síť je ve VYS významná z hlediska vnitrostátního i celoevropského. Územím kraje tak prochází střeoevropská urbanizovaná osa Berlín – Praha – Vídeň/Bratislava – Budapešť. Stejně tak dálnice D1 (E50 a E65) slouží k dopravě národní i evropské. V posledních letech se díky této výhodné poloze zvyšuje oblíbenost VYS pro místní i zahraniční investory, soustředí se zde výrobní kapacity a výzkum a vývoj (Charakteristika kraje. Český statistický úřad, 2016).

VYS je významný také pro své pozoruhodné kulturní a historické památky. Tři z nich jsou dokonce zapsány v seznamu UNESCO. Jsou to městská památková rezervace Telč, poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře a židovská čtvrť se hřbitovem a bazilikou sv. Prokopa v Třebíči. Rovněž se zde konají různé kulturní akce celostátního i mezinárodního charakteru (Charakteristika kraje. Český statistický úřad, 2016).

5. DEFINICE ROZVOJOVÝCH UKAZATELŮ

Ekonomické, environmentální a sociální typy ukazatelů vycházejí z definice UR (původně trvale udržitelného rozvoje) tak, jak jej definuje například Strategie udržitelného rozvoje České republiky (2004). Tato vychází z rozšířené definice Komise OSN pro životní prostředí a rozvoj datovanou do roku 1987.

Definice říká, že udržitelný rozvoj je takový, který zajistí potřeby současné generace, aniž by ohrozil možnosti naplnění potřeb generací nastávajících. Ze setkání na Světovém summitu o udržitelném rozvoji (Johannesburg, 2002) vyplývá, že pro UR je takový, který zajistí rovnováhu mezi následujícími pilíři:

- Sociální pilíř – má zajistit sociální rozvoj, který zajistí potřeby všech
- Environmentální pilíř – jeho úkolem je účinná ochrana ŽP a šetrné využívání přírodních zdrojů
- Ekonomický pilíř – zajišťuje udržení vysoké a zároveň stabilní úrovně ekonomického růstu a zaměstnanosti.

Jak uvádí Strategie udržitelného rozvoje České republiky (2004):

„Potřeba udržitelného rozvoje není vyvolána pouze environmentálními limity, ale také limity ekonomickými a sociálními, vyplývajícími ze zvyšujících se konkurenčních tlaků globální ekonomiky.“

Tabulka 1 zobrazuje všechny vybrané ukazatele rozvoje regionů. Je zde patrné dělení na socioekonomické a environmentální faktory.

Zároveň je nutné podotknout, že se všechny tyto oblasti se vzájemně významně ovlivňují a velice úzce se k nim pojí informace demografické. Například, pokud se v daném území nachází výrazně vyšší počet obyvatel než v jiném regionu, je pravděpodobné, že zde bude více pracovních míst, potažmo firem, ale

také vyšší znečištění ovzduší (např. z dopravy), více odpadů atd. Z tohoto důvodu zde bude uvedeno srovnání obou krajů z pohledu demografického.

Tabulka 1 Vybrané ukazatele faktorů regionálního rozvoje

Zkoumaná oblast	Název vybraného faktoru
Socioekonomické faktory	Počet obyvatel
	Demografické ukazatele
	Hustota zalidnění
	Stáří obyvatelstva
	Vzdělanost
	Míra nezaměstnanosti (%)
	Vývoj příjmů a výdajů domácností (Kč/os/měsíc)
	Struktura nákladů na bydlení (%)
	Ekonomické subjekty
	ES celkem a FO (počet jednotek)
Velikost podniků (počet jednotek)	
Struktura ES dle CZ-NACE (počet jednotek)	
Analýza koncentrace a specializace	
HDP (miliony Kč)	
Koeficient ekologické stability	
Environmentální faktory	Produkce komunálního odpadu (kg/os/rok)
	Podíl obyvatel připojených do sítě vodovodů a kanalizací (%)
	Investice na ochranu ŽP (Kč/1000 osob)

Zdroj: Vlastní návrh

Tato sada indikátorů, kterou ilustruje Tabulka 1, vychází z několika zdrojů. Zásadním zdrojem pro sestavení tohoto souboru indikátorů byl Manuál zpracování a využití sady indikátorů pro malé obce autorů Hřebíka a Třebického (2007). Jelikož se jedná o publikaci věnující se malým obcím, bylo nutné zde zmíněné indikátory upravit, a to na základě kritérií, která si stanovili sami autoři:

- Přístup k datům, zjistitelnost a měřitelnost vstupních dat
- Reprezentace všech oblastí rozvoje
- Srovnatelnost v čase
- Srovnatelnost na místní a regionální úrovni

Zároveň dle Hřebíka a Třebického (2007) je nutné naplnění požadavků významnosti, reprezentativnosti, měřitelnosti a možnosti získání potřebných dat. Je nutné optimalizovat náklady vzhledem k užítku získaných informací. Dále je třeba dbát na správnost, spolehlivost, srovnatelnost a pochopitelnost indikátorů. Důležitá je i možnost interpretace a využitelnost získaných výsledků. Výběr indikátorů uvedený výše uvedená kritéria a omezení zohledňuje.

5.1 Socioekonomické faktory rozvoje regionů

Pilíř sociální a pilíř ekonomický se v jednotlivých ukazatelích často propojují a doplňují a zároveň je oba přímo ovlivňuje demografická situace v území. Lze polemizovat, zda např. faktor zaměstnanosti/nezaměstnanosti zařadit do sféry sociální, či do sféry ekonomické. Z tohoto důvodu byly pro účel diplomové práce tyto dva pilíře spojeny do jedné skupiny faktorů rozvoje regionu. Následující podkapitoly se tedy budou věnovat ryze ekonomickým, ryze sociálním, ale i faktorům na pomezí těchto dvou okruhů.

Jak uvádí Redlichová (2013), celkový počet obyvatelstva a jeho struktura závisí na přirozeném a mechanickém vývoji. Pro vyhodnocení ekonomické úrovně je zásadní zejména věková struktura, tedy zařazení do věkových skupin předproduktivních, produktivních a poproduktivních. Důležité jsou však i další charakteristiky, které ovlivňují potřeby zajištění specifických potřeb, jež mohou ovlivnit zejména výdaje z rozpočtu regionu.

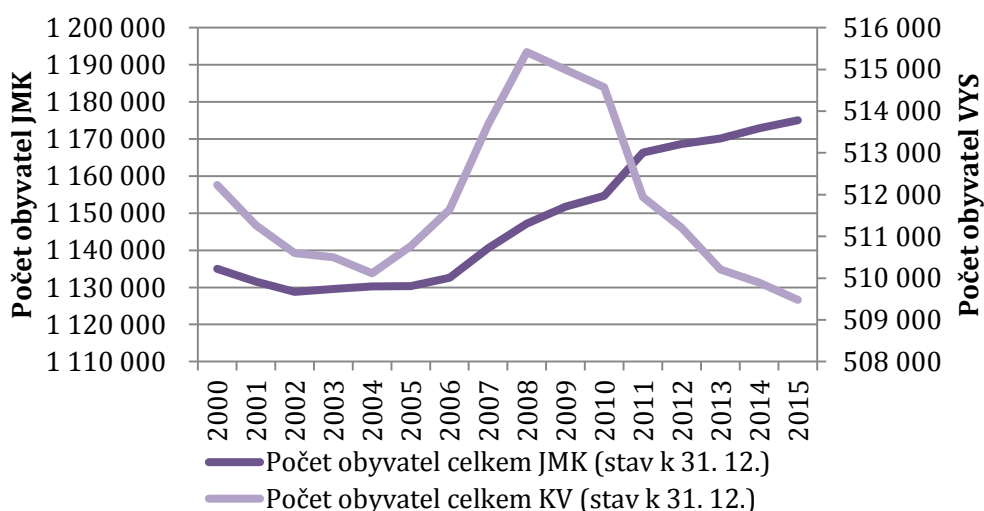
Co se týče demografických údajů, lze tyto dělit do dvou skupin, a to následovně:

- Stav (struktura) – údaj k určitému datu
- Dynamika (pohyb) – demografické události, které nastanou během zvoleného časového úseku (měsíčně, čtvrtletně, ročně, mezi dvěma sčítáními)

Hübelová (2013) uvádí, že územní rozložení obyvatelstva je podmíněné nestejnými podmínkami pro život člověka na Zemi. Je determinováno polohou a povrchem území, podnebními podmínkami, dostupností přírodních zdrojů, jako jsou voda, půda a nerostné suroviny, a také dopravní dostupností. Zároveň však kromě výjimečných případů nepředstavují přírodní podmínky hlavní překážku šíření populace.

Z hlediska demografické struktury lze zkoumat řadu faktorů, které ovlivňují prostředí v regionu. Demografie obecně zkoumá řadu ukazatelů, mezi něž se řadí počet obyvatel, strukturu dle pohlaví, dle věku, strukturu obyvatel dle jejich dosaženého vzdělání, prostorové rozmístění obyvatelstva a stárnutí populace, migraci, zdraví, kvalitu lidského kapitálu a mnoho dalších ukazatelů.

Mezi základní ukazatel, který ovlivňuje rozvoj regionu, patří počet obyvatel. Co do počtu obyvatel vybrané kraje mají značně rozdílné počty obyvatel. To přímo znázorňuje Graf 1.

Graf 1 Vývoj počtu obyvatel ve VYS a JMK
Vlastní návrh dle Český statistický úřad, Obyvatelstvo, 2016

Ve VYS jsou hodnoty zhruba o polovinu nižší než v JMK. Zároveň jsou odlišné i trendy vývoje počtu obyvatel. Jak je uvedeno v Metodice – obyvatelstvo (2015), jsou údaje o počtu a složení obyvatelstva získávány ze sčítání lidu, na něž se každoročně navazují data o narozeních, sňatcích, rozvodech, úmrtích a stěhování, která poskytují matriční úřady. Údaje o počtu a složení obyvatelstva od roku 2011 nejsou plně srovnatelné s předcházejícími lety, neboť jsou navázány na definitivní výsledky SLDB 2011.

V Jihomoravském kraji je po vložení přímky lineárního trendu patrný růst počtu obyvatel. Růst je zřejmý zejména od roku 2006 do současnosti. Naopak VYS vykazuje spíše mírně klesající trend.

Nejvyšší počet obyvatel v JMK byl zaznamenán v roce 2015, a to na hodnotě 1 175 025 obyvatel, nejnižší pak v roce 2002, kdy zde bylo hlášeno 1 128 820 obyvatel. Ve VYS bylo nejméně obyvatel v roce 2004, a to 510 114 obyvatel. Největší zastoupení obyvatelstva bylo zaznamenáno v roce 2008, a to ve výši 515 411 obyvatel. Na tento graf navazuje Tabulka 10 a Tabulka 11 v přílohách této práce.

Pro získání představy o rozmístění obyvatelstva v daném regionu bývá dle Paláta (2013) užíván výpočet pro hustotu zalidnění. Ten udává, jaká je ve zvoleném území intenzita zalidnění a obvykle se udává v jednotkách „obyvatel/km²“. Základní vzorec pro výpočet hustoty zalidnění je následující:

$$h = \frac{S}{P} \quad (\text{vzorec č. 1})$$

kde h je hustota zalidnění, S je počet obyvatelstva a P plocha území. Obecnou hustotu zalidnění lze ještě specifikovat podrobněji analogickým způsobem. Lze tedy určit například hustotu zalidnění na zastavěnou plochu, dále hustotu zalidnění na zemědělskou půdu, hustotu obyvatel pracujících v zemědělství na ornou půdu apod. Podobným způsobem lze též zjistit podíl městského obyvatelstva.

Obecná hustota osídlení v jednotlivých krajích tedy vychází z celkového počtu obyvatel kraje a rozlohy kraje. Český statistický úřad udává pro JMK rozlohu 7195 km². Mezi lety 2000 – 2015 je na tomto území zjištěná hustota osídlení průměrně 159 obyvatel na km².

Pro VYS je naměřená hodnota rozlohy rovna 6796 km². Mezi lety 2000 – 2015 je zde průměrná hustota zalidnění odpovídající 75 občanům na km². Konkrétní hodnoty ve sledovaných letech lze dohledat v přílohách této práce (Tabulka 12).

Jihomoravský kraj tedy vykazuje daleko vyšší hustotu osídlení. Ta je zřejmě nejvíce ovlivňována Brnem, jakožto druhým největším městem v ČR, ale také dalšími velkými městy, která se v kraji nacházejí. Naopak hustota osídlení VYS potvrzuje, že se jedná spíše o region charakteristický venkovským typem zástavby.

Dále se z demografického hlediska řeší struktura obyvatelstva dle pohlaví, přičemž v obou krajích převažuje počet žen nad počtem mužů, zároveň se však od roku 2000 v obou krajích tento rozdíl zmenšuje.

Ledvinová a Nachtigall (2015) uvádějí jako důležitý ukazatel, který charakterizuje strukturu obyvatelstva, i průměrný věk. Ten sleduje ČSÚ, avšak je nutné podotknout, že se zde mohou objevit objektivně nutné odchylky mezi počty obyvatelstva dle bilancí ČSÚ a mezi počty, které vycházejí z Informačního systému evidence obyvatel (ISEO). ISEO vede Ministerstvo vnitra ČR na základě zákona o evidenci obyvatel a rodných číslech. ČSÚ vychází ze stavu obyvatelstva dle posledního sčítání, který je upraven o informace o narozených a zemřelých dle informací z matričních úřadů.

Z ekonomického hlediska je velmi důležitá struktura obyvatelstva podle věku. Existuje několik odlišných přístupů k třídění obyvatelstva podle věku. Pro ekonomické vyhodnocení je rozhodující zejména rozlišení na tři věkové skupiny dle tzv. ekonomického věku, jak uvádí Koschin (2005):

- I. ekonomická generace - Předproduktivní věk – věk od 0 do 19 let
- II. ekonomická generace - Produktivní věk – 15 – 64 let
- III. ekonomická generace - Poproduktivní věk – 65 a více let

Koschin (2005) však zároveň poukazuje na fakt, že tyto věkové hranice nejsou striktně dány, naopak se v průběhu let mění. Zatímco dříve byla dolní hranice produktivního věku 15 let (řada osob již od tohoto věku pracovala) a horní byla nastavena na 60 let pro muže a 55 let pro ženy (dřívější věk odchodu do penze), v dnešní době se prodlužuje doba přípravy na povolání (díky využívání širší nabídky studia), a také se posunuje doba odchodu do důchodu k 65 letům bez rozdílu pohlaví. V současnosti se tedy pokládají nejčastěji hranice do věků 20 a 65 let, ovšem i jiné dělení je možné, pokud se správně zdůvodní.

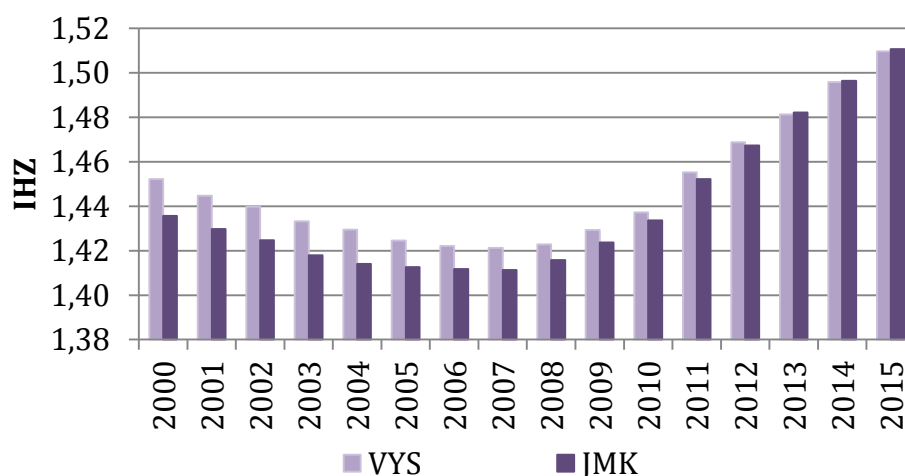
Tyto ekonomické generace nám dovolují zjistit několik základních ukazatelů. Jsou jimi dle Koschina (2005) a Ledvinové a Nachtigalla (2015), index hospodářského (ekonomického) zatížení (IHZ), který nám říká, kolik osob včetně sebe teoreticky musí živit jeden ekonomicky aktivní (produktivní) člen společnosti, za předpokladu, že všichni produktivní pracují a všichni neproduktivní (před a poproduktivní) nepracují. Tento index je konstruován následovně:

$$IHZ = \frac{I_{eg} + II_{eg} + III_{eg}}{II_{eg}} \quad (\text{vzorec č. 2})$$

Vzorec č. 2 vychází z výše uvedeného dělení generací, tedy I_{eg} je I. ekonomická generace - předproduktivní, II_{eg} je druhá ekonomická generace a III_{eg} je poproduktivní generace.

Graf 2 ilustruje vývoj IHZ v JMK a ve VYS mezi lety 2000-2015. Z něj jsou patrné podobné tendence v obou zvolených krajích, tedy pokles tohoto ukazatele, a to až do roku 2007 a následný dlouhodobý růst. V období poklesu je viditelné, že ekonomicky aktivní obyvatelstvo bylo méně zatěžováno v JMK, avšak tento rozdíl

se každoročně zmenšoval. Od roku 2009 se již vypočtené hodnoty obou krajů srovnávají. Z hodnot vyplývá, že každý ekonomicky aktivní občan kromě sebe žíví ve zvolených krajích ještě cca 0,4-0,5 ekonomicky neaktivních lidí.

Graf 2 Vývoj Indexu hospodářského zatížení (IHZ) v Jihomoravském kraji a Kraji Vysočina mezi lety 2000-2015

Zdroj: Vlastní návrh dle Českého statistického úřadu, Obyvatelstvo, 2016

Dále je možné z ekonomických generací určit index závislosti mladých (IZ_m)(index zeleného zatížení) a index závislosti starých (IZ_s)(index šedého zatížení). Ty určují, jak zvolená skupina zatěžuje svou existencí ekonomicky aktivní, tedy kolik ekonomicky neaktivních ze zvolené skupiny připadá na jednoho ekonomicky produktivního.

$$IZ_m = \frac{I_{eg}}{I_{leg}} \quad (\text{vzorec č. 3})$$

$$IZ_s = \frac{III_{eg}}{I_{leg}} \quad (\text{vzorec č. 4})$$

Výpočty těchto indexů podle vzorců č. 3 a 4 jsou zpracovány v přílohách této práce. Z těchto příloh je patrné, že jak skupina předproduktivních, tak skupina poproduktivních v obou zvolených krajích zatěžuje ekonomicky aktivní skupinu v přibližně rovném poměru 0,2 ekonomicky neaktivního na jednoho ekonomicky aktivního člena společnosti (Tabulka 10 a Tabulka 11).

S výše popsány indexy úzce souvisí i index stáří. Demografické stárnutí je, jak uvádí webová stránka Demografie (Stárnutí, 2014), proces, při kterém se postupně mění věková struktura obyvatelstva, a to konkrétně takovým způsobem, kdy část populace starších 60, resp. 65 let (podle určení výzkumníka či datových zdrojů) převyšuje počet obyvatel ve věku 0-14 let. Tento ukazatel vyjadřuje, kolik je v populaci obyvatel nejstarší věkové skupiny na 100 dětí ve věku 0-14 let. Index stáří lze tedy určit pomocí následujícího výpočtu:

$$\text{Index stáří} = \frac{\text{počet obyvatel ve věku 60 (65)let a více}}{\text{počet obyvatel ve věku 0-14 let}} \times 100 \quad (\text{vzorec č. 5})$$

Stárnutí je tedy proces, kdy podíl osob starší věkové skupiny roste relativně rychleji než populace jako celek. Stárnutí populace napomáhají různé faktory. Mezi nejzásadnější však patří prodlužování délky života (jinou otázkou již je kvalita tohoto života) a pokles porodnosti.

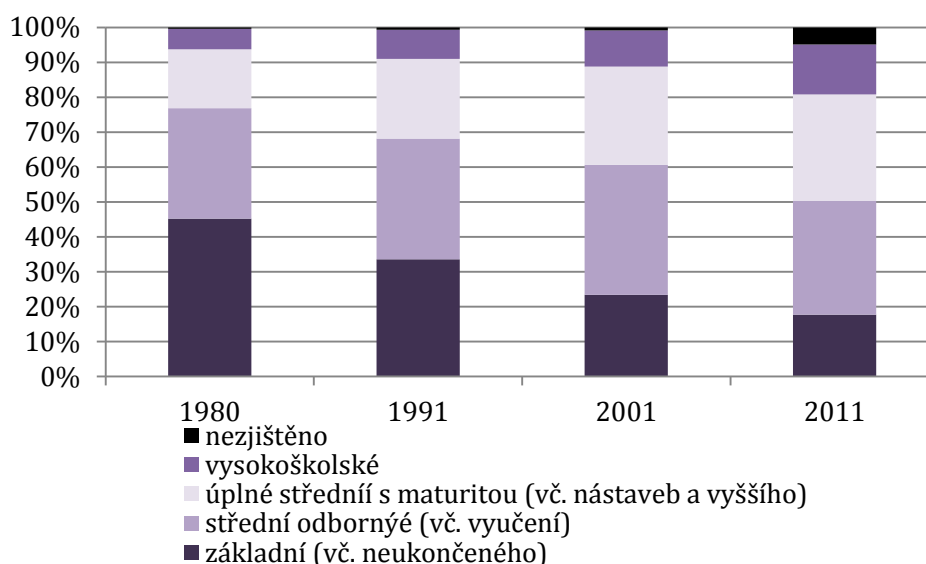
Pro VYS vychází index stáří následujícím způsobem: do roku 2006 měla převahu dětská generace, od roku 2007 nabývá na převaze generace nejstarší. V posledním sledovaném roce tak připadá na 100 dětí asi 124 seniorů.

V JMK je trend velmi podobný. V roce 2000 zde připadalo na 100 dětí 90 obyvatel v poproduktivním věku, ale s postupujícím časem vzrostl tento ukazatel až na 122 starších obyvatel na 100 dětí. Tudíž JMK i VYS jsou typickými stárnoucími regiony.

Vzhledem k přehlednosti práce byl pro srovnání vybraných regionů zvolen pro hlavní text práce pouze jeden ukazatel, a to IHZ. Další ukazatele jsou uvedeny a vypočítány v přílohách této diplomové práce (Tabulka 10 a Tabulka 11).

Dalším údajem, který významně ovlivňuje socioekonomický a environmentální rozvoj regionů, je struktura obyvatelstva dle vzdělání. ČSÚ shromažďuje tato data pouze při Sčítání lidu, domů a bytů (SLDB), zato však již od roku 1980.

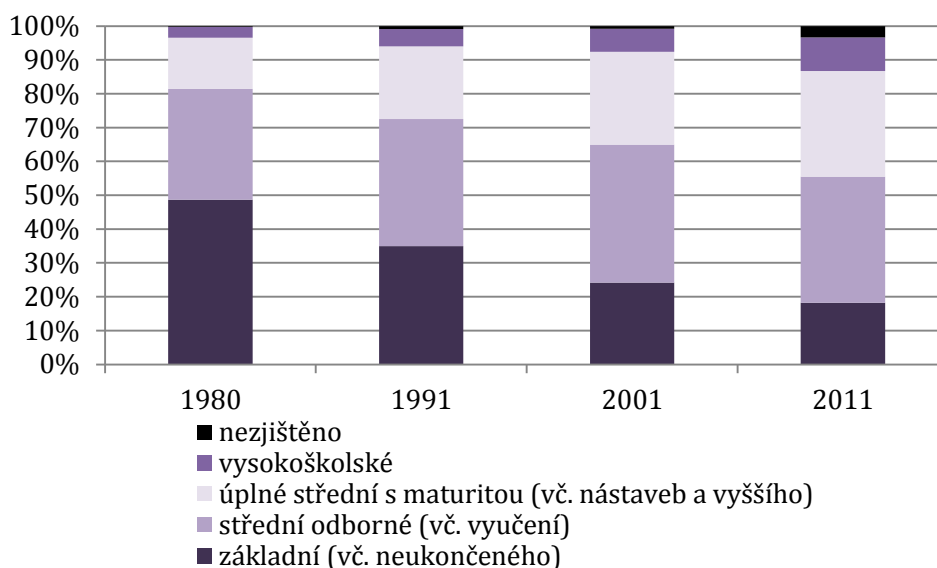
Graf 3 znázorňuje vývoj vzdělanostní struktury v letech 1980, 1991, 2001 a 2011. Z něj je patrné, že v prvním sledovaném roce mělo téměř 50 % populace pouze základní nebo neukončené vzdělání. S postupem let však tato kategorie ustupuje a v posledním uvedeném roce je podíl osob se základním nebo neukončeným vzděláním méně než 20 %.

Graf 3 Vzdělanostní struktura v JMK

Zdroj: Vlastní zpracování dle SLDB: Časové řady, Brno, 2014

Největší nárůst zaznamenala v tomto období skupina s úplným středním vzděláním s maturitou. Rovněž vzrostl podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva. Cílem EU je, aby rostl podíl obyvatel s ukončeným terciálním vzděláním, což JMK splňuje. Zajímavé je i to, že významně v posledním roce, oproti předcházejícím, vzrostl podíl osob, které své vzdělání v SLDB neuvedly. Tento fakt byl vyzvednut již v době vyhodnocení SLDB 2011. Obecně se má za to, že obyvatelé se snaží využít svého práva neodpovídat na osobní dotazy a zachovat si tak jistou míru soukromí.

Graf 4 Vzdělanostní struktura ve VYS

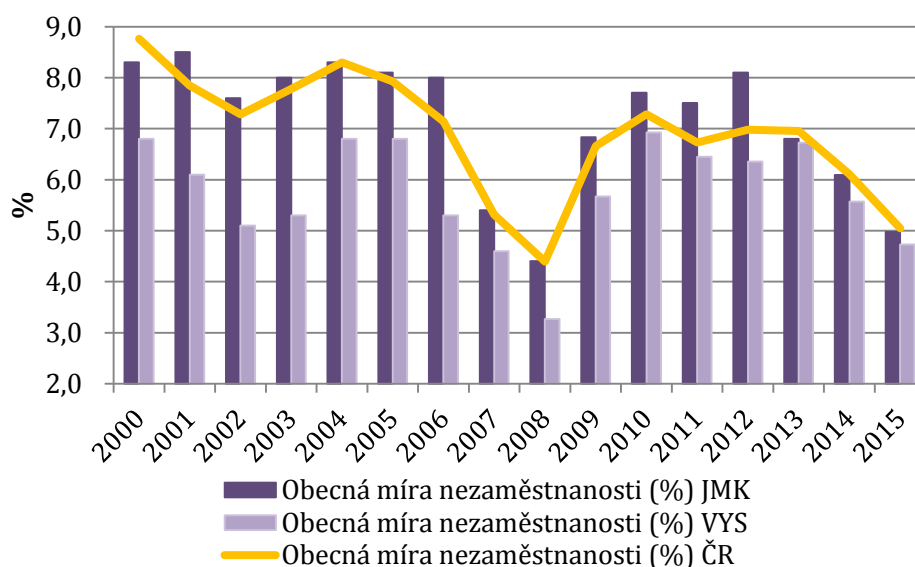
Zdroj: Vlastní zpracování dle SLDB: Časové řady, Jihlava, 2014

Graf 4 zobrazuje vývoj vzdělanostní struktury ve VYS v letech 1980, 1991, 2001 a 2011. I zde je patrný úbytek v kategorii základního a neukončeného vzdělání, kdy z téměř 50 % nastal pokles na necelých 20 %. Ve VYS lze vidět nárůst zastoupení kategorie střední odborné vzdělání včetně vyučení. Zároveň narostl i podíl středoškolského vzdělání s maturitou a vysokoškolského vzdělání. Avšak podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva v posledním uvedeném roce je nižší než v JMK. Rovněž zde není tak vysoký podíl obyvatel, kteří v SLDB neuvodili své dosažené vzdělání, jako tomu je v JMK.

5.1.1 Vývoj nezaměstnanosti ve vybraných krajích

Nezaměstnanost je důležitou složkou ekonomického systému, neboť zapříčiňuje řadu ekonomických a sociálních dopadů. Často bývá ekonomie označována spolu s inflací za ekonomické zlo. Jako zdroj dat obecné míry nezaměstnanosti byly použity údaje z Českého statistického úřadu, jemuž za pramen slouží Výběrové šetření pracovních sil. Tato data jsou zpracovávána dle Mezinárodní organizace práce (ILO), tudíž jsou přímo srovnatelná s daty získanými v jiných zemích.

(Metodika – zaměstnanost, 2015). Tyto údaje jsou rozdílné od registrované míry nezaměstnanosti, kterou shromažďuje prostřednictvím pracovních úřadů Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Graf 5 Vývoj obecné míry nezaměstnanosti ve VYS a JMK ve srovnání s ČR mezi lety 2000-2015

Zdroj: Vlastní návrh dle Český statistický úřad, *Zaměstnanost, nezaměstnanost, 2014*

Graf 5 uvádí hodnoty obecné míry nezaměstnanosti v JMK a VYS ve srovnání s ČR mezi lety 2000 – 2015. Jak tento graf ilustruje, vývoj nezaměstnanosti má ve všech třech územních celcích značně podobný průběh. Platí, že ve všech sledovaných letech je vždy nižší nezaměstnanost ve VYS. Ve zvolených letech se tyto ukazatele pohybují se stejnou tendencí. Odlišný vývoj je znatelný pouze v roce 2001, kdy míra nezaměstnanosti ve VYS i v ČR oproti předchozímu roku poklesla, kdežto v JMK došlo k růstu nezaměstnanosti. V dalších letech už se tento ukazatel ve všech třech územních celcích pohybuje stejným směrem.

Na začátku sledovaného období, konkrétně od roku 2000 – 2002 jsou sledované ukazatele v poklesu (výjimkou je zmíněný rok 2001 pro JMK), v dalších dvou letech tento ukazatel roste. K prudkému poklesu nezaměstnanosti dochází od roku 2004 až do roku 2008. I ve vývoji zaměstnanosti se projevila světová hospodářská krize zapříčiněná krizí amerických hypotečních bank. Od roku 2008,

kdy byla pro všechny vybrané územní celky míra nezaměstnanosti ve sledovaném období nejnižší (ČR = 4,4 %, JMK = 4,4 %, VYS = 3,3 %) začala nezaměstnanost prudce růst, a to až do roku 2010. Tento vývoj byl zřejmě zapříčiněn preventivními opatřeními firem. Některé z nich se uchýlily k opatřením proti účinkům krize v podobě propouštění zaměstnanců za účelem vytvoření úspor. V roce 2010 došlo k relativní stabilizaci situace po překonání ekonomické krize a od roku 2013 dokonce nezaměstnanost opět klesá. Konkrétní hodnoty pro všechny tři zmiňované územní celky jsou uvedeny v přílohách této práce (Tabulka 14).

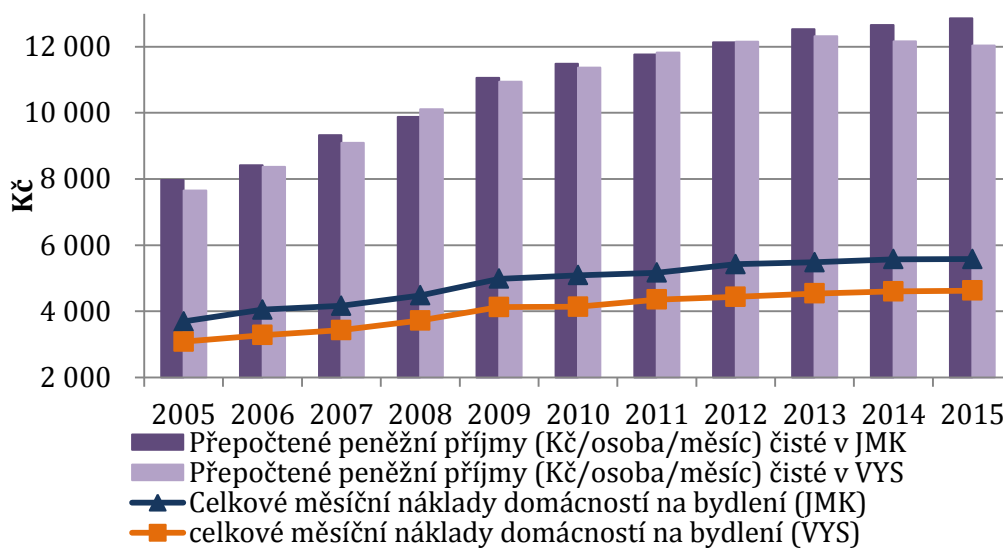
5.1.2 Vývoj příjmů a výdajů domácností ve vybraných krajích

Český statistický úřad rovněž sleduje příjmy a výdaje domácností. V této souvislosti je zjišťován v každém roce pomocí výběrových šetření (proběhla pro roky 2001, 2003, 2005 – 2015) a Mikrocenzu (2002) počet domácností, počet členů domácností, průměrný počet členů domácnosti, peněžní příjmy hrubé (zahrnují všechny pracovní příjmy, a to ze závislé činnosti i z podnikání) a čisté (očištěné o daň z příjmu a odvody na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění). Do celkového čistého příjmu byly zahrnuty i naturální příjmy, které tvoří spotřeba produkce z vlastního hospodářství nebo podniku a také naturální požitky zaměstnanců. Jelikož disponibilní důchod domácností je vždy odvozován z čistého příjmu, neboť domácnosti hospodaří s penězi již očištěnými o daně a další srážky, bude i tato práce užívat hodnoty příjmů po zdanění (Metodika - příjmy, 2015).

Dále ČSÚ zjišťuje celkové měsíční náklady na bydlení za jednotlivou domácnost, které dále dělí na podíl nákladů na nájemné, elektřinu, plyn, teplo a teplou vodu, vodné a stočné. Oproti příjmům jsou data vypovídající o nákladech za bydlení zjišťovány až od roku 2005.

V JMK je registrováno cca 440 000 domácností, kde celkem žije zhruba 1 132 000 obyvatel. Průměrně tedy v jedné domácnosti žijí dvě až tři osoby.

V Kraji Vysočina je registrováno na cca 193 000 domácností, které obývá asi 507 000 obyvatel. I zde je tedy průměrný počet členů domácnosti dva až tři lidé.

Graf 6 Vývoj čistých příjmů a nákladů domácností ve vybraných krajích mezi lety 2001 - 2015

Zdroj: Vlastní návrh dle Český statistický úřad, 2015

Příjmy ČSÚ udává za kalendářní rok, kdežto výdaje jsou zveřejňovány jako měsíční průměr, proto byl pro možnost srovnání příjmů a výdajů roční příjem přepočten na příjem měsíční. Jak ilustruje Graf 6, v obou sledovaných krajích rostou čisté měsíční příjmy. Čisté příjmy za měsíc na jednoho obyvatele byly v obou krajích velice vyrovnané. Největší rozdíl v příjmech mezi těmito dvěma kraji nastal v posledním sledovaném roce, kdy činil 828 Kč ve prospěch obyvatel JMK. V ostatních letech byl rozdíl mezi kraji v řádu stovek (ve prospěch JMK) nebo byly příjmy srovnatelné.

V prvním sledovaném roce byly průměrné měsíční příjmy na osobu v obou krajích téměř 6 400 Kč. V posledním roce byly příjmy na obyvatele za měsíc v JMK o několik set korun vyšší než ve VYS. Konkrétně v JMK dosahovaly tyto čisté příjmy hodnoty 12 862 Kč a ve VYS 12 034 Kč. Lze tedy konstatovat, že během sledovaného období se příjmy na jednoho člena domácnosti až zdvojnásobily.

Informace o nákladech na domácnost, jak již bylo uvedeno, jsou ČSÚ zveřejňovány až od roku 2005. I v této oblasti je, jak ukazuje Graf 6, čitelný nárůst. Zde však jsou větší a dlouhodobé rozdíly mezi náklady na bydlení v JMK (zde jsou po celou dobu sledování vyšší) a VYS. S růstem nákladů v čase však roste i rozdíl

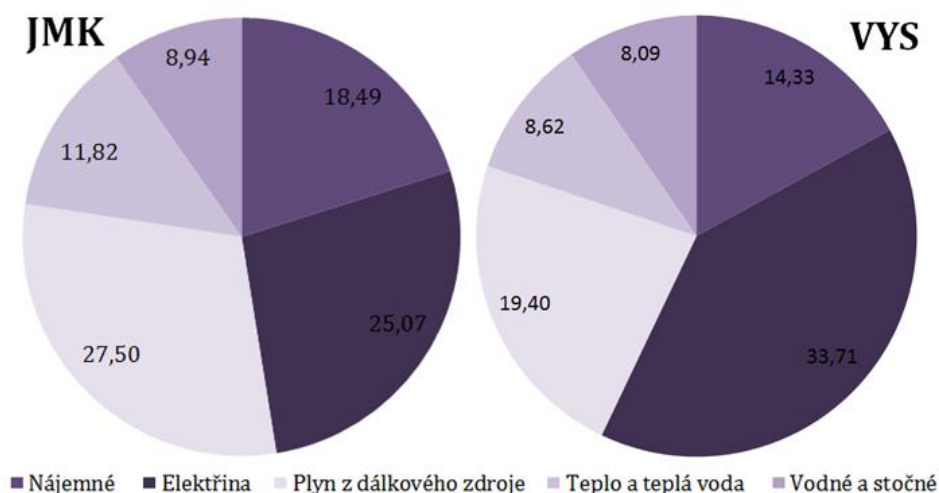
mezi náklady na bydlení v JMK a ve VYS. Zatímco v roce 2005 byl tento rozdíl roven 610 Kč, v roce 2012 činil tento rozdíl už 987 Kč. V následujících letech se však rozdíl mezi náklady v krajích zmenšil, avšak pouze v řádu desítek. Konkrétní hodnoty uvádí Tabulka 17 v přílohách této diplomové práce.

Pokud zároveň porovnááme zůstatek příjmů domácností po odečtení nákladů na bydlení, je patrné, že ve všech sledovaných letech je i přes vyšší příjmy domácností JMK vyšší zůstatek ve VYS. Konkrétní vypočtené hodnoty jsou opět uvedeny v přílohách práce (Tabulka 18).

5.1.2.1 Struktura nákladů domácností

Zároveň s náklady na bydlení sleduje ČSÚ i strukturu spotřeby nákladů domácností na bydlení. Zjišťuje, jakým podílem jsou zastoupeny náklady na elektřinu, plyn, vodné a stočné, teplo a teplou vodu a v neposlední řadě též na nájem.

Graf 7 znázorňuje průměrnou strukturu za sledovaných 11 let. JMK průměrně odpovídá náklad na plyn téměř 28 % nákladů, náklad na nájem 25 % nákladů na bydlení, necelých 19 % nákladů odpovídá nájemnému, téměř 12 % nákladů je v JMK vynakládáno na teplo a teplou vodu a necelých 9 % je na vodné a stočné. Celkové náklady na bydlení v JMK průměrně mezi lety 2005 – 2015 byly 4880 Kč.

Graf 7 Struktura nákladů na bydlení domácností v JMK a VYS (%)

Zdroj: Vlastní návrh dle Český statistický úřad, 2015

V Kraji Vysočina náklady na bydlení mezi lety 2005 – 2015 průměrně dosahovaly 4 028 Kč na měsíc a osobu. V tomto kraji je struktura nákladů na bydlení podobná jako v JMK. Největší podíl nákladů na bydlení ve VYS, téměř 34 %, vydávají obyvatelé za elektřinu, dále pak cca 20 % za plyn, necelých 15 % za nájemné, téměř 9 % za teplo a teplou vodu a 8 % za vodné a stočné.

5.1.3 Ekonomické subjekty ve vybraných krajích

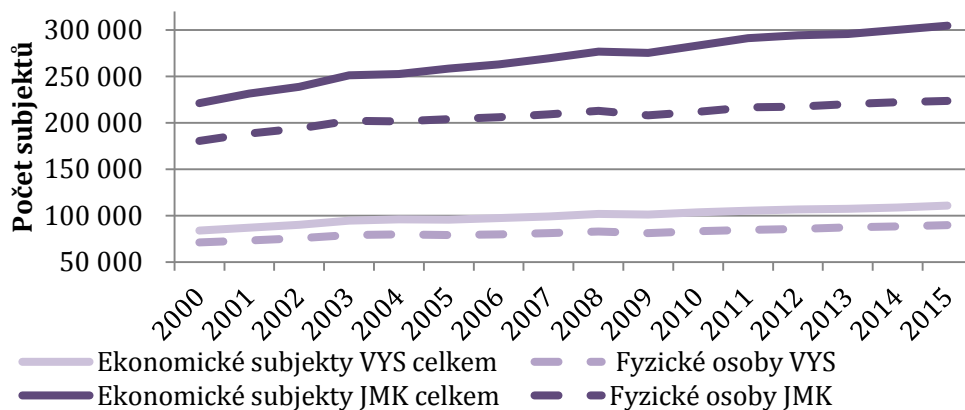
Pro ekonomický a sociální růst a rozvoj v regionu je významným faktorem lokalizace firem v daném místě. Firma jako subjekt má několik dopadů pro region a stát – vytváří svou činností zisk, čímž přispívá do státního rozpočtu, podílí se na tvorbě HDP, díky pracovním místům snižuje nezaměstnanost a zlepšuje ekonomickou a sociální pozici svých zaměstnanců.

Jak již bylo zmíněno výše (kapitola 3.3.1), ne všechny regiony jsou stejně vhodné pro lokalizaci firem. Zejména pobočky velkých firem hledají takový region, kde je například vysoká nezaměstnanost, nízká cena pracovních sil, případně pobídky státu, zvýhodnění na daních, nebo se zde již nacházejí firmy vyrábějící výrobky či služby stejného nebo navazujícího odvětví

Strukturu podniků lze zkoumat z několika pohledů. Jedním z nich je specifikace právní formy, nejen na fyzické a právnické osoby, ale také na živnostníky, společnosti akciové či s ručením omezeným, veřejné obchodní společnosti či komanditní společnosti.

Následující Graf 8 (doplňují jej přílohy této práce Tabulka 19) udává počet ekonomických subjektů mezi lety 2000 – 2015 v JMK a VYS celkem, a také celkové počty fyzických osob. Vzhledem k tomu, že ČSÚ ve sledovaném období udělal několik změn v metodice sčítání, je nutné je zmínit. Vlivem zpřesnění dat podle Registru osob nejsou údaje od roku 2013 plně srovnatelné s předcházejícími roky. Dále v roce 2009 byla ukončena evidence právní formy Samostatně hospodařící rolník (v ČR takto podnikalo cca 65 tisíc subjektů), naopak od roku 2008 byla plně

zavedena klasifikace dle CZ-NACE (klasifikace CZ-NACE zařazuje podniky do skupin podle převažující činnosti firmy. Metodika – organizační statistika, 2015).

Graf 8 Vývoj počtu ekonomických subjektů v JMK a VYS mezi lety 2000 - 2015

Zdroj: Vlastní návrh dle Český statistický úřad, Organizační statistika, 2015

Jak znázorňuje Graf 8, v obou dvou zkoumaných krajích během sledovaného období rostl počet ekonomických subjektů. V JMK v roce 2000 fungovalo na 221 294 podniků, z toho až 82 % bylo zastoupeno fyzickými osobami. Do roku 2015 (k 31. 12.) vzrostl počet ekonomických subjektů na 304 729 osob, z čehož až 73 % podniků zastupují fyzické osoby.

I v Kraji Vysočina rostl počet registrovaných podniků. V prvním sledovaném roce zde bylo zaregistrováno 83 820 firem a z tohoto množství odpovídalo až 85 % fyzickým osobám. Do konce roku 2015 narostl ve VYS počet firem na 110 643 a stále počet fyzických osob překročil 80 %.

Jak ukazuje Graf 8 je zřejmé, že počet ekonomických subjektů roste rychleji v JMK než ve VYS. Tento jev může mít řadu vysvětlení, mezi které se řadí i počet obyvatel v krajích. Konkrétní hodnoty znázorňuje Tabulka 19.

Jak uvádí Redlichová (2013), s organizační formou podniku značně souvisí i velikost firem. Ta se nejčastěji určuje dle počtu zaměstnanců. Lze ji ovšem určit i podle velikosti zisku či obrátu, nebo dle jiného zvoleného kritéria. Tato práce bude pracovat zejména s charakteristikou dle počtu zaměstnanců. Na stránkách

Evropských strukturálních a investičních fondů (Pomůcka pro určení velikosti podniku, 2012) je uvedeno následující rozdělení podniků dle velikosti:

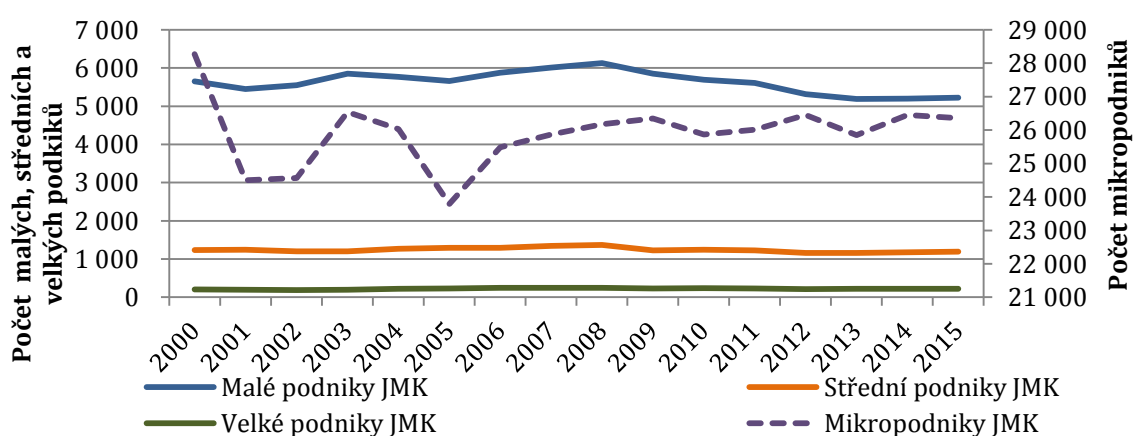
- Mikropodniky – méně než 10 zaměstnanců, roční obrat/bilanční suma roční rozvahy do 2 000 000 EUR
- Malé podniky – méně než 50 zaměstnanců, roční obrat/bilanční suma roční rozvahy do 10 000 000 EUR
- Střední podniky – méně než 250 zaměstnanců, roční obrat do 50 000 000 EUR, nebo bilanční suma roční rozvahy do 43 000 000 EUR.
- Velké podniky – všechny takové, které nespĺňují definici mikropodniku, malého či středního podniku

Stejné rozdělení podniků dle velikosti uvádí i Český statistický úřad nebo také Synek a kol. (2006).

Nejpočetnější skupinou ekonomických subjektů jsou mikropodniky, malé a střední podniky. Tyto vytvářejí značný podíl pracovních míst a zároveň se významně podílejí na tvorbě HDP. Tyto drobné podniky bývají často označovány za páteř ekonomiky, neboť v současné době je důležitá jejich schopnost adaptability – pružnosti v přizpůsobení se současným potřebám. Negativum existence těchto podniků však je omezený kapitál a nižší možnosti získáním potřebných financí například od bank.

Graf 9 a Graf 10 ilustrují vývoj počtu registrovaných ekonomických subjektů podle velikosti (počtu zaměstnanců) mezi lety 2000 – 2015. Z obou dvou grafů vyplývá, že nejvyšší zastoupení zde mají mikropodniky, kde zároveň dochází k největšímu kolísání v jejich počtu. V obou krajích měl jejich vývoj podobné tendence. Mezi prvními dvěma sledovanými roky dochází k poklesu jejich počtu. V JMK poklesl jejich počet z původních cca 28 300 jednotek na 24 600, ve VYS byl pokles z původní hodnoty cca 9 500 na 8 202 (nejmenší počet ve sledovaném mezidobí). V následujícím roce došlo opět k navýšení počtu mikropodniků v obou

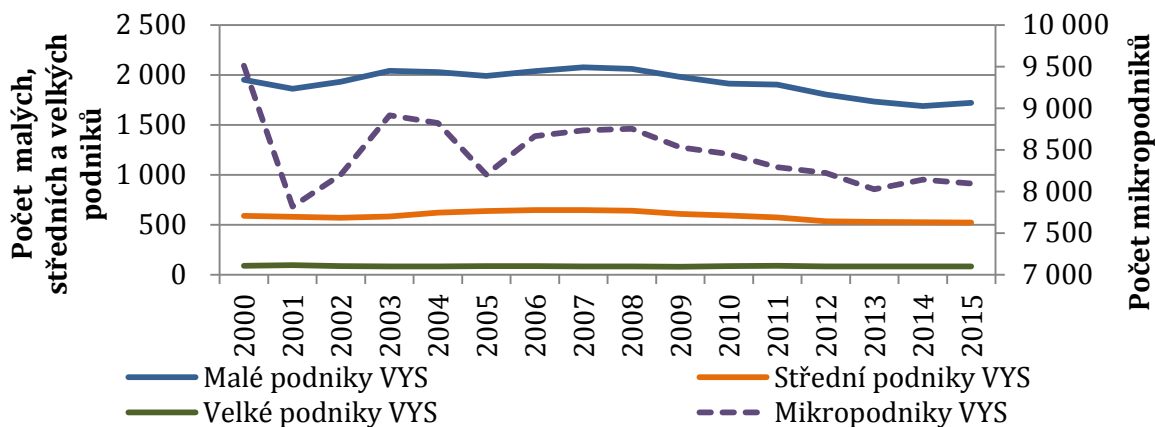
krajích, jejich počet však už v žádném ze sledovaných let nedosáhl počtu, který byl zaznamenán v roce 2000. K dalšímu snížení počtu mikropodniků došlo v roce 2005, kde v JMK poklesl jejich počet na nejnižší úroveň ve sledovaných letech, a to na 23 790 jednotek. I ve VYS došlo k redukci počtu mikropodniků, avšak nejednalo se o minimální počet mikropodniků ve VYS (nastal v roce 2001). Zvláštní je vývoj počtu mikropodniků v JMK po letech 2008/2009 – zde dochází k mírnému nárůstu počtu mikropodniků, a to i přes propukající světovou ekonomickou krizi. Naopak ve VYS se tento vývoj potvrdil a počet mikropodniků zde klesal až do roku 2013.

Graf 9 Vývoj počtu podniků dle velikosti v JMK mezi lety 2000-2015

Zdroj: Vlastní návrh dle Český statistický úřad, datové řady, 2016

Co se týče malých podniků, jejich vývoj je v obou krajích opět podobný a do jisté míry kopíruje vývoj mikropodniků. Mezi prvními dvěma sledovanými roky dochází k mírnému poklesu počtu malých podniků, do roku 2003 dochází k drobnému nárůstu jejich počtu. Po roce 2008 vidíme v obou sledovaných grafech, že dochází k poklesu počtu malých podniků, který lze přičítat ekonomické krizi. Celkově však lze říci, že střední a velké podniky mají ve sledovaném období relativně stabilní vývoj a jejich počty se příliš nemění. Tento jev lze jistě přičíst i lepšímu přístupu k cizímu kapitálu, postavení na trhu a také organizační struktuře větších firem. Konkrétní hodnoty znázorňuje Tabulka 21 v přílohách práce.

Graf 10 Vývoj počtu podniků dle velikosti ve VYS mezi lety 2000-2015
 Zdroj: Vlastní návrh dle Český statistický úřad, datové řady, 2016

5.1.4 Ekonomické subjekty dle převažující činnosti CZ-NACE

Dále lze ekonomické subjekty dělit podle převažující činnosti. Za tímto účelem byla vytvořena klasifikace CZ-NACE. Tabulka 2 a Tabulka 3 znázorňují vývoj počtu podniků v jednotlivých kategoriích převažující činnosti mezi lety 2010 a 2015. Při procházení vývoje jednotlivých hodnot v čase nejsou patrné významnější změny.

V JMK má největší podíl kategorie G (průměrně 65 000 podniků), tedy velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel. Druhé nejčetnější odvětví je sekce M, tedy profesní, vědecké a technické činnosti (cca 40 000 jednotek). Tento fakt dokazuje, že v JMK jsou situována centra výzkumu a vývoje, vzdělávání, je zde velký počet vysokých škol. Tato kategorie dává ekonomice JMK výhodu přínosu inovací. Třetí a čtvrté nejčetnější zastoupení má sekce B-E, tedy průmysl celkem (cca 39 000 firem) a sekce F – stavebnictví. Oba posledně zmiňované sektory procházejí ve sledovaných letech růstem počtu podniků. Tabulka 2 znázorňuje vývoj všech sledovaných odvětví ekonomiky mezi lety za posledních šest zveřejňovaných let (tedy do roku 2015). Můžeme zde sledovat například nárůst počtu prvovýrobních činností, či výkyvy v peněžnictví a pojišťovnictví.

Tabulka 2 Ekonomické subjekty dle převažující činnosti CZ-NACE v JMK mezi lety 2010-2015

Převažující činnost v JMK	2010	2011	2012	2013	2014	2015
A Zemědělství, lesnictví, rybářství	10926	12273	12708	12412	12928	13943
B-E Průmysl celkem	39597	40361	39720	38703	39121	39444
F Stavebnictví	34941	35469	35879	35323	35874	36425
G Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	66913	66037	65519	61595	63831	67243
H Doprava a skladování	7114	7203	7073	6759	6738	6730
I Ubytování, stravování a pohostinství	13147	13571	13794	13678	13999	14118
J Informační a komunikační činnosti	6264	5938	5629	5539	5725	6181
K Peněžnictví a pojišťovnictví	4197	6234	7780	14866	13089	10897
L Činnosti v oblasti nemovitostí	13042	13774	14249	14701	15408	16013
M Profesionální, vědecké a technické činnosti	41354	41011	40033	38686	38955	39288
N Administrativní a podpůrné činnosti	3950	4014	4145	3977	4157	4351
O Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	1455	1532	1531	1521	1522	1534
P Vzdělávání	4450	4497	4528	4520	4571	4664
Q Zdravotní a sociální péče	3478	3561	3734	3852	3815	3921
R Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	5978	6159	6283	6397	6522	6765
S Ostatní činnosti	18960	20158	21192	22013	23135	23945
T Činnosti domácností jako zaměstnavatelů	1	-	-	-	.	.
U Činnosti exterritoriálních organizací a orgánů	8	8	8	5	.	.
X nezjištěno	7 427	9 362	10 503	10 976	10 814	9 267

Zdroj: Vlastní návrh dle Český statistický úřad – Veřejné databáze, 2016

Stejně jako v JMK i ve VYS jsou největší měrou zastoupeny podniky sekce G, tedy velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel. Průměrně zde v této kategorii mezi lety 2010 a 2015 bylo registrováno na 21 000 podniků. Jako druhé a třetí nejvíce rozšířené oblasti podnikání ve VYS byly identifikovány kategorie B-E, tedy průmysl celkem (průměrně 15 500 jednotek), a F – stavebnictví (cca 14 100 registrovaných jednotek).

Vývoj všech ekonomických subjektů mezi lety 2010 – 2015 zařazených dle převažující činnosti do klasifikace CZ-NACE je pro VYS znázorňuje Tabulka 3.

Tabulka 3 Ekonomické subjekty dle převažující činnosti CZ-NACE ve VYS mezi lety 2010-2015

Převažující činnosti VYS	2010	2011	2012	2013	2014	2015
A Zemědělství, lesnictví, rybářství	7857	8039	8156	7999	8099	8892
B-E Průmysl celkem	15741	15785	15527	15393	15658	15726
F Stavebnictví	13785	13919	14161	13972	14287	14557
G Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	22788	22334	21773	19663	19808	20238
H Doprava a skladování	2822	2800	2741	2591	2588	2569
I Ubytování, stravování a pohostinství	4950	5068	5137	5044	5128	5160
J Informační a komunikační činnosti	1504	1405	1311	1241	1210	1195
K Peněžnictví a pojišťovnictví	1867	2413	3009	6417	5710	5388
L Činnosti v oblasti nemovitostí	3475	3584	3685	3715	3841	4038
M Profesní, vědecké a technické činnosti	10983	10866	10858	10448	10746	10901
N Administrativní a podpůrné činnosti	1129	1235	1281	1266	1306	1335
O Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	1735	1770	1768	1762	1761	1773
P Vzdělávání	1615	1631	1667	1662	1706	1766
Q Zdravotní a sociální péče	1333	1353	1376	1396	1398	1412
R Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	2253	2327	2363	2405	2493	2594
S Ostatní činnosti	7599	7949	8310	8455	8812	9137
T Činnosti domácností jako zaměstnavatelů	-	-	-	-	.	.
U Činnosti exteritoriálních organizací a orgánů	-	2	3	2	1	1
X nezjištěno	2074	2705	3452	3964	4248	3961

Zdroj: Vlastní návrh dle Český statistický úřad – Veřejné databáze, 2016

5.1.4.1 Analýza koncentrace a specializace

Chand (2014) uvádí, že se analýza koncentrace a specializace zabývá prostorovým uspořádáním ekonomických aktivit. Pomocí této analýzy lze vytipovat póly růstu. Zároveň však není pravidlem, že koncentrace a specializace jsou jevy doplňující se.

Čadil (2010) uvádí, že regiony, ve kterých bude docházet ke koncentraci, budou růst rychleji než ostatní regiony. Koncentrace aktivit, resp. míra specializace regionální ekonomiky je bodem zájmu analýzy regionálního rozvoje. Otázkou však zůstává, která varianta je ekonomicky výhodnější, zda diverzifikované či specializované zaměření regionů. Různorodá ekonomická

struktura v regionu přináší stabilitu a rezistenci vůči strukturálním změnám a šokům. Naopak vyšší míra specializace dává regionu perspektivu vyšší konkurenceschopnosti.

Tabulka 4 Koncentrace a specializace

	Rozložení aktivit	
	Rovnoměrné	Nerovnoměrné
Prostorové	Disperze	Koncentrace
Sektorové	Diverzifikace	Specializace

Zdroj: Čadil, 2010

Koncentrace značí vyšší výskyt zkoumaného jevu vzhledem k průměru, jímž se rozumí nadřazený celek. Redlichová (2013) koncentraci uvádí na následujícím příkladu: pokud je průměrně v daném odvětví zaměstnáno 10 %, avšak ve zkoumaném regionu je tato zaměstnanost 20 %, pak je tato aktivita v regionu koncentrována.

Specializace je popisována jako struktura aktivit zkoumaná z pohledu daného regionu bez ohledu na nadřazený celek, analýzou specializace zkoumáme, zda je některé odvětví dominantní.

Koncentrace i specializace, jak ilustruje Tabulka 4, jsou termíny označující nerovnoměrné rozložení aktivit v prostoru. Koncentrace posuzuje rozmístění prostorové, kdežto specializace zkoumá rozložení sektorové.

Jak uvádí Chand (2014), koncentrace se měří *lokalizačním koeficientem*, jehož pomocí se srovnává zaměstnanost v daném oboru v regionu a na úrovni státu.

Lokalizační koeficient porovnává dle Redlichové (2013) koeficient regionální zaměstnanosti a zaměstnanosti nadřazeného celku, a to následujícím způsobem:

$$K_R = \frac{E_{i(R)}}{E_{(R)}}$$

(vzorec č. 6)

$$K_{NH} = \frac{E_{i(NH)}}{E_{NH}} \quad (\text{vzorec \u010d. 7})$$

kde K_R je region\u00e1ln\u00ed koeficient, K_{NH} je koeficient n\u00e1rodního hospod\u00e1\u0159stv\u00ed, $E_{i(R)}$ je po\u010et pracuj\u00edc\u00edch v dan\u00e9m regionu v sektoru i , $E_{(R)}$ je celkov\u00fd po\u010et pracuj\u00edc\u00edch v dan\u00e9m regionu, $E_{i(NH)}$ je po\u010et pracuj\u00edc\u00edch v dan\u00e9m sektoru v cel\u00e9m st\u00e1t\u011b a $E_{(NH)}$ odpov\u00edd\u00e1 po\u010tu pracuj\u00edc\u00edch ve st\u00e1t\u011b \u010di jin\u00e9m nad\u0159azen\u00e9m celku. Samotn\u00fd lokaliza\u010dn\u00ed koeficient je sestaven dle Redlichov\u00e9 (2013), \u010cadila (2010) a Matou\u0161kov\u00e9 (2000) takto:

$$LK = \frac{K_R}{K_{NH}} \quad (\text{vzorec \u010d. 8})$$

Pokud je zam\u011bstnanost v oboru v regionu v\u00fd\u0161\u0161\u00ed ne\u017e zam\u011bstnanost v oboru v nad\u0159azen\u00e9m \u00fazemn\u00edm celku, vych\u00e1z\u00ed LK v\u00fd\u0161\u0161\u00ed ne\u017e 1 a lze tak odv\u011btv\u00ed považovat za koncentrovan\u00e9 v regionu. M\u00edru koncentrace pak ukazuje velikost LK – \u010d\u00edm v\u00fd\u0161\u0161\u00ed je v\u00fdsledek, t\u00edm v\u00edce je odv\u011btv\u00ed v dan\u00e9m regionu lokalizov\u00e1no.

Tabulka 5 Vývoj lokalizačních koeficientů ve VYS

sekce	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
A	2,92	2,93	2,33	1,89	2,23	2,34	2,41	2,62
B	0,37	0,71	0,94	0,59	0,88	0,46	0,76	0,71
C	1,18	1,26	1,27	1,26	1,22	1,37	1,24	1,28
D	1,08	0,67	0,94	1,20	1,16	1,04	1,13	0,82
E	0,81	0,76	0,65	0,90	1,10	0,81	0,75	0,91
F	0,98	0,98	0,96	0,96	0,98	0,96	1,03	1,09
G	0,89	0,98	1,03	0,89	0,84	0,88	0,97	0,84
H	0,96	0,77	0,69	0,80	0,83	0,71	0,90	0,89
I	0,73	0,96	1,13	0,99	1,01	0,91	0,79	0,89
J	0,36	0,36	0,31	0,32	0,50	0,49	0,55	0,40
K	0,47	0,52	0,59	0,70	0,62	0,61	0,60	0,62
L	0,35	0,00	0,31	0,30	0,55	0,26	0,00	0,43
M	0,68	0,65	0,60	0,68	0,65	0,61	0,61	0,58
N	0,68	0,47	0,82	0,75	0,64	0,63	0,45	0,57
O	0,94	0,83	0,87	0,99	0,97	0,75	0,84	1,05
P	0,93	1,04	0,89	0,93	0,97	0,84	0,98	0,90
Q	0,92	0,87	0,97	1,07	0,94	0,99	0,97	0,84
R	0,54	0,44	0,49	0,68	0,63	0,62	0,46	0,42
S	0,89	0,67	0,63	0,69	0,73	0,67	0,81	0,52

Zdroj: Vlastní zpracování dle Český statistický úřad – trh práce, časové řady, 2016

Jak ilustruje Tabulka 5, jsou zde koncentrovány aktivity zemědělské prvovýroby (sekce A), a to v celém sledovaném období. V tomto regionu je zemědělství, lesnictví a rybářství koncentrováno opravdu vysokou měrou – nejen, že LK překročil hodnotu 1, dokonce se blíží až hodnotě 3. Toto značí, že VYS je zemědělsky zaměřeným regionem.

Dalším odvětvím, které je ve VYS koncentrované a hned ve všech uvedených letech, je sekce C, tedy zpracovatelský průmysl. Sem je zahrnováno i zpracování primární produkce, tedy zemědělství, lesnictví a rybolovu. Zřejmě i z tohoto důvodu je koncentrace zpracovatelského průmyslu ve VYS tak vysoká.

Významná je i koncentrace v sekci D, tedy ve výrobě a rozvodu elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu, a to v pěti z osmi sledovaných let.

Tabulka 6 dokládá vývoj lokalizačního koeficientu v JMK mezi lety 2008-2015. Zde je vidět, že v JMK jsou spíše než ve VYS lokalizovány aktivity v sektoru služeb.

Ve všech letech se nad celorepublikovým průměrem pohybovala pouze sekce P nomenklatury CZ-NACE. Důvodem pro tuto koncentraci je zejména velké množství škol, především těch vysokých. Ze státních škol lze jmenovat například Masarykovu univerzitu, Vysoké učení technické v Brně, Univerzitu obrany, Janáčkovu akademii múzických umění, Veterinární a farmaceutickou univerzitu v Brně a v neposlední řadě i Mendelova univerzita v Brně. Soukromé vysoké školy jsou situovány zejména v krajském městě Brně, ale například i ve Znojmě (Soukromá vysoká škola ekonomická). Významné jsou v této sekci také centra inovací, výzkumu a vývoje.

V posledních šesti letech je koncentrována i sekce M, tedy profesní, vědecké a technické činnosti. Dokonce v letech 2010 a 2011 ukazatel LK pro tuto sekci dosahuje nejvyšších hodnot.

V JMK byly v posledních šesti sledovaných letech rovněž koncentrovány aktivity spojené se zdravotní a sociální péčí (sekce Q). Stejnou měrou byla zastoupena i sekce N – Administrativní a podpůrné činnosti, a to v letech 2008, 2009, 2011-2014. Sem spadá například pronájem a leasing, činnosti spojené se zaměstnáváním (např. umělecké agentury), s cestovními službami (agentury, kanceláře), bezpečnostní a pátrací činnosti apod.

Tabulka 6 Vývoj lokalizačních koeficientů v JMK

sekce	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
A	0,86	0,79	0,95	0,96	0,96	0,95	1,00	0,88
B	0,27	0,29	0,33	0,46	0,36	0,54	0,75	0,43
C	0,89	0,85	0,92	0,94	0,98	0,93	0,98	0,94
D	0,50	0,31	1,12	0,92	1,00	0,90	1,08	1,05
E	1,08	0,94	0,86	0,75	1,03	1,28	0,85	0,74
F	0,67	0,65	1,03	0,99	0,99	0,99	0,96	1,04
G	1,10	0,87	0,98	0,98	0,97	0,95	0,91	0,98
H	0,82	0,80	1,01	1,06	0,95	0,85	1,04	0,92
I	0,65	0,65	0,97	0,85	0,92	0,99	0,77	0,88
J	0,98	0,94	0,98	0,96	1,18	1,38	1,32	1,24
K	0,52	0,53	0,99	1,05	0,93	1,08	1,09	0,97
L	1,65	1,19	0,80	0,94	0,82	0,53	0,81	1,59
M	0,92	0,88	1,47	1,40	1,08	1,05	1,14	1,18
N	1,43	1,34	0,81	1,03	1,10	1,08	1,09	0,98
O	0,92	0,96	1,08	1,05	1,02	1,07	1,06	0,97
P	1,27	1,19	1,01	1,08	1,14	1,19	1,13	1,22
Q	0,85	0,85	1,04	1,11	1,07	1,00	1,01	1,01
R	0,70	0,68	1,00	0,93	1,05	1,15	0,97	0,85
S	0,60	0,61	1,39	1,04	1,03	1,34	1,01	1,19

Zdroj: Vlastní zpracování dle Český statistický úřad – trh práce, časové řady, 2016

Jak již bylo zmíněno, pokud je dané odvětví v regionu koncentrováno, nemusí ještě být automaticky region i specializován. Nástrojem analýzy specializace je *index specializace*. Ten se dle Redlichové (2013) užívá jako základní kritérium pro hodnocení zastoupení oboru v regionu počet zaměstnaných v tomto odvětví a je konstruován následovně:

$$SI = \frac{\sum_{i=1}^n (Ei)^2}{(\sum_{i=1}^n Ei)^2} \quad (\text{vzorec č. 9})$$

Kde ve vzorci č. 9 E je počet pracujících v jednotlivých oborech v daném regionu a i je počet oborů, které v regionu působí.

Tabulka 7 Vývoj indexu specializace ve vybraných krajích mezi lety 2008-2015

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
SI JMK	0,13	0,12	0,11	0,11	0,12	0,11	0,11	0,12
SI VYS	0,15	0,15	0,15	0,15	0,15	0,17	0,16	0,16

Zdroj: Vlastní návrh dle Český statistický úřad – trh práce, časové řady, 2016

Obecně platí, že aby bylo odvětví považováno za specializované, musí SI dosahovat alespoň hodnoty 0,7. Jak ilustruje Tabulka 7, ani jeden z vybraných krajů nelze v žádném ze zvolených let označit za specializovaný. Též je možné říci, že z dostupných zdrojů za kraj, jakožto relativně velké území, nelze problematiku specializace plně vyhodnotit. Pro výpočet specializace jsou vhodnější menší územní celky.

5.1.5 HDP ve vybraných krajích

Jak je uvedeno na stránkách Českého statistického úřadu (Hrubý domácí produkt – metodika, 2015), hrubý domácí produkt je peněžním vyjádřením celkové hodnoty statků a služeb nově vytvořených v určitém období a na daném území. Účelem tohoto ukazatele je stanovení výkonnosti ekonomiky.

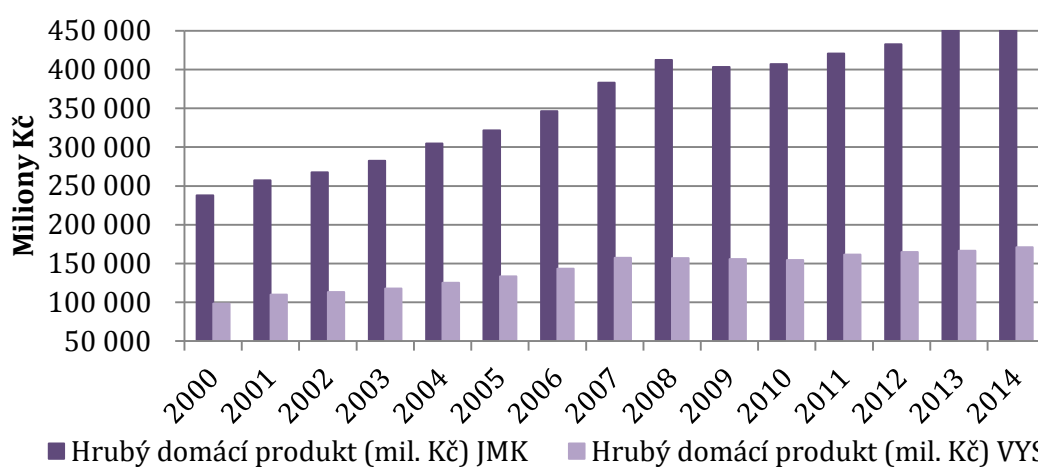
S ohledem na heterogenitu vyprodukovaných statků a služeb se jako měřítko užívá peněžní vyjádření. Hodnota HDP se používá k mnohým účelům, zejména je však využívána jako kritérium výkonnosti ekonomiky zvolené země. Při přepočtu na osobu je tento ukazatel používán pro vyjádření rozvinutosti dané země (Samuelson, 2007). Například pro potřeby vyhodnocení nároků na získání peněz z fondů EU pro dané regiony je právě hodnota HDP rozhodujícím ukazatelem.

Mankiw (1999) definuje HDP jako tržní hodnotu všech konečných statků vyprodukovaných v dané ekonomice za uzavřené časové období. Lze také konstatovat, že čím vyšší je hodnota HDP, tím je v daném regionu situace lepší.

Dle ČSÚ, konkrétně dle Metodiky – HDP, regionální účty (2015) je HDP klíčovým ukazatelem hospodářského vývoje. Je to souhrn přidaných hodnot jednotlivých institucionálních sektorů či odvětví, které ESA (Evropský systém

úctů) považuje za produktivní, a čistých daní na produkty. To znamená, že je vyjádřen v kupních cenách. Z hlediska užití HDP odpovídá souhrnu:

- Konečné spotřeby (domácností, vlády a neziskových organizací sloužících domácnostem)
- Tvorby hrubého kapitálu (fixního kapitálu a salda zásob a čistého pořízení cenností)
- Salda zahraničního obchodu.

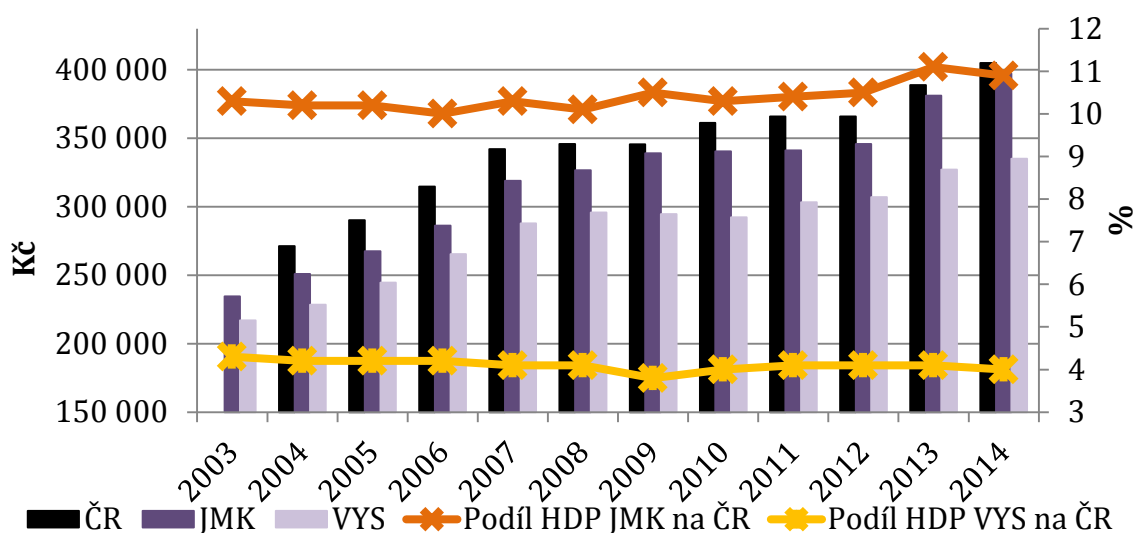

Graf 11 Vývoj HDP ve vybraných krajích mezi lety 2000-2014 (mil. Kč)

Zdroj: Vlastní návrh dle Český statistický úřad – HDP, regionální účty, 2014

Chyba! Nenalezen zdroj odkazů. znázorňuje vývoj HDP v obou vybraných rajích mezi lety 2000 – 2014. Z něj je zřejmé, že v obou krajích má HDP rostoucí charakter. Zlom v obou krajích nastává po roce 2008. Po tomto roce došlo v obou vybraných krajích k poklesu HDP. Tento jev lze přičíst ekonomické krizi, která právě v tomto roce naplno propukla v celosvětovém měřítku. V roce 2009 se však již JMK začal z krize vzpamatovávat, v roce 2010 začal růst i HDP ve VYS.

Tabulka s údaji o HDP přepočteném na obyvatele, a to včetně podílu zastoupení kraje na tvorbě celorepublikového HDP, se nachází v přílohách diplomové práce – Tabulka 15).

Graf 12 HDP na 1 obyvatele v Kč za vybrané regiony a nadřazený územní celek v letech 2003-2014

Zdroj: Vlastní návrh dle RIS, 2014

Graf 12 znázorňuje vývoj HDP na 1 obyvatele, a to za ČR, JMK a VYS. Z grafu lze vyčíst, že je tento ukazatel spíše rostoucího charakteru. Mezi lety 2009 a 2011 růst byl HDP na osobu spíše stagnující, či mírně klesal, a to ve všech zmíněných územních celcích. Ve všech letech je však celostátní průměr HDP na osobu vyšší než ve zkoumaných krajích, ač v posledním uvedeném roce se již hodnota pro JMK přibližuje.

Průměrné HDP na osobu ve sledovaném období je za ČR 345 116 Kč, za JMK 319 096 Kč a za VYS dosahuje tato veličina hodnoty 283 211 Kč.

Zároveň je zde znázorněn podíl kraje na výkonu celostátní ekonomiky. Podíl JMK na HDP celé ČR se pohybuje v celém sledovaném období mezi 10 a 11 %, pro VYS jsou vykazovány hodnoty kolem 4 %.

5.2 Environmentální ukazatele rozvoje regionů

Třetím pilířem udržitelného rozvoje, kromě pilířů ekonomického a sociálního, je environmentální pilíř. Jenom pokud jsou všechny tři zmíněné pilíře dynamicky vyvážené, lze hovořit o UR. Snahou současného vedení územních celků (EU, ČR i jednotlivých krajů a menších územně-správních celků) je právě dosažení udržitelného rozvoje, díky kterému budou zachovány nejvyšší možné kvality životního prostředí a příprava dobrého ekonomického a sociálního prostředí pro následující generace.

Tyto územně-správní celky mají k dispozici řadu nástrojů udržitelnosti rozvoje regionů. Vyskot (2013) uvádí například plány zvláště chráněných území, Strategii regionálního rozvoje, Politiku územního rozvoje, Státní politiku ŽP, Národní strategii biodiverzity, Státní program ochrany přírody a krajiny a řadu dalších. Na těchto nástrojích spolupracuje řada orgánů a organizací, například Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo kultury, Ministerstvo pro místní rozvoj a v neposlední řadě také vláda ČR.

Z environmentálního hlediska je pro regionální rozvoj důležité například omezení nadměrné těžby neobnovitelných zdrojů, odpovědné a přiměřené využívání obnovitelných zdrojů, dále snaha o opětovné využívání odpadů a kvalitní odpadové hospodářství, přírodě blízká opatření pro zvyšování retenčních schopností krajiny, vodní hospodářství a udržení co nejkvalitnějšího a nejčistšího ovzduší.

Aby byl regionální rozvoj možný, je třeba sledovat stav a vývoj zmíněných jevů v daném regionu, který zajišťuje řada institucí na národní, nadnárodní i místní úrovni. Na základě vývoje a stavu sledovaných veličin je možné stanovit limity a opatření, která je nutné dodržovat.

Ekologická stabilita krajiny je důležitým prvkem UR. Dle Donohuea (2016) je ekologická stabilita je schopnost ekologických systémů uchovat a reprodukovat své podstatné charakteristiky pomocí autoregulačních procesů. Je to tedy

schopnost vyrovnávat změny způsobené nejen vnitřními, ale i vnějšími činiteli a zachovávat své přirozené funkce a vlastnosti.

Nakagoshi (2014) uvádí, že jedním ze základních ukazatelů, díky kterému lze zjistit stabilitu zvoleného území, je koeficient ekologické stability (KES). Ten je konstruován jako podíl stabilních ekosystémových prvků a nestabilních prvků.

Dle Míchala (1994) Mezi stabilní prvky se řadí lesní půda (LP), vodní plochy a toky (VP), trvalé travní porosty (TTP), pastviny (Pa), mokřady (Mo), sady (Sa) a vinice (Vi). Mezi nestabilní prvky naopak patří orná půda (OP), antropogenzované plochy (AP) a chmelnice (Ch). Vzorec koeficientu ekologické stability má tedy následující podobu:

$$KES = \frac{\text{stabilní ekosystémy}}{\text{nestabilní ekosystémy}} = \frac{LP + VP + TTP + Pa + Mo + Sa + Vi}{OP + AP + Ch}$$

(vzorec č. 10)

Vypočtený KES nabývá dle Míchala (1994) následujících hodnot s těmito významy:

- $KES \leq 0,10$ – území má maximálně narušené přírodní struktury, je nutné základní ekologické funkce nahrazovat technickými zásahy
- $0,10 \leq KES \leq -$ toto území je nadprůměrně využíváné, je zřetelně narušené a ekologické funkce je třeba soustavně nahrazovat technickými zásahy
- $0,30 \leq KES \leq 1,00$ – území je intenzivně využíváné, a to zemědělskou velkovýrobou, jsou oslabeny autoregulační cykly ekosystému, prostředí je značně ekologicky labilní a vyžaduje významné vklady další energie
- $1,00 \leq KES \leq 3,00$ – jedná se už poměrně vyváženou krajinu, kde je technická část krajiny v souladu s dochovanou přírodní složkou, nejsou nutné tak vysoké vklady energie či materiálu
- $KES \leq 3,00$ – toto je již přírodní až přírodě blízká krajina. Převažují zde ekologicky stabilní struktury a příroda je jen velice omezeně využívána lidstvem.

Tabulka 8 Vývoj KES ve vybraných krajích mezi lety 2008-2014

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
KES JMK	0,706	0,710	0,712	0,713	0,714	0,715	0,716
KES VYS	0,893	0,894	0,896	0,898	0,899	0,900	0,902

Zdroj: Vlastní návrh dle Český statistický úřad – statistické ročenky krajů

Tabulka 8 vypovídá o vývoji tohoto ukazatele. Je zde patrné, že oba kraje spadají ve všech sledovaných letech do kategorie intenzivně využívaného území. V obou krajích je ale patrný pozvolný růst KES. Aby bylo možné nárůst hodnot sledovat, jsou hodnoty v tabulce zaokrouhleny na tři desetinná místa, nikoliv na 2, jak uvádí Míchal (1994) ve své kategorizaci.

KES JMK nabývá hodnot mezi 0,706 a 0,716. Tento drobný nárůst je zapříčiněn zejména nárůstem ploch TTP, lesních ploch a vinic a poklesem rozlohy orné půdy.

Hodnoty KES VYS se pohybují od 0,893 do 0,902 s neustálou rostoucí tendencí. Za tímto pozvolným růstem stojí pokles rozlohy orné půdy a nárůst vodních ploch, vinic, TTP a lesních pozemků. V tomto kraji se ale již hodnoty KES přibližují hranici 1, kdy již lze hovořit o vyvážené krajině se zapojením technických prvků vyprodukovaných člověkem do krajiny. Vzhledem k růstu KES je možné, že v budoucích letech bude VYS do této kategorie spadat.

Konkrétní hodnoty rozlohy jednotlivých typů využití půd ve zkoumaných krajích poskytuje Tabulka 24 a Tabulka 25.

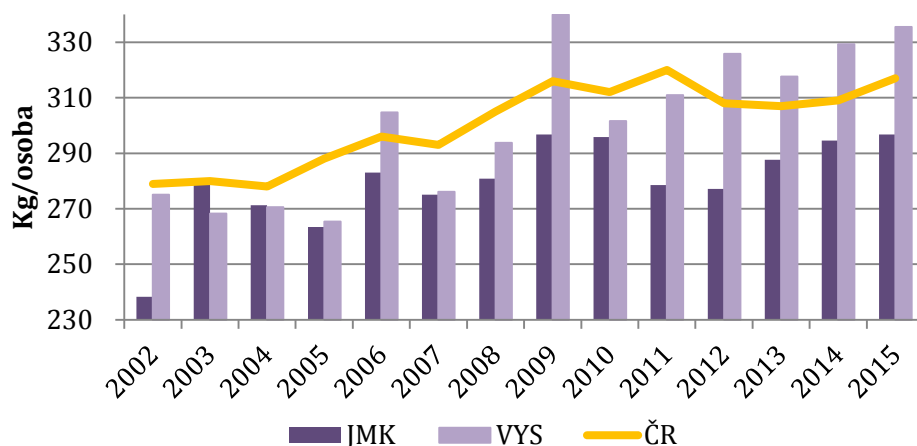
Mezi sledované indikátory udržitelného rozvoje patří produkce komunálního odpadu na 1 obyvatele. Zákon o odpadech (2008) označuje za komunální odpad (KO) veškerý odpad, který vzniká na území obce a je zároveň zapsán do Katalogu odpadů. Do této kategorie nespádají odpady vyprodukované právníky osobami či fyzickými osobami zapsanými v živnostenském rejstříku.

Graf 13 znázorňuje vývoj produkce KO v JMK, VYS a ČR. Z něj lze vyčíst, že nejméně KO je produkováno v JMK. Zcela nejnižšího objemu odpadu zde bylo dosaženo pouze 238 Kg na osobu. V následujícím roce už byla produkce rovna

hodnotě 280 Kg/osoba/rok. Nejvyšší produkce odpadu v JMK byla zaznamenána v roce 2009, kdy dosáhla výše 296,8 kg/osoba/rok. Průměrně v tomto kraji ve sledovaném období obyvatelé vyprodukovali asi 280 Kg/osoba/rok komunálního odpadu.

VYS dle tohoto grafu vyprodukoval nejméně odpadu v roce 2005, a to ve výši 265,5 Kg/osoba. Nejvyšší hodnoty bylo dosaženo v roce 2009, kdy byla zaznamenána hodnota vyprodukovaného KO ve výši 339,9 kg/osoba/rok. Průměrně byl během sledovaného období produkován odpad ve výši 301 kg/osoba/rok, což je více, než průměr ČR.

Česká republika průměrně během sledovaného období vyprodukovala přibližně 300 kg na osobu za rok. Nejméně odpadu obyvatelé ČR vyprodukovali v roce 2004, a to ve výši 278 kg/osoba/rok. Nejvíce zase v roce 2011, kdy tento ukazatel vyšplhal až na 320 kg/osoba/rok. Konkrétní hodnoty odpovídající grafům jsou uvedeny v přílohách této práce (Tabulka 26).

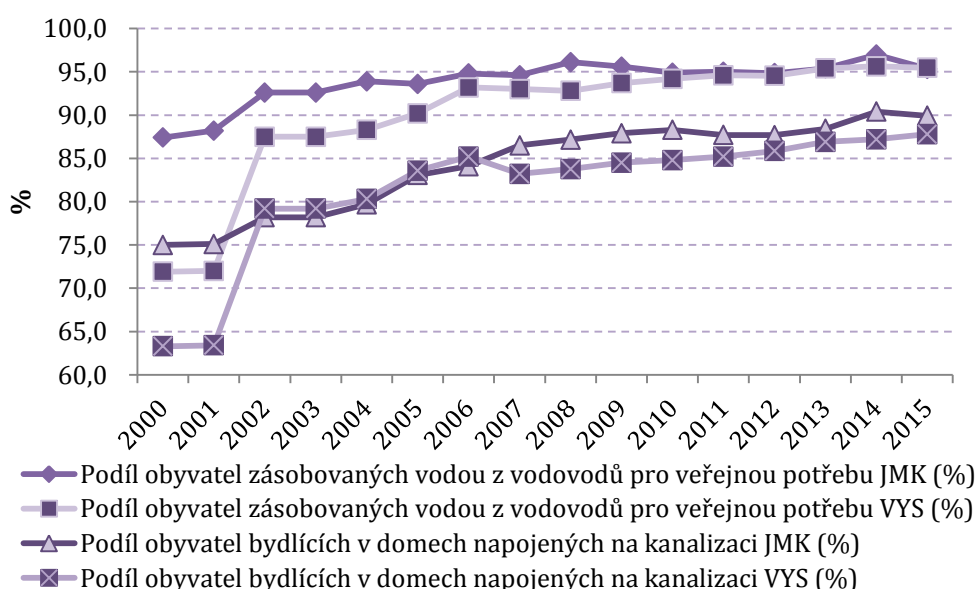
Graf 13 Produkce odpadu na osobu v JMK, VYS a ČR

Zdroj: Vlastní zpracování dle Český statistický úřad – životní prostředí– časové řady, 2016

Graf 14 ukazuje, jaké byly poměry ve vybraných krajích v oblasti zásobování vodou z vodovodů a napojení na kanalizaci. Tento graf jasně ilustruje, jak se významným způsobem zlepšila životní situace obyvatel v obou krajích, a to zejména v prvních dvou letech. Pro JMK v těchto letech platí, že došlo k nárůstu podílu obyvatel zásobovaných vodou z vodovodních řádů z 87 % na 93 %. Rovněž

VYS vykázal v tomto mezidobí významný růst tohoto podílu, a to ze 72 % na 88 %. Tento ukazatel pozvolněji rostl v obou sledovaných krajích i v následujících letech, přičemž v posledním roce 2015 byl tento podíl roven více než 95 %.

Další dvě datové řady odpovídají podílu obyvatel v domech napojených na kanalizaci. Opět je zde v prvních dvou letech patrný významnější nárůst tohoto podílu. V JMK počáteční hodnota odpovídala 75 %, v roce 2002 už dosahovala 79 %. I v následujících letech tento podíl pozvolna narůstal, a to až do výše téměř 90 % v roce 2015. Ve VYS byl tento nárůst ještě významnější, a to z původní hodnoty 63 % na téměř 80 %. Do roku 2015 tento ukazatel vzrostl až na 87 %.

Graf 14 Vývoj podílů obyvatel zásobovaných vodou z vodovodů a napojených na kanalizaci ve vybraných krajích

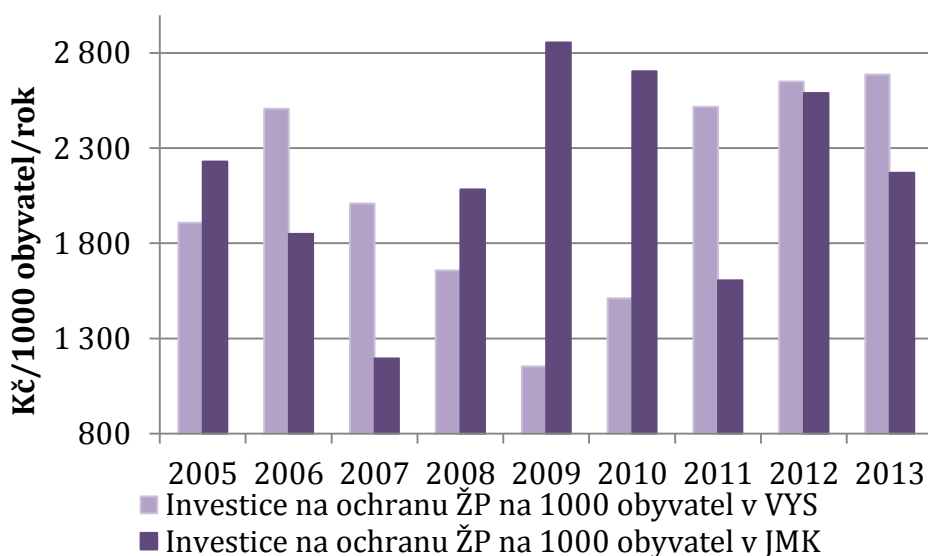
Zdroj: Vlastní návrh dle Český statistický úřad – životní prostředí – časové řady, 2016

Metodika pro životní prostředí ČSÚ (2015) deklaruje, že vodovody a kanalizacemi se míní vodohospodářské činnosti související se správou a provozem vodovodů a kanalizací. Zároveň do této kategorie spadá i zajišťování odvodu odpadních vod a jejich následné čištění. Vodovody a kanalizace pro veřejnou potřebu zahrnují dle této metodiky vodovody a kanalizace zřízené a provozované ve veřejném zájmu.

Graf 15 vypovídá o vývoji tohoto ukazatele mezi lety 2005 a 2013. Metodika pro životní prostředí ČSÚ (2015) říká, že výdaje na ochranu ŽP zahrnují investiční výdaje na pořízení DHM a neinvestiční náklady, které se vztahují k ochraně ŽP.

Tento graf ukazuje, že ve sledovaných krajích byly v jednotlivých letech investice na ochranu ŽP na tisíc obyvatel značně kolísavé. To znamená, že investice do ŽP jsou mezi lety různé. Ve VYS byly nejnižší výdaje vykázány v roce 2009, a to ve výši asi 1150 Kč/1000 obyvatel/rok. Nejvyšší výdaje byly zaznamenány v posledním roce, pro něž byly zveřejněny tyto hodnoty, a to ve výši asi 2 700 Kč na 1000 obyvatel. Průměrně zde bylo do ŽP investováno 1994 Kč na 1000 osob ročně.

V JMK byly nejvyšší investice na ochranu ŽP vykázány v roce 2009, a to až v hodnotě cca 2 900 Kč na tisíc osob. Nejméně peněz, konkrétně 1 200 Kč/1000 osob, na životní prostředí bylo vynaloženo v roce 2007. Průměrně zde bylo do ŽP investováno 2215 Kč na 1000 osob ročně.

Graf 15 Vývoj investic na ochranu ŽP na 1000 obyvatel v JMK a VYS
Zdroj: Vlastní návrh dle Statistická ročenka ŽP, 2014

6. SROVNÁNÍ VYBRANÝCH KRAJŮ

Kraje v ČR vykazují značnou rozdílnost ve velikosti. Z tohoto důvodu bylo nutné pro účely Evropské unie, respektive pro možnost porovnávání a analýzu ekonomických údajů a ukazatelů, vytvořit jiné statistické celky - soudržnosti NUTS II. Účel jejich vzniku tkví v možnosti srovnatelnosti jednotlivých statistických celků v rámci celé Evropské unie. V ČR tak došlo ke vzniku celkem 8 regionů soudržnosti. Data a ukazatele za regiony soudržnosti shromažďuje a vyhodnocuje Eurostat a pro tyto regiony pak platí možnosti podpory z evropských fondů. Jihomoravský kraj a Kraj Vysočina byly sloučeny do regionu soudržnosti NUTS II Jihovýchod.

Evropské statistiky sledují, jak se v průběhu let mění jednotlivé ukazatele členských států, resp. jejich regionů soudržnosti. Na základě těchto analýz EU vyhodnocuje, ve spolupráci se členskými státy, do jakých oblastí je vhodné zaměřit ve zvoleném regionu podporu, kterou by bylo možné podat impulz novému rozvoji regionu, případně podpořit stávající aktivity.

Prioritou EU je dosažení konkurenceschopného panevropského prostředí, avšak za podmínek udržitelného rozvoje. Tyto podmínky si kladou za úkol dosažení rozvoje a růstu pomocí vyvážených ekonomických, environmentálních a sociálních pilířů. Požadavky na ekonomický, environmentální a sociální rozvoj tedy musejí být v rovnováze a navzájem se dynamicky doplňovat.

Regiony soudržnosti jsou vytvářeny na základě stanovených mezí počtu obyvatel. V NUTS II musí mít registrované trvalé bydliště minimálně 800 000 a maximálně 3 000 000 obyvatel. V regionu soudržnosti Jihovýchod tedy žije zhruba 1 690 000 obyvatel a díky sloučení těchto dvou krajů lze region Jihovýchod srovnávat s dalšími územními celky. Tímto sloučením však vznikl region ve své podstatě do vysoké míry heterogenní. Tyto rozdíly naznačuje Tabulka 9.

Tabulka 9 Výsledky analýz JMK a VYS

	JMK	VYS
Počet okresů	7	5
Počet ORP	21	15
Počet obcí	673	704
Podíl na HDP ČR	10,50%	4%
Rozloha km ²	7 195	6 796
Počet obyvatel	1 180 000	510 000
Průměrná hustota zalidnění v obyvatelích/km ²	159	75
Index stáří ve sledovaných letech	nárůst	nárůst
Průměrné IHZ	1,44	1,45
Průměrné IZm	0,21	0,22
Průměrné IZs	0,23	0,23
Vzdělání	Pokles ZŠ, růst podílu SŠ a VŠ	Pokles ZŠ, Růst podílu SOŠ
Srovnání míry nezaměstnanosti	vyšší	nižší
Srovnání příjmů domácností	mírně vyšší	nižší
Srovnání nákladů na bydlení	vyšší	nižší
Průměrný počet podniků	260 000	100 000
Podíl FO (%) na celkovém počtu podniků	77,5 %	83 %
Nejčteněji zastoupené kategorie dle CZ-NACE	G, M, B-E, F	G, B-E, F
Průměrný počet mikropodniků	25 910	8 460
Průměrný počet malých podniků	5 625	1 920
Průměrný počet středních podniků	1 240	590
Průměrný počet velkých podniků	220	85
Koncentrace dle CZ-NACE	P, M, Q, N	A, C, D
Průměr HDP na osobu za sledované období (Kč)	319 069	283 211
Průměrný KES	0,7	0,8
Průměr kg/osoba/rok komunálního odpadu	280	301
Podíl obyvatel napojených na vodovodní síť v roce 2015	95%	95%
Podíl obyvatel napojených na kanalizaci v roce 2015	90%	87%
Průměrná výše investic na ochranu ŽP v Kč na 1000 obyvatel	2 215	1 994

Zdroj: Vlastní návrh

Z administrativního pohledu JMK zahrnuje 7 okresů, 21 ORP a 673 obcí. Žije zde přibližně 1 180 000 obyvatel, z čehož téměř celá jedna třetina bydlí v krajském městě Brně. Oproti tomu ve VYS žije jen polovina z počtu obyvatel JMK

(cca 510 000), ale rozloha je téměř srovnatelná a počet obcí, 704, dokonce převyšuje počet obcí v JMK. Pouze ve čtyřech městech VYS žije více než 20 000 obyvatel (včetně krajské Jihlavy – zde žije cca 50 000 obyvatel), což jsou srovnatelně velká města jako spádová města bývalých okresů. Toto, a zároveň hustota zalidnění, dokládají fakt, že VYS lze pokládat za region, jehož zástavba je spíše vesnického rázu s řadou obcí do 200 obyvatel.

Mezi sledované charakteristiky, řadí se do socioekonomických ukazatelů, se řadí i index stárí. Tento ukazatel v JMK vykazuje nárůst, a to z 90 seniorů na 100 dětí v roce 2000 až na 122 seniorů ku 100 dětem. JMK se tak řadí mezi typické stárnoucí regiony. Stejný vývoj platí i ve VYS. V roce 2000 byl poměr seniorů a dětí roven 79 ku 100, během sledovaného období ale soustavně vykazoval nárůst a v roce 2015 odpovídal tento poměr 124 obyvatelům nejstarší generace na 100 dětí. Lze tedy konstatovat, že výhled Kraje Vysočina do budoucích let je ještě méně optimistický, než tomu je v JMK.

Co se týče indexu závislosti mladých a indexu závislosti starých, lze dle zjištěných dat tvrdit, že v obou zkoumaných krajích je situace obdobná. Obě dvě věkové skupiny ekonomicky neaktivních obyvatel zatěžují v obou krajích ekonomicky aktivní část obyvatelstva přibližně stejnou měrou. Konkrétně na jednoho ekonomicky aktivního připadá přibližně 0,2 ekonomicky neaktivního člena společnosti.

Vzdělanostní struktura má na další rozvoj regionu významný vliv. Pokud se daný region vyznačuje větší vzdělaností, je pravděpodobné, že lidé v tomto regionu budou zaujímat funkce vědeckých pracovníků, vývojářů, či další pozice, které vyšší vzdělání vyžadují. S těmito vyššími funkcemi přímo souvisí i výše mezd a kvalita života v dané lokalitě. Vývoj vzdělanostní struktury vykazuje v obou krajích obdobné tendence. Nejzásadnějším je pokles podílu obyvatel, kteří dokončili pouze základní vzdělání, či jsou zcela bez vzdělání. Ve VYS narostl zejména podíl obyvatel, kteří vystudovali střední odbornou školu, či jsou vyučeni. Taktéž mírně meziročně narostl podíl vysokoškolsky vzdělaných. V JMK byla vykázána stejná tendence v oblasti dokončeného základního vzdělání

a nedokončeného vzdělání. Významněji zde roste podíl obyvatel s maturitou a podíl vysokoškolsky vzdělaných. Mezi lety 2001 a 2011 v obou krajích narostl podíl osob, které svůj společenský status – vzdělání v SLDB vůbec neuvedly.

Dalším sledovaným ukazatelem, který je na pomezí sociálních a ekonomických ukazatelů, je míra nezaměstnanosti. Nezaměstnanost, jako důležitá složka ekonomického systému, má totiž řadu dopadů ekonomických, ale i sociálních. Jak již bylo zmíněno, bývá často označována za ekonomické zlo. V celém sledovaném období byla vždy zaznamenána nižší míra nezaměstnanosti ve VYS, a to jak vzhledem k JMK, tak i k ČR. Míra nezaměstnanosti však ve sledovaných letech má ve všech třech sledovaných územních celcích totožný a poměrně dosti kolísavý vývoj. Od roku 2000 do 2002 byl trend spíše klesající (kromě JMK – v roce 2001 zaznamenal mírný nárůst). Mezi lety 2002-2004 míra nezaměstnanosti mírně rostla. Po roce 2004 lze sledovat poměrně prudký pokles, a to až do roku 2008. Od tohoto zlomového roku míra nezaměstnanosti narostla vlivem světové ekonomické krize. Firmy se zřejmě rozhodly aplikovat preventivní opatření proti této krizi a začaly propouštět zaměstnance za účelem snížení nákladů. Od roku 2010 ale můžeme sledovat relativní stabilizaci ukazatele a od roku 2013 lze sledovat opětovný pokles míry nezaměstnanosti, která trvá doposud. V současnosti, jak uvádějí Parlamentní listy (Úřad práce: Pokles nezaměstnanosti pokračoval i v listopadu, 2016), je na úřadu práce registrováno 4,9 % obyvatelstva, což je nejméně od prosince 2008.

Dále diplomová práce zkoumá vývoj příjmů a výdajů domácností. Jelikož jsou ČSÚ sledovány roční průměrné příjmy domácností, ale měsíční průměrné náklady na bydlení, bylo nutné roční příjmy přepočítat na průměrné měsíční příjmy domácností. V celém sledovaném období byly vykázány vyšší příjmy i náklady na vedení domácnosti v JMK.

Příjmy v obou krajích po celé sledované období rostly, od roku 2005 do roku 2010 byl však růst výraznější než v letech následujících. Stejně tak rostly i výdaje spojené s bydlením. I přesto, že v JMK byly zjištěny vyšší příjmy, po odečtení nákladů na bydlení zůstalo k dispozici více volných finančních prostředků

obyvatelům VYS. Server Aktuálně.cz (2016) uvádí, že v roce 2015 rostly příjmy českých domácností nejrychleji od roku 2008, avšak míra ohrožení příjmovou chudobou se nezměnila.

Je tedy otázkou, zda posuzovat životní úroveň obyvatelstva dle výše příjmů – v tomto případě by ve všech sledovaných letech byla vyšší životní úroveň v JMK – nebo zda životní úroveň obyvatelstva odvozovat od financí, které mají k dispozici po úhradě nákladů na bydlení. Dle webových stránek Vítejte na Zemi (Životní úroveň, 2013) se životní úroveň odvozuje od míry uspokojení lidských potřeb, kam patří jak uspokojení hmotných potřeb, tak i celkové životní podmínky, kvalita bydlení, množství volného času nebo i čistota životního prostředí. Jelikož lze životní úroveň vyjádřit i v penězích (zejména pro mezinárodní či meziregionální srovnání), lze usuzovat, že víc volných finančních prostředků vede k vyšší životní úrovni. Na základě této premisy tedy lze konstatovat, že vzhledem k vyšším volným finančním prostředkům po odečtení nákladů na bydlení, jež je nutné uhradit, je vyšší životní úroveň v Kraji Vysočina.

Co se týče struktury nákladů na bydlení, i ta se ve sledovaných krajích různí. Ve VYS největší podíl z celkových nákladů na bydlení zaujímají výdaje na elektřinu (téměř 34 %), kdežto v JMK zaplatí obyvatelé největší část nákladů na plyn z dálkového zdroje (27,5 %). V obou krajích nejmenší podíl nákladů na bydlení zaujímá vodné a stočné (asi 8 %).

Vzhledem k vyššímu počtu obyvatel JMK vzhledem k VYS je odpovídající i to, že v JMK je registrováno více ekonomických subjektů. Avšak v obou krajích počet ekonomických subjektů od roku 2000 do roku 2015 vykazoval rostoucí trend. V JMK bylo v roce 2000 zaznamenáno až 221 294 podnikatelských subjektů, z toho 82 % FO, a tento počet do roku 2015 vzrostl až na 304 729. Z tohoto počtu bylo až 73 % registrovaných jako fyzické osoby. Ve VYS je trend obdobný. Zde došlo v těchto letech k nárůstu z 83 820 firem (85 % FO) na 110 643 ekonomických subjektů, z nichž až 80 % bylo registrováno jako FO.

S organizační formou podniku přímo souvisí i jeho velikost, která je nejčastěji určována počtem zaměstnanců. Důležité jsou mikropodniky a malé

a střední podniky, neboť v současné době, která se vyznačuje poptávkou po inovacích, jsou více schopné se těmto změnám lépe přizpůsobit, než podniky velké. Zároveň mikropodniky a MSP zaměstnávají značný podíl obyvatelstva. V obou krajích jsou nejpočetnější skupinou mikropodniky, avšak je též patrné, že počty mikropodniků jsou nejvíce zasaženy kolísáním. V JMK dochází k významnému poklesu počtu mikropodniků mezi lety 2000-2002 a 2003-2005. Dokonce se zde neprojevila ani světová hospodářská krize 2008/2009 – i když bychom očekávali reakci malých podnikatelů ukončením podnikání, v JMK naopak počet mikropodniků mírně vzrostl. Rovněž ve VYS v prvních letech docházelo k ukončování živností a následnému nárůstu. Ale ve VYS od krizového roku 2008 vidíme pokles počtu mikropodniků, který relativně trvá až do současné doby. Vývoj malých podniků v obou sledovaných regionech kopíruje vývoj mikropodniků, avšak s ne tak výraznými výkyvy. Počty středních a velkých podniků jsou téměř bez významnější změny, jejich počet je tedy zhruba konstantní.

Dalším sledovaným ukazatelem, který diplomová práce řeší, je struktura ekonomických subjektů dle klasifikace CZ-NACE. Analýza ekonomického prostředí v JMK dokazuje, že zde jsou největším dílem zastoupeny kategorie G (velkoobchod, maloobchod a opravy a údržba motorových vozidel).

Druhé nejčetnější odvětví v JMK je sekce M – profesní, vědecké a technické činnosti. Vysoký podíl ekonomických subjektů zařazených právě do této sekce dokazuje, že v JMK je situována řada vysokých škol, centra výzkumu a vývoje a JMK se tak staví do pozice střediska inovací, výzkumu a vývoje, které jsou v současné době jedním z nejdůležitějších faktorů úspěchu na trhu. Otázkou však je, jaká je udržitelnost těchto center. Jak uvádí Štampach (2015): „*Výzkumná centra čeká boj o přežití*“, neboť v ČR vznikala centra VaV díky intenzivnímu čerpání peněz z evropských fondů. K tomuto zásadnímu nárůstu došlo po roce 2010, kdy bylo možné tyto prostředky čerpat. Avšak nyní je otázka, jak získat finance na provoz těchto center, a kolik z těchto center bude muset financovat stát.

Třetí a čtvrté nejčastější ekonomické činnosti v JMK jsou sekce B-E, tedy průmysl celkem, a F – stavebnictví. I ve VYS jsou největší měrou zastoupeny podniky sekce G, dále sekce B-E a F.

Pro všechny sekce CZ-NACE byla rovněž provedena analýza koncentrace a specializace. Pro koncentrační analýzu je třeba znát zaměstnanost v daném oboru a to nejen ve zkoumaném územním celku, ale i v tom nadřazeném. Analýzou koncentrace ve VYS se potvrdil jeho venkovský ráz. Bylo dokázáno, že jsou zde koncentrovány aktivity spojené se zemědělskou prvovýrobou (sekce A) a také činnosti zpracovatelského průmyslu (sekce C), která obsahuje i zpracování primární zemědělské produkce. V pěti letech je zde koncentrována i výroba a rozvod elektřiny, plynu a tepla (sekce D).

Oproti tomu v JMK jsou koncentrovány spíše činnosti v sektoru služeb. Ve všech letech byly koncentrovány v JMK aktivity sekce P dle nomenklatury CZ-NACE, tedy vzdělávání. Tuto koncentraci lze přičíst lokalizaci velkého množství škol, zejména těch vysokých. Rovněž sekce M (profesní, vědecké a technické činnosti) je od roku 2010 v kraji koncentrována, což odpovídá i Štampachovi (2015). Další sekce, které zde vykazaly koncentraci, jsou sekce Q a N – opět ze sektoru služeb.

Dále byl sledován vývoj HDP, a to jak v milionech Kč za zvolené regiony, tak přepočtené na 1 obyvatele. Zároveň byl zjišťován podíl HDP kraje na HDP celé ČR. Ze zjištěných dat vyplývá, že HDP má v obou krajích spíše rostoucí tendence. Ke změně dochází po roce 2008 (vlivem světové ekonomické krize), kdy HDP v obou krajích mírně klesá, avšak již v roce 2011 lze pozorovat mírný nárůst a v posledních letech hodnota HDP v obou krajích stagnuje.

Sledujeme-li vývoj HDP přepočtený na jednoho obyvatele, pozorujeme obdobný trend. I zde lze konstatovat rostoucí trend, a to z cca 235 000 Kč na obyvatele JMK v roce 2003 a 217 000 ve VYS na téměř 400 000 Kč v JMK a 335 000 Kč ve VYS. Jelikož roste i celá ekonomika ČR (ze 270 000 Kč na obyvatele v roce 2004 na 405 000 Kč v roce 2014), podíl HDP jednotlivých krajů je relativně stálý. VYS se pohybuje kolem 4 % celkového HDP a JMK vykazuje

hodnoty mezi 10 a 11 % celkového HDP ČR. Z těchto údajů je patrné, že ekonomika JMK přispívá k růstu ekonomiky ČR vyšší měrou.

První vybraný ekologický ukazatel je jeden ze základních environmentálních ukazatelů, a to koeficient ekologické stability. Za pomoci výpočtu tohoto ukazatele je možné určit, jakým způsobem je využívána půda v daném regionu. Dává tedy do poměru stabilní ekosystémové plochy a nestabilní ekosystémy. V JMK byl naměřen růst tohoto ukazatele z 0,706 v roce 2008 na 0,716 v roce 2014. Zde byl tento růst zapříčiněn zejména nárůstem TTP, lesních ploch a vinic a poklesem ornice.

I ve VYS tento ukazatel vykázal růst, a to z 0,893 na 0,902 v týchž letech. Zde je změna zapříčiněna poklesem rozlohy orné půdy a zvětšováním ploch vodních, vinic, lesů a TTP. Oba kraje tedy spadají do kategorie intenzivně využívaného území zejména zemědělskou velkovýrobou. Jsou zde oslabeny autoregulační cykly ekosystému a prostředí se jeví jako značně ekologicky labilní. Vzhledem k tomu, že v obou krajích tento ukazatel meziročně vzrůstá, lze předpokládat, že tento trend bude i nadále pokračovat. Vzhledem k tomuto růstu je možné, že v budoucích letech se přesune region VYS z této kategorie do skupiny vyšší, která značí příslušnost ke krajině poměrně vyvážené, kde je složka technická v souladu s dochovanou složkou přírodní.

Dalším ukazatelem UR je produkce komunálního odpadu na 1 obyvatele. Data pro tuto oblast diplomové práce pocházejí z ČSÚ, kde je za KO považován veškerý odpad vzniklý na území obce, včetně tříděného. Na základě těchto dat bylo zjištěno, že nejméně odpadu je vyprodukováno v JMK, průměrně mezi lety 2002 a 2015 cca 280 kg/osoba/rok. Za ČR odpovídá tento průměr 300 kg/osoba/rok, avšak ve VYS bylo v tomto mezidobí průměrně vyprodukováno 301 kg/osoba/rok. Pokud se však podíváme do grafu vývoje těchto hodnot blíže, vidíme, že zejména ve VYS jsou patrné významné meziroční výkyvy. Například v roce 2005 zde jeden občan vytvořil cca 260 kg KO, ale v roce 2009 už byla tato hodnota téměř 340 kg a od roku 2012 se VYS pohybuje nad celostátním průměrem, přičemž produkce odpadu v JMK spíše klesá. Otázkou je, zda tato

nadprodukce odpadu je závislá na nižším povědomí obyvatel VYS o předcházení tvorby odpadu či recyklaci, nebo zda je spíše venkovský životní styl více náročný na tvorbu odpadního materiálu. I přes tyto poměrně vysoké hodnoty web Vítejte na Zemi (Produkce a nakládání s odpady v ČR a EU, 2013) uvádí, že produkce odpadů v ČR je ve srovnání s dalšími evropskými státy velmi nízká. Například v Bulharsku vyprodukuje jeden občan až 10x více než v ČR. Nejméně odpadů produkují Chorvaté.

Dále byl sledován podíl obyvatel napojených na soustavu vodovodů a kanalizací. K nejvýznamnějšímu nárůstu podílů obou těchto veličin došlo ve sledovaných krajích mezi lety 2000 a 2002. U zásobování vodou z vodovodů pro veřejnou potřebu došlo v těchto letech v JMK k nárůstu z 87 % na 93 %. V roce 2015 už bylo napojeno více než 95 % obyvatel. Ve VYS byl trend obdobný. V prvních dvou letech byl nárůst ze 72 % na 88 %, do konce sledovaného období se na síť připojilo až 95 %.

Co se týče napojení domácností na kanalizaci, trend byl obdobný jako u vodovodů. V JMK došlo v prvních dvou letech k rapidnímu nárůstu tohoto podílu (ze 75 % na 79 %) až k pozvolnému růstu do roku 2015, kdy hodnota tohoto podílu dosáhla téměř 90 %. Ve VYS byl tento nárůst ještě znatelnější – v prvních dvou letech z 63 % až na 80 % - a do roku 2015 bylo na kanalizaci připojeno až 87 % domácností.

Co se týče vodohospodářských a kanalizačních poměrů v ČR, lze předpokládat, že se situace bude ještě zlepšovat. Důvodem, proč lze předpokládat nárůst podílu obyvatel připojených na kanalizaci, je to, že Ministerstvo životního prostředí (MŽP) a Státní fond životního prostředí ČR (SFŽP) vyhlásil v operačním období 2014-2020 nové výzvy na kanalizace, čistírny odpadních vod, ovzduší i odpady. Celkem bude do Operačního programu Životní prostředí (OPŽP) během těchto let investováno až 6 mld. Kč. (Evropská unie – Další 6 miliard na kanalizace, čistírny odpadních vod, ovzduší i odpady. Startují nové výzvy z OPŽP 2014-2020, 2015).

Posledním sledovaným ukazatelem je vývoj investic na ochranu ŽP na 1000 obyvatel. Tyto investice dle zjištěných dat meziročně v obou zkoumaných krajích značně kolísaly. Průměrně však bylo v JMK mezi lety 2000 a 2013 investováno do životního prostředí cca 2 215 Kč a ve VYS odpovídá tato hodnota 1 994 Kč na 1000 obyvatel a rok.

6.1 SWOT analýza krajů

SWOT analýza je definována jako univerzální analytická technika, která se zaměřuje na hodnocení vnitřních a vnějších faktorů ovlivňující úspěšnost zkoumaného subjektu. Jak uvádí web Management mania (2016), SWOT je akronymem počátečních písmen jednotlivých faktorů:

- Strengths – silné stránky
- Weaknesses – slabé stránky
- Opportunities – příležitosti
- Threats – hrozby

Na základě zjištěných dat bude vytvořena SWOT analýza pro oba kraje. Na bázi SWOT analýzy budou zformulována doporučení pro další udržitelný rozvoj regionu.

6.1.1 SWOT analýza Jihomoravského kraje

Silné stránky

- Výhodná poloha v rámci ČR i Evropy – tato poloha je výhodná z hlediska geopolitického, dopravního i ekonomického
- Silný rozvojový pól – město Brno
- Pokles podílu obyvatel se základním vzděláním – vzdělanostní struktura se přibližuje požadavkům EU, kdy do roku 2020 má poklesnou míra nedokončeného studia pod 10 % (Pět cílů strategie Evropa 2020, 2015).

- Nárůst podílu vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva – opět se přibližuje požadavkům Evropy 2020, kdy do roku 2020 má být podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva ve věkové skupině od 30 do 34 let roven 40 %.
- Relativně vysoké měsíční příjmy obyvatelstva – díky vysokým příjmům lze předpokládat vysokou životní úroveň obyvatel.
- Velké množství firem – díky firmám je možné, aby se JMK podílel na tvorbě HDP celé ČR cca 10 %. Dalším pozitivem existence vysokého množství podniků jsou pracovní příležitosti pro obyvatele kraje.
- Koncentrace center vzdělání, výzkumu, inovací a služeb – tato koncentrace udává to, že vysokoškolsky vzdělaní lidé a lidé s odborným vzděláním s maturitou mají ve svém kraji příležitost uplatnění se na trhu práce.
- Diverzifikované portfolio ekonomických činností – ekonomika kraje nebude ohrožena, pokud dojde k úpadku některého odvětví.
- Významný podíl na tvorbě celostátního HDP – ukazuje, že ekonomická aktivita obyvatel a zejména firem je v JMK na vysoké úrovni.
- Pozvolné zlepšování ekologické stability – značí, že se v JMK zlepšují podmínky pro život a UR regionu.
- Průměrná produkce KO je nižší než je celostátní průměr (ČSÚ zjišťuje údaje hromadně – bez ohledu na to, zda je odpad vytríděný či nikoliv) – tento fakt značí, že obyvatelstvo JMK žije méně konzumním způsobem života, než je tomu průměrně na území ČR.
- Vysoké procento podílu domácností napojených do sítě vodovodů a kanalizací – tento fakt dokazuje zlepšující se sociální status domácností.

Slabé stránky

- Růst indexu stáří – ve sledovaném období vykázal JMK nárůst indexu stáří, což značí stárnutí regionu. Stárnutí jako takové je negativním jevem, neboť v populaci ubývá ekonomicky aktivního obyvatelstva a dětské generace ve prospěch seniorské generace.

- Vyšší než průměrná celostátní míra nezaměstnanosti – vykazuje, že v JMK je více registrovaných nezaměstnaných, než je celostátní průměr. Tento fakt je zřejmě ovlivněn například okresem Hodonín, který je známý svou vysokou mírou nezaměstnanosti.
- Vyšší náklady na bydlení – i když obyvatelstvo v JMK pobírá relativně vysoké mzdy a jejich čistý příjem je tak poměrně vysoký, po odečtení nákladů na bydlení zbývá obyvatelům poměrně menší část důchodu pro osobní užitek.
- Relativně vysoká hustota zalidnění – signalizuje hustou zástavbu krajiny a ústup přírodních a přírodě blízkých složek.
- Nízký podíl zastoupení obyvatelstva se středním odborným vzděláním včetně vyučení – vzhledem k tomu chybí v kraji odborníci v oblastech řady učebních oborů
- Chybějící vazba mezi nabídkou studijních oborů a trhem práce – často studenti musejí hledat práci mimo region, kde studovali, případně jsou zaměstnáváni mimo obor svého studia.

Příležitosti

- Vzhledem k růstu podílu vysokoškolsky vzdělaných a orientaci regionu na VaV a vzdělávání, lze považovat za příležitost podporu dalšího rozvoje této oblasti. V dlouhodobém horizontu lze z JMK vytvořit centrum evropského, potažmo i světového výzkumu a vývoje.
- Jelikož v kraji dochází k nárůstu seniorské generace, nabízí se, zejména sektoru služeb, orientace na tuto věkovou kategorii. Nastává vyšší potřeba lékařských zařízení, lůžkových oddělení v nemocnicích, počtu míst v domech pro seniory, a také akcí a zařízení, kde by mohli senioři aktivně trávit svůj volný čas.
- Využití nových poznatků VaV k posílení konkurenceschopnosti napříč odvětvími – je zde prostor pro propojení VaV se soukromým sektorem.
- Zvýšení intenzity přeshraniční spolupráce se sousedními státy v různých oblastech podnikání a cestovním ruchu

- Podpora udržitelného využívání půdy – vzhledem k postupnému mírnému nárůstu KES lze za účelem zvyšování ekologické stability přírody a krajiny v regionu podporovat ekologicky stabilní ekosystémy. To lze pobídkami ke zmenšování podílu ekologicky nestabilních ekosystémů, např. orné půdy ve prospěch vinic, TTP a vodních ploch. Vzhledem k tomu, že JMK se řadí mezi suché regiony, jako nejvhodnější využití se řadí výsadba lesů, zakládání TTP a právě vodních nádrží.

Hrozby

- Vzhledem k úbytku osob, které se v současnosti věnují učebním oborům a profesím učebních oborů, je JMK ohrožen nedostatkem nabídky kvalitních řemeslníků a dalších osob s učňovskou kvalifikací.
- Vzhledem k růstu indexu stáří se lze obávat dalšího stárnutí regionu. S prodlužující se délkou života je třeba tedy brát na zřetel i to, aby byl život seniorů nejen dlouhý, ale i kvalitní a dostatečně zajištěný po všech potřebných stránkách. Bude zřejmě nutné zde přistoupit k řešení této situace. Bude třeba zajistit, aby seniorská generace prožívala svůj život kvalitně, bez zbytečného strádání. Je tedy třeba zajistit odpovídající důchodovou politiku, zdravotní péči, kvalitní bydlení atd.
- Omezení vnějších zdrojů financování VaV, které mohou mít za následek uzavírání stávajících inovačních center. Toto může vést k úbytku pracovních míst akademických pracovníků, vědců a odborníků na inovace. Zároveň tak dojde ke znehodnocení stávajícího majetku těchto institucí, neboť nebudou nakupovány či vyvíjeny nové technologie a postupy, které by v budoucnu byly považovány za standardní.

Binek a kol. (2010) tvrdí, že kohezní politika JMK se bude po roce 2013 řídit Strategií pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění (Evropa 2020). Ta má za účel zaměřit se na tři hlavní priority, a to inteligentní růst, udržitelný růst a růst podporující začlenění. To tedy odpovídá třem pilířům udržitelného rozvoje.

Pro JMK je nejdůležitější směřování strategie směrem k inteligentnímu růstu, vzhledem ke vzdělávacímu a vědeckému potenciálu, který dává možnost region profilovat jako „inovativní“. To souhlasí se vzdělanostní strukturou, i s koncentrací vědecko-výzkumných a vzdělávacích aktivit v regionu. Dále Analýza socioekonomického rozvoje Jihomoravského kraje se specifikací potřeb po roce 2013 z hlediska kohezní politiky (Binek a kol., 2010) tvrdí, že potřeba udržitelného růstu není v JMK prioritou, neboť ekologická problematika a snižování energetické náročnosti jsou spojovány spíše s ochranou proti vodní a větrné erozi. Co se týče sociálních ukazatelů, JMK se v evropském kontextu neřadí mezi regiony se sociálními problémy, výjimkou jsou jen okrajové části regionů, které jsou ohroženy vyšší nezaměstnaností.

Cílem Evropy 2020 je nárůst míry zaměstnanosti osob ve věku 20-64 let ze současných 69 % na 75 %, který autoři Binek a kol. (2010) považují za reálný. Důležité ovšem je vytvoření dostatečného množství adekvátních pracovních míst, a to jak pro mladší generaci, tak zejména pro generaci seniorskou. Například nelze pro nejstarší generaci vytvářet fyzicky náročné pracovní pozice.

Evropa 2020 si klade rovněž za cíl zvýšení investic do VaV, a to na 3 % HDP. Jelikož už v roce 2008 byl podíl investic JMK do VaV vyšší než průměr ČR, je možné, pokud budou naplněny představy o rozvoji výzkumných zařízení v kraji, tohoto cíle dosáhnout. Jelikož však končí podpora VaV z fondů Evropské unie a soukromý sektor nevyvíjí potřebu spolupracovat s vědecko-výzkumnými institucemi.

Dalším cílem je redukce emisí skleníkových plynů a zvýšení podílu obnovitelných zdrojů energie, avšak diplomová práce se těmito aspekty nezabývá.

Co se týče úrovně vzdělání, cílem je zmenšit podíl žáků s neukončeným stupněm vzdělání ze současných 15 % na 10 %. S tímto problémem se potýkají střední i učňovské školy. Rozhodnutí nejmladší generace o předčasném ukončení školní docházky lze jen těžko ovlivnit na úrovni krajů. Zde lze doporučit osvětu v rámci škol a rodin a také propojení vzdělávacího systému s možnostmi zaměstnání v regionu. Dále strategie Evropa 2020 předkládá cíl zvýšení podílu

osob s ukončeným terciárním vzděláním osob ve věku 30-34 let na 40 %. Binek a kol. (2010) tvrdí, že VaV budou v následujících letech schopny zaměstnat velké množství vysokoškolsky vzdělaných pracovníků. Avšak růst počtu VŠ vzdělaných lidí je spíše cestou kvantity, přičemž kvalita často zaostává. Tento požadavek EU ve výsledku ještě narušuje rovnováhu trhu práce, neboť v současné době se nedostává určitých řemeslných profesí. Cíl ohledně vysokoškolsky vzdělaných je tedy částečně v rozporu s požadavkem zvýšení zaměstnanosti.

Binek a kol. (2010) označují za jeden z největších problémů způsob osídlování okolí dominantního Brna, konkrétně zabíráním zemědělské půdy pro účely bydlení či průmyslových zón, přičemž řada lokalit v samotném centru města leží ladem a chátrá. Dále je problematická dopravní situace a napojení venkovských oblastí na páteřní či spádové komunikace, čímž je zde zbrzděn i další rozvoj nejen sídel, ale i jejich obyvatel.

Binek a kol. (2010) rovněž zmiňují již probíranou problematiku stárnutí a tím i potřebu prohloubení zdravotní a sociální péče zejména v odlehlejších lokalitách kraje.

Zvláštností analýzy Binka a kol. (2010) je tvrzení, že se JMK dlouhodobě snaží o podporu středního odborného vzdělávání, jehož absolventi jsou přímo uplatnitelní na trhu práce, a to na úkor všeobecného středoškolského vzdělání, u něž přetrvává předpoklad pokračování studia na VŠ. Tyto snahy jdou tedy přímo proti cílu Evropy 2020. Dle názoru autorky této práce je právě podpora odborného středoškolského vzdělávání správnou cestou.

JMK má tedy řadu předpokladů pro další rozvoj kraje. Mezi ně lze řadit polohu kraje na křižovatce významných tranzitních cest v rámci republiky, ale zejména Evropy. V tomto ohledu lze doporučit zejména posílení dopravní infrastruktury – zkvalitnění povrchu silnic, vytváření více variant pro cestování ve špičkách, zefektivnění dopravy na dálnicích v kraji, zejména D1, a podporovat plynulost dopravy na nich. Dalším potřebným aspektem je rozšíření služeb brněnského letiště. I díky kvalitní dopravní infrastruktuře je možné do regionu nalákat více

turistů, ale také posílit konkurenceschopnost kraje na poli podnikání, vědy, výzkumu a inovací.

Je třeba dále podporovat pozici města Brna, jakožto centra služeb, obchodu a průmyslu kraje, též je vhodné přispívat ke konání nejrůznějších veletržních akcí, kterými je právě tento region známý.

Dalším předpokladem pro rozvoj kraje a naplnění vzdělávacích cílů je také pozice vysokého školství a potenciál VaV. Vhodné by bylo tento cíl propojit s poptávkou trhu práce po určitých profesích.

Zejména pro jižní část regionu je důležitá podpora cestovního ruchu – vinařské turistiky, agroturistiky, využití dalších přírodních, národopisných a architektonických prvků, které dělají tento region unikátním.

6.1.2 SWOT analýza Kraje Vysočina

Silné stránky

- Přitažlivá krajina, vlídné prostředí, venkovská zástavba, která je vhodná nejen pro bydlení, ale také pro nejrůznější formy rekreace a turismu.
- Lokalizace v centru republiky – významný tranzitní region na ose Praha-Brno-Vídeň/Bratislava-Budapešť, a to jak po železniční síti, tak po dálnici D1.
- Silná role primárního průmyslu, respektive zemědělské výroby. Je zde vhodné podnebí a půdní podmínky pro pěstování okopanin, ale důležitá je zejména živočišná výroba – produkce masa a mléka.
- Vysoký podíl obyvatelstva s ukončeným učňovským vzděláním, které reaguje na potřeby pracovního trhu ve VYS.
- Velká zásobárna pitné vody – VYS je zdrojem zásobování pitnou vodou v nadregionálním významu (například pro aglomeraci města Brna či Prahy), vodohospodářská služba rybníků a vodních děl.
- Koncentrovaná výroba elektrické energie – vodní dílo Dalešice, elektrárna Dukovany. Energetické společnosti jsou rovněž důležitými hráči na trhu práce.

- Vysoký podíl domácností napojených na vodovody a kanalizaci – svědčí narůstající kvalitě života místního obyvatelstva.
- Významné lesní hospodářství a dřevozpracující průmysl – existence lesních ekosystémů jsou důležitými prvky v regionu a plní řadu funkcí, jednak hospodářskou, ale též posilují retenční schopnosti krajiny, produkují kyslík a v neposlední řadě mají důležitou rekreační funkci.
- Kvalitní a čisté ovzduší, dobrý zdravotní stav obyvatelstva, které souvisí s existencí lesů, ale též s nízkou hustotou zalidnění, neboť největším znečišťovatelem ovzduší je člověk.
- Pozvolné zlepšování ekologické stability – značí, že se ve VYS zlepšují podmínky pro život a udržitelný rozvoj regionu. S podporou stabilních ekosystémů je zde potenciál pro vytvoření velmi kvalitního životního prostředí.
- Relativně nízká úroveň nezaměstnanosti, a to vzhledem jak k JMK, tak i vzhledem k ČR.

Slabé stránky

- Slabé regionální centrum bez aglomeračních efektů.
- Rozdrobená sídelní zástavba bez vyhovující infrastruktury
- Nepřítomnost vysoké školy, která by reflektovala požadavky trhu práce v kraji
- Vysoká produkce KO – vyšší než průměr v ČR
- Nízký počet obyvatel na velkém území (nízká hustota zalidnění), jenž je ovlivňován přirozeným pohybem obyvatelstva (porodností a úmrtností), ale i migrací.
- Stárnutí obyvatelstva zejména migrací – Kraj Vysočina se v posledních letech vyprofiloval jako kraj, do nějž se stěhují lidé nejstarších věkových skupin, ale naopak předproduktivní a produktivní skupina se z něj vystěhovává. Stárnutí ve VYS probíhá rychleji než v ostatních krajích ČR.

- Nízké procento vysokoškolsky vzdělaných či osob s dokončeným středoškolským vzděláním s maturitou
- Nízký podíl na tvorbě celostátního HDP

Příležitosti

- Podpora výroby a prodeje kvalitních zemědělských a potravinářských výrobků pocházejících z VYS
- Přitažlivost regionu a kvalitní životní prostředí vhodné nejen pro seniory
- Podpora dalšího provázání vzdělávacího systému a trhu práce
- Podpora učení cizích jazyků a informačních a komunikačních technologií uchazečům o zaměstnání k zpřístupnění pozic na trhu práce
- Podpora specifických forem cestovního ruchu spojených s venkovským prostorem – venkovská turistika, agroturistika, ekoturistika apod. Zároveň je zde vybudováno sportoviště „Vysočina aréna“ v Novém Městě na Moravě, které je v posledních letech navštěvováno i zahraničními sportovci a diváky. Nabízí se tedy zvýšení propagace tohoto sportoviště i mimo dění světových sportovních akcí.
- Zlepšení odpadového hospodářství a materiálové využívání odpadů, osvěta obyvatelstva v oblasti odpadového hospodářství
- Další rozvoj energetického průmyslu a modernizace či rozšíření Jaderné elektrárny Dukovany
- Podpora pozvolného růstu koeficientu ekologické stability, a to zejména subvencí vhodných využívání půdy

Hrozby

- Stárnutí obyvatelstva spojená s nedostatkem sociálních služeb, úbytek dětí v populaci a s ním spojená nutnost redukce školských zařízení
- Úpadek zemědělské činnosti, který by mohl mít za následek narušení současného krajinného rázu.

- Vzhledem k existenci D1 dochází ve VYS k záboru vysoce bonitních půd, což může do budoucna ohrozit další vývoj zemědělství. K dalšímu úbytku půdy došlo v posledních letech výstavbou fotovoltaických elektráren. Tím může dojít k masivnímu znehodnocení hodnoty krajinného rázu.
- Vysoká náchylnost lesu ve VYS ke kalamitám (vítr, škůdci), vzhledem k tomu, že jsou zde zejména smrkové monokultury
- Ohrožení nízkou ekologickou stabilitou, náchylnost ekosystémů k živelným pohromám

Jak uvádí Strategie Kraje Vysočina 2020 (2012), Kraj Vysočina reprezentuje venkovský prostor s rozdrobenou sídelní strukturou, kde mají významný vliv zejména okresní města, která zastupují funkci pracovní a jsou zde poskytovány služby. Významné postavení má zejména krajské město Jihlava, které využívá své výhodné polohy v centru regionu a zároveň je zde vysoká koncentrace pracovních míst. Je však důležité prosazovat a posilovat pozici krajského města, a to zejména v celostátním měřítku a v rámci samotného kraje. Pro budoucí rozvoj kraje je důležitá jeho výhodná poloha v centru republiky. Proto je vhodné sem situovat instituce a služby regionálního i nadregionálního významu. Například vhodným projektem je vybudování kongresového centra, centra pro VaV a zázemí pro akademické pracovníky a studenty.

V současnosti jsou dle Strategie Kraje Vysočina 2020 (2012) regionálními středisky pouze zmíněná okresní města a krajské město Jihlava, jejichž pozice by se měla do budoucna posilovat například zvyšováním kvality služeb, školství a zdravotnických zařízení. Zároveň se začínají rozvíjet i obce v blízkosti dálnice D1. Vzhledem k této výhodné poloze jsou zde realizovány podnikatelské aktivity a jsou zde rovněž k dispozici pracovní místa.

Vzhledem ke stylu zástavby kraje je vhodné podporovat aktivní venkovské společnosti, místní tradice, zvyky a specifika. Důležité pro kvalitu života vesnického obyvatelstva je dopravní dostupnost a obslužnost, která je též

determinantem cestovního ruchu ve venkovských oblastech. Vzhledem k roztržitosti místní zástavby se však jedná o investice velkého rozsahu.

V budoucím období je tedy cílem komplexní využívání a rozvoj prostoru kraje, ale zároveň udržení těch specifíků, se kterými se obyvatelstvo ztotožňuje.

Co se týče zde koncentrované zemědělské prvovýroby, je třeba posílit propagaci kvalitních místních produktů a zároveň přiblížit zemědělství turistům prostřednictvím agroturistiky a venkovské turistiky. Je třeba využít výhodné polohy kraje a zpřístupnit jej pro potřeby cestovního ruchu, hledat nové cesty propagace regionu a také nového, neotřelého směřování turistiky. Například se nabízí konferenční turistika.

Z hlediska lidských zdrojů je v regionu patrné stárnutí obyvatelstva nejen přirozenou měnou, ale i migrací. Toto je důvodem pro zkvalitnění zdravotní a sociální péče ve VYS, zajištění vzdělaného personálu v těchto zařízeních. Pokud by nebylo možné se o všechny potřebné postarat v rámci kapacit nemocnice, je úkolem kraje zajistit mobilní zdravotní a sociální péči pro osoby nejvyšších věkových kategorií, vážně nemocné nebo postižené osoby.

Vzdělanostní struktura obyvatelstva VYS relativně zaostává za požadavky, které klade Evropa 2020. Ovšem je nutné podotknout, že tuto strukturu značně ovlivňuje právě věkové složení obyvatelstva, přičemž Evropa 2020 se zaměřuje na obyvatelstvo mladší. Důležité ve VYS je propojení učebních oborů s trhem práce, komunikace studentů s budoucími zaměstnavateli a vytvoření prostředí právě pro tuto spolupráci. Vzhledem k rozvíjející se oblasti v okolí dálnice D1, kde se situují i zahraniční firmy, je třeba podporovat obyvatelstvo ve studiu cizích jazyků, zejména angličtiny, a v osvojování si znalostí práce s informačními technologiemi.

Dalším aspektem udržitelného rozvoje je dle Strategie Kraje Vysočina 2020 (2012) ochrana přírodního bohatství. Vysočina se má stát synonymem pro zdravé, čisté a přitažlivé životní prostředí a s ním i související kvalitní prostředí pro život. Vzhledem k bohatým zdrojům vody nejen pitné, ale i pro průmyslové užití, je důležité chránit jak její kvalitu (čištěním odpadních vod), ale zároveň ochránit majetek a obyvatelstvo před vodou jako živlem zkvalitňováním protipovodňové

ochrany. Je důležité předcházet povodňovým situacím například posilováním retenčních schopností krajiny (zvýšením ploch TTP, zvýšením stability lesních porostů výsadbou vhodných dřevin), protierozními opatřeními a též revitalizací vodních toků.

Jak již bylo řečeno, pro rozvoj regionu je zcela zásadní jeho dopravní dostupnost. S tím přímo souvisí potřeba napojení regionálních center na D1, ale i zkvalitnění silniční sítě a umožnění spojení menších sídel s regionálními středisky. Vzhledem k neustálým problémům, které na D1 vznikají, je vhodné v budoucím období vyvinout systém objízdnych tras mimo vesnickou zástavbu.

Vzhledem k tomu, že výroba energie je ve VYS poměrně významným odvětvím, je vhodné zamyslet se nad dalším fungováním a prodloužením životnosti Jaderné elektrárny Dukovany, ale také nad alternativními zdroji výroby energie. S přihlédnutím na zemědělský ráz regionu nabízí se například spalování biomasy.

Dále v kraji vzniká další potřeba podpory MSP, jakožto poskytovatelů pracovních míst a tvůrců HDP. V oblasti spolupráce podnikatelů a kraje se jeví jako vhodné propojení s VaV institucemi, s jejichž pomocí lze dosáhnout inovací, kterých si současná doba žádá. Opět je nutné propojení učebních a studijních oborů s potřebami trhu práce.

Co do hospodaření s odpady, data vyhodnocená v diplomové práci jasně hovoří ve smyslu, že v této oblasti existují značné rezervy. Úkolem moderní společnosti je uvážlivé řešení otázky odpadů, proto je nutné navázat spolupráci se samotnými obyvateli kraje a podnikateli. Je zde nutná osvěta předcházení vzniku odpadu, znovu využívání odpadního materiálu přímo v domácnostech, jeho třídění a odevzdávání nebezpečných odpadů. Zároveň nelze opomenout samotný potenciál, který v sobě odpad skrývá – možnosti recyklace, znovuvyužití některých složek, energetické využití apod. To si ovšem žádá zapojení všech producentů odpadního materiálu.

Pro VYS se tedy jako zásadní proudy rozvoje do budoucna jeví zajištění dobré dopravní dostupnosti i lokalit na okraji regionu a s tím související i podpora cestovního ruchu, venkovské turistiky a agroturistiky v těchto oblastech. Vzhledem k rostoucí oblibě sportoviště v Novém Městě na Moravě se naskýtá využití tohoto areálu v širší míře.

Dále je ve VYS třeba uvažovat o jeho stárnutí a o potřebách obyvatelstva, které z tohoto faktu vyplývají. Vystává zde potřeba vyřešení zdravotní a sociální péče ve specializovaných zařízeních, nebo v mobilních zařízeních, která se jeví vzhledem k roztržité zástavbě jako jednou z možností, jak vyhovět požadavkům obyvatelstva.

Důležitým faktorem udržitelného rozvoje je i vzdělanost obyvatelstva. Jak bylo prokázáno, ve VYS převládá podíl obyvatel s výučním listem. Ten je s ohledem na ekonomické a podnikatelské směřování kraje poměrně pochopitelný, VYS se například nemusí tolik obávat nedostatku pracovníků z řemeslných a dalších výučních či odborných oborů. Na druhou stranu, pokud by se podařilo v budoucích letech rozšířit podnikatelskou aktivitu v oblastech, kde je přímé napojení na D1, a Kraj Vysočina by se rozhodl zaměřit více na VaV, je možné, že bude třeba nalákat odborné pracovníky do těchto oborů z jiných krajů. Ve VYS v současnosti vzniká poptávka po pracovnících v technických oborech s vysokoškolským, ale i středoškolským vzděláním, proto se jeví jako vhodné podporovat studium právě těchto oborů, a naopak omezovat otevírání studijních a učebních oborů, po nichž není poptávka.

Z environmentálního hlediska se jako největší příležitost ke zlepšení jeví politika hospodaření s odpady, osvěta obyvatelstva a podnikatelů v této oblasti a rovněž využívání odpadu pro další zpracování.

6.2 Odpověď na výzkumnou otázku

Chceme-li odpovědět na výzkumnou otázku:

„Který z vybraných faktorů je pro zvolené regiony nejvýznamnější pro jejich udržitelný rozvoj?“,

je třeba zvážit řadu aspektů. Je třeba mít na zřeteli samotnou definici udržitelného rozvoje, kterou za vlastní přijaly oba zkoumané kraje, ale i vyšší územně správní celek – Česká republika, a to mimo jiné na základě požadavků Evropské unie. Definice udržitelného rozvoje zní následovně:

„Rozvoj, který uspokojuje současné potřeby, aniž by při tom omezoval možnost budoucích generací naplňovat jejich potřeby“ (Vyskot, 2013, str. 16).

Na základě této definice se má za to, že současný rozvoj, spotřeba, výroba, konzumace a produkce odpadních látek má být v rovnováze a odpovídat takové výši, aby bylo zachováno či vytvořeno vhodné prostředí pro život dalších generací. Otázkou však zůstávají právě budoucí generace. Při současném stárnutí populace je nejasné, zda budou budoucí generace schopny zajistit dostatečnou reprodukci obyvatelstva, zda vůbec budou existovat budoucí generace, pro které se mají současné generace snažit o udržitelný rozvoj.

Z tohoto důvodu autorka práce považuje za nejdůležitější faktor rozvoje právě věkovou strukturu společnosti.

Fakt, že populace stárne, reflektuje i Ministerstvo práce a sociálních věcí. MPSV v sekci Senioři a politika stárnutí (2015) shrnuje současný stav a prognózu statistického úřadu z roku 2013 pro první polovinu tohoto století, pro kterou se i nadále očekává stárnutí. Přes očekávané zvýšení úrovně plodnosti, kladného salda migrace a zlepšení úmrtnostních poměrů je očekáván pokles populace. Nadále se bude snižovat podíl nejmladší generace, ale zejména té ekonomicky aktivní části obyvatelstva. Rovněž je zde předpoklad dalšího zvyšování podílu

nejstarší generace. Uvádí se, že v 50. letech tohoto století bude počet obyvatel této generace až dvojnásobný oproti současnému stavu.

Důležité je podotknout, že v ČR, dle Public Health (2016), sice roste délka života, avšak délka života ve zdraví je v dlouhodobém horizontu relativně statická. Prodlužuje se tedy délka života v nemoci. Dle Evropské komise (Public Health, 2016) je nyní naděje dožití průměrného Čecha asi 78 let, přičemž zdravé období trvá přibližně 61 let. Posledních 17 let života většina seniorů tráví v nemoci. Úkolem pro současnou, ale i budoucí generaci je prodloužit délku zdravého života všemi možnými způsoby. Podaří-li se nám prodloužit délku života ve zdraví, bude mít tento fakt pozitivní efekt na ekonomickou i sociální sféru. Zdraví lidé mohou být déle ekonomicky aktivní, z čehož plyne ekonomický zisk pro společnost. Je-li člověk zdravý, je pravděpodobné, že je soběstačný – je schopný se o sebe sám postarat, chodí do společnosti, věnuje se koníčkům, je schopen pomáhat okolí a mohou z jeho zkušeností čerpat mladší generace. Zároveň není nutné pro něj zajišťovat sociální a zdravotní péči v takové míře, než jakou je třeba investovat do člověka nemocného.

MPSV s ohledem na současný stav a predikci vývoje věkové struktury vytvořilo Národní akční plán (NAP) podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013-2017. Tento NAP se zabývá realizací politiky přípravy na stárnutí v ČR. Mezi oblasti jeho zájmu patří zajištění a ochrana lidských práv starší generace, celoživotní učení, zaměstnávání starších pracovníků a seniorů, dále řeší otázky dobrovolnictví a spolupráce mezi generacemi, zajištění kvalitního prostředí seniorského života, péče o seniory jen omezeně soběstačné a jako klíčovou oblast shledává NAP oblast zdravého stárnutí.

Tělesně a duševně zdraví senioři jsou důležití také pro plodnost v regionu. Může se to zdát nepravděpodobné, ale i to je to jedním z faktů, který ovlivňuje ochotu mladých k zakládání či rozšiřování rodin: S prodlužující se délkou života a růstu podílu nejstarší generace ve společnosti vzniká větší poptávka po starobních důchodech, avšak příjmy do státního rozpočtu jsou relativně konstantní. Z tohoto důvodu musí vláda přistupovat k nejrozumnějším opatřením

vedoucím k optimalizaci důchodové politiky. Dochází tak úpravou systému ke snížení potřeb starobních důchodů nebo jejich objemů.

V posledních letech se prodlužuje věk odchodu do důchodu. V současné době se stanoví hranice odchodu do důchodu na 65 let pro muže i ženy, což je posun o cca 5 let (iDnes, Vláda podpořila strop věku odchodu do důchodu 65 let, 2016).

Podle Evropské komise (Public Health, 2016) už tedy budou čeští občané 4 roky žít v nemoci, když odejdou do starobního důchodu.

Pro mladou generaci zde tedy nejsou k dispozici „zdravé babičky a dědečci“, kteří mají čas a mohou pomoci s péčí o potomka. Mladá generace se často neodvážívá v dnešní době založit početnou rodinu. Mají obavy z toho, že nebudou mít čas na děti, nebo nebudou mít kvůli dětem čas chodit do práce, aby byli schopni rodinu uživit.

Pokud budou mít mladí oporu ve zdravých rodičích na penzi, jimž budou moci svěřit děti v době, kterou potřebují strávit v práci, nebudou mít strach z toho, že nebudou schopni se o rodinu postarat z materiálního hlediska. I proto je třeba pracovat na prodloužení délky zdravého života obyvatel ČR. V tomto ohledu je důležitá preventivní zdravotní péče. Včasné odhalení diagnóz, prevence onemocnění a zdravotní osvěta vedená již od školního věku může významným způsobem ovlivnit délku života ve zdraví.

Péče o zdravý život seniorů samozřejmě není jediným faktem, který ovlivňuje porodnost, avšak v situaci, kdy rapidně narůstá seniorská generace, se tato péče jeví jako efektivní využití lidského kapitálu, který se obvykle považuje za „nepoužitelný“ či „odepsaný“.

Žofka (2006) uvádí, že existují dvě skupiny možností řešení situace stárnoucí populace. První je ovlivnění makroekonomického rámce reformami a úpravami sociální a hospodářské politiky státu, druhou pak spatřuje v přímém ovlivnění věkové struktury obyvatelstva snahou o zvrácení demografického vývoje.

Do první skupiny Žofka (2006) řadí zajištění vyššího ekonomického růstu prostřednictvím nárůstu produktivity práce, přičemž tento způsob je těžce

realizovatelný. Druhé opatření je snížení výdajů sociálního zabezpečení snížením reálných důchodů.

V našem státě měl být pro toto opatření zaveden tzv. druhý důchodový pilíř, kdy mají být dle webu Peníze.cz (Důchodové spoření (II. pilíř, 2016) do penzijního systému ukládána 3 % hrubé mzdy v rámci odvodů na sociální pojištění. Tento způsob spoření byl zrušen v lednu 2016. Třetí směr je zvyšování věku odchodu do důchodu. Do druhé skupiny patří opatření prostřednictvím ovlivnění demografického vývoje – ovlivnění porodnosti a migrace.

Pro zachování budoucích generací je zásadní podporovat porodnost. Již během minulého režimu, v 70. letech minulého století, byla dle webu Demografie (Porodnost, Historie, 2014) zavedena propopulační opatření – levné novomanželské půjčky, rodiny s dětmi měly nárok na bydlení. Těmto opatřením přispělo i to, že rodiče tzv. „Husákových dětí“ pocházejí ze silné generace poválečných ročníků.

Obecně vzato je vhodné kombinovat obě dvě skupiny možností řešení situace, jak uvádí Žofka (2006), aby nenastaly příliš významné změny v jednom systému a ve druhém žádné. Použitím kombinace obou skupin opatření tak rozmělní účinky všech opatření a nezatíží pouze jednu oblast. Nyní lze využít například daňových úlev pro rodiny s dětmi. Jednou z alternativ, v současnosti funguje, je půjčka pro mladé na bydlení. Ta se vztahuje na mladé rodiny, které pečují o dítě mladší 6 let. Urbánek (2016) však tvrdí, že většině žadatelů se státem nabízené půjčky ze Státního fondu rozvoje bydlení při MRR nevyplatí.

Zároveň jsou uplatňovány i postupy na snížení výdajů sociálního zabezpečení. Jelikož snižování důchodů je politicky značně nepopulární, uchylují se politikové spíše k motivaci obyvatel spoření na stáří, dalším užívaným opatřením je prodloužení ekonomicky aktivního věku, tedy posunutí hranice odchodu do důchodu.

Právě z těchto uvedených důvodů považuje autorka práce za nejvýznamnější ukazatel index stáří, který vypovídá o generační struktuře obyvatel v regionu. S rostoucím indexem stáří, který byl identifikován v obou zkoumaných krajích,

roste rovněž i podíl seniorské generace na úkor nejmladší generace. Tím vznikne v budoucnosti problém, jak postavit důchodový systém, neboť nebude dostatečný počet ekonomicky aktivního obyvatelstva, které vytváří HDP a zároveň odvádí daně do státního rozpočtu. Vzniká tak rovněž otázka, zda bude v budoucnu existovat generace obyvatelstva, pro kterou by současné generace měly aplikovat principy udržitelného rozvoje. Bude-li existovat generace, pro kterou je třeba se držet udržitelného rozvoje a zachovat pro ni uspokojivý stav životního prostředí, sociální situace a ekonomiky, pak mají principy udržitelného rozvoje smysl a je nezbytné zachovat se vůči těmto generacím odpovědně a řídit se principy udržitelného rozvoje ve všech sférách našeho chování.

7. ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo identifikování faktorů rozvoje ve vybraných krajích, jimiž jsou kraj Jihomoravský a Kraj Vysočina. Tyto ukazatele se staly podkladem pro sestavení SWOT analýzy, tedy silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb v těchto krajích. Na základě těchto vybraných faktorů byla formulována doporučení pro další rozvoj.

Tento cíl byl dosažen pomocí stanoveného postupu práce, a to nejprve teoretickým uvedením do problematiky rozvoje regionů (konkrétně kapitoly 3 a 4). Ty byly vypracovány pomocí literární rešerše.

Následně pak došlo ke zvolení ukazatelů a poté k analýze vybraných faktorů rozvoje pro oba zkoumané kraje. Ve vhodných případech byl vývoj vybraných ukazatelů srovnán s nadřazeným územním celkem (kapitola 5). Tyto analýzy byly vypracovány zejména pomocí dat z ČSÚ.

Dalším bodem postupu bylo vyhodnocení současného stavu daných regionů, vytvoření SWOT analýzy a hledání doporučení pro další rozvoj vybraných krajů (kapitola 6). Tento bod byl naplněn analýzou a syntézou zjištěných dílčích poznatků.

V závěru práce bylo odpovězeno na výzkumnou otázku, a to:

„Který z vybraných faktorů je pro zvolené regiony nejvýznamnějším pro jejich udržitelný rozvoj?“

Jako nejdůležitější faktor rozvoje byla vyhodnocena demografická struktura obyvatelstva, respektive poměr podílů osob v ekonomických generacích (kapitola 6.2). Výběr tohoto ukazatele byl rovněž odůvodněn a doložen několika aktuálními zdroji, které tuto problematiku řeší.

8. SEZNAM CITOVANÉ LITERATURY

- [1] BINEK, Jan, Kateřina CHABIČOVÁ, Hana SVOBODOVÁ, Alena PŘIBYLÍKOVÁ a Jan HOLEČEK. *Analýza socioekonomického rozvoje Jihomoravského kraje se specifikací potřeb po roce 2013 z hlediska kohezní politiky* [online]. GaREP, 2010 [cit. 2016-12-15].
- [2] Cíle strategie Evropa 2020: Pět cílů Evropské unie pro rok 2020. In: *Evropská komise: EVROPA 2020* [online]. 2015 [cit. 2016-12-15]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_cs.htm
- [3] ČADIL, Jan. *Regionální ekonomie: teorie a aplikace*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-191-8.
- [4] DONOHUE, Ian, Helmut HILLEBRAND, José M. MONTOYA, et al. *Navigating the complexity of ecological stability*. 2016. DOI: 10.1111/ele.12648. ISBN 10.1111/ele.12648. Dostupné také z: <http://doi.wiley.com/10.1111/ele.12648>
- [5] EMERSON, David L. OPTIMUM FIRM LOCATION AND THE THEORY OF PRODUCTION*. *Journal of Regional Science*. 1973, **13**(3), 335-347. DOI: 10.1111/j.1467-9787.1973.tb00410.x. ISSN 0022-4146. Dostupné také z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1467-9787.1973.tb00410.x>
- [6] Dalšíh 6 miliard na kanalizace, čistírny odpadních vod, ovzduší i odpady. Startují nové výzvy z OPŽP 2014–2020. In: *Evropská unie - Evropské strukturální a investiční fondy: Operační program Životní prostředí* [online]. 2015 [cit. 2016-12-21]. Dostupné z: <http://www.opzp.cz/o-programu/aktuality-a-tiskove-zpravy/dalsich-6-miliard-na-kanalizace-cistirny-odpadnich-vod-ovzdusi-i-odpady-startuji-nove-vyzvy-z-opzp-2014-2020>

- [7] HOOVER, Edgar Malone a Frank. GIARRATANI. *An introduction to regional economics: teorie a aplikace*. 3rd ed. New York: Knopf, c1984. Beckova edice ekonomie. ISBN 03-943-3413-2.
- [8] HÜBELOVÁ, Dana. *Socioekonomická demografie* [online]. Brno, 2013 [cit. 2016-10-28]. Dostupné z: <https://is.mendelu.cz/auth/eknihovna/opory/index.pl?opora=5189>. ELearningová opora. Mendelova univerzita v Brně.
- [9] Hrubý domácí produkt (HDP) - Metodika. In: *Český statistický úřad* [online]. 2015 [cit. 2016-11-07]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hruby_domaci_produk_t_-hdp-
- [10] HŘEBÍK, Štěpán a Viktor TŘEBICKÝ. *Manuál zpracování a využití sady indikátorů rozvoje pro malé obce: (Zrcadlo místní udržitelnosti)*. Praha: EnviConsult, 2007. ISBN 978-80-239-8594-8.
- [11] CHAND, Smirti. Sargent Florence's Theory of Location: Definition, Factors and Criticism. In: *Your Article Library* [online]. 2014 [cit. 2016-12-22]. Dostupné z: <http://www.yourarticlelibrary.com/industries/location-selection/sargent-florences-theory-of-location-definition-factors-and-criticism/38894/>
- [12] Charakteristika Jihomoravského kraje. *BusinessInfo.cz* [online]. 2012 [cit. 2016-10-12]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/charakteristika-jihomoravskeho-kraje-1967.html#zp>
- [13] Charakteristika Jihomoravského kraje. *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Brně* [online]. Brno, 2016 [cit. 2016-10-12]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xb/charakteristika_jihomoravskeho_kraje
- [14] Charakteristika kraje. *Asociace krajů České republiky* [online]. 2016 [cit. 2016-10-12]. Dostupné z: <http://www.asociacekrajů.cz/kraje-cr/kraj-vysocina/charakteristika-kraje-8/>

- [15] Charakteristika kraje. *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Jihlavě* [online]. 2016 [cit. 2016-10-12]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xj/charakteristika_kraje
- [16] KEATING, Michael. *The New Regionalism in Western Europe: Territorial Restructuring and Political Change*. Pbk. ed. repr. Cheltenham: Edward Elgar, 2000. ISBN 978-184-0644-869.
- [17] KLECHA-TYLEC, Karolina. *The theoretical and practical dimensions of regionalism in east Asia*. New York, NY: Palgrave Macmillan, 2016. ISBN 978-331-9402-611.
- [18] KLUFOVÁ, Renata. *Demografický vývoj a typologie českého venkova v kontextu prostorových souvislostí*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-733-1.
- [19] KOUTSKÝ, Jaroslav a Pavel RAŠKA (eds.). *Výzkum regionálního rozvoje - vybrané přístupy a témata: pro bakalářské studium*. 1. vyd. V Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2012. ISBN 978-80-7414-481-3.
- [20] KOSCHIN, Felix. *Kapitoly z ekonomické demografie*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2005. ISBN 80-245-0959-8.
- [21] KUTSCHERAUER, Alois. *Socioekonomická geografie a regionální rozvoj: regionální analýzy v přístupech socioekonomické geografie k regionálnímu rozvoji*. 1. vyd. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2013a. ISBN 978-80-248-3287-6.
- [22] KUTSCHERAUER, Alois. *Komplementární přístupy k podpoře regionálního a municipálního rozvoje: regionální analýzy v přístupech socioekonomické geografie k regionálnímu rozvoji*. 1. vyd. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2013b. ISBN 978-80-248-3285-2.
- [23] LEDVINOVÁ, Michaela a Petr NACHTIGALL. *Hospodářská a dopravní geografie: studijní opora*. Vyd. 1. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2015. ISBN 978-80-7395-870-1.

- [24] MAIER, Karel. *Udržitelný rozvoj území*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4198-7.
- [25] MACHÁČEK, Jaroslav, Petr TOTH a René WOKOUN. *Regionální a municipální ekonomie: regionální analýzy v přístupech socioekonomické geografie k regionálnímu rozvoji*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2011. ISBN 978-80-245-1836-7.
- [26] MANKIW, N. Gregory. *Zásady ekonomie*. Praha: Grada, 1999. Profesionál. ISBN 80-716-9891-1.
- [27] MATOUŠKOVÁ, Zdena. *Regionální a municipální ekonomika*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2000. ISBN 80-245-0061-2.
- [28] Metodika - HDP, regionální účty. *Český statistický úřad: Jihomoravský kraj* [online]. 2015 [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xb/metodika-hdp-regionalni-ucty>
- [29] Metodika-obyvatelstvo. *Český statistický úřad*[online]. 2015 [cit. 2016-10-28]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xb/metodika_obyvatelstvo
- [30] Metodika - organizační statistika. *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Brně* [online]. 2015 [cit. 2016-11-22]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xb/metodika-organizacni-statistika>
- [31] Metodika - příjmy. In: *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Jihlavě* [online]. 2015 [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xj/metodika_prijmy
- [32] Metodika - zaměstnanost. In: *Český statistický úřad*[online]. Brno, 2015 [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xj/metodika_zamestnanost
- [33] Metodika - životní prostředí. In: *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Jihlavě* [online]. Jihlava, 2015 [cit. 2016-12-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xj/metodika_zivotni_prostredi

- [34] MÍČHAL, Igor. *Ekologická stabilita*. 2., rozš. vyd. Brno: Veronica, 1994. ISBN 80-853-6822-6.
- [35] NAKAGOSHI, N. a Jhonamie A. MABUHAY. *Designing low carbon societies in landscapes*. Tokyo: Springer, 2014. Ecological research monographs. ISBN 44-315-4818-1.
- [36] *Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017: aktualizovaná verze k 31.12.2014 = National action plan for positive ageing for the period 2013-2017 : updated version as of 31.12.2014*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, Odbor rodinné politiky a politiky stárnutí, Oddělení politiky stárnutí, 2015. ISBN 978-80-7421-111-9.
- [37] NATIVEL, Corinne. *Economic transition, unemployment and active labour market policy: lessons and perspectives from the East German Bundesländer*. Edgbaston, Birmingham: University of Birmingham Press, c2004. ISBN 19-024-5913-X.
- [38] PALÁT, Milan, Jitka LANGHAMROVÁ a Lukáš NEVĚDĚL. *Socioekonomická demografie*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2013. ISBN 978-80-7375-857-8.
- [39] POMŮCKA PRO URČENÍ VELIKOSTI PODNIKU: Počty zaměstnanců a finanční prahy vymezující kategorie podniků. In: *Evropské strukturální a investiční fondy* [online]. 2012 [cit. 2016-11-22]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programove-obdobi-2007-2013/Programy-2007-2013/Operacni-programy-Praha/OP-Praha-Adaptabilita/Novinky/Pomucka-pro-urceni-velikosti-podniku>
- [40] Porodnost: Historie. In: *Demografie* [online]. 2014 [cit. 2016-12-19]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_porodnosthistorie
- [41] Public Health. *European Commision* [online]. 2016 [cit. 2016-12-16]. Dostupné z:

http://ec.europa.eu/health/home_en#main?KeepThis=true&TB_iframe=true&height=450&width=920

- [42] Příjmy českých domácností rostly nejrychleji od začátku krize, zjistili statistici. In: *Aktuálně.cz* [online]. 2016 [cit. 2016-12-20]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/finance/prijmy-domacnosti-rostly-nejrychleji-od-zacatku-krize/r~e0eb5ae8180911e6bc7c0025900fea04/?redirected=1482273800>
- [43] REDLICHOVÁ, Radka. *Regionální ekonomika: pro bakalářské studium*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2013. ISBN 978-80-7375-779-3.
- [44] Regiony a regionalizace. In: *Metodická podpora regionálního rozvoje* [online]. 2014 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: http://www.regionaldevelopment.cz/index.php/regiony_red.html
- [45] SAMUELSON, Paul Anthony a William D. NORDHAUS. *Ekonomie: 18. vydání*. Praha: NS Svoboda, 2007. ISBN 978-80-205-0590-3.
- [46] Senioři a politika stárnutí: Příprava na stárnutí v České republice. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2015 [cit. 2016-12-16]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2856>
- [47] Stárnutí. *Demografie* [online]. 2014 [cit. 2016-11-03]. Dostupné z: http://demografie.info/?cz_demstarnutivyvoj=
- [48] STRATEGIE KRAJE VYSOČINA 2020. *DocPlayer* [online]. 2012 [cit. 2016-12-15]. Dostupné z: <http://docplayer.cz/1059305-Strategie-kraje-vysocina-2020.html>
- [49] *Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky: Strategic framework for sustainable development in the CR* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2010 [cit. 2016-11-14]. ISBN 978-80-7212-536-4. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/strategie_udrzitelneho_rozvoje/\\$FILE/KM-SRUR_CZ-20100602.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/strategie_udrzitelneho_rozvoje/$FILE/KM-SRUR_CZ-20100602.pdf)

- [50] *Strategie udržitelného rozvoje České republiky: The Czech Republic strategy for sustainable development* [online]. Praha: Úřad vlády ČR, 2004 [cit. 2016-11-14]. ISBN 80-867-3442-0. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/strategie_udrzitelneho_rozvoje/\\$FILE/KM-SUR_CR-20100114.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/strategie_udrzitelneho_rozvoje/$FILE/KM-SUR_CR-20100114.pdf)
- [51] Stručná charakteristika Jihomoravského kraje. *Jihomoravský kraj* [online]. Brno, 2015 [cit. 2016-10-12]. Dostupné z: <http://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?ID=27204&TypeID=2>
- [52] SYNEK, Miloslav a Eva KISLINGEROVÁ. *Podniková ekonomika*. 5., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-336-3.
- [53] SWOT analýza. In: *Management mania* [online]. 2016 [cit. 2016-12-15]. Dostupné z: <https://managementmania.com/cs/swot-analyza>
- [54] ŠTAMPACH, Marek. Výzkumná centra čeká boj o přežití. In: *STATISTIKA&MY: Měsíčník Českého statistického úřadu* [online]. 2015 [cit. 2016-12-14]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2015/10/vyzkumna-centra-ceka-boj-o-preziti/>
- [55] Turistický potenciál regionů. In: *CzechTourism* [online]. 2012 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://old.czechtourism.cz/didakticke-podklady/2-turisticky-potencial-regionu/>
- [56] Typy věkových struktur. *Demografie* [online]. 2014 [cit. 2016-11-03]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_pohlavivektypyvekstruktur
- [57] URBÁNEK, Lukáš. Stát nabízí novou půjčku pro mladé na bydlení. Většině se nevyplatí Zdroj: http://finance.idnes.cz/pujcky-pro-mlade-na-bydleni-dd6-/viteze.aspx?c=A160323_102421_viteze_kho. In: *IDNES.cz: Finance* [online]. 2016 [cit. 2016-12-19]. Dostupné z:

http://finance.idnes.cz/pujcky-pro-mlade-na-bydleni-dd6-viteze.aspx?c=A160323_102421_viteze_kho

- [58] Úřad práce: Pokles nezaměstnanosti pokračoval i v listopadu. In: *Parlamentní listy* [online]. 2016 [cit. 2016-12-20]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/tiskovezpravy/Urada-prace-Pokles-nezamestnanosti-pokracoval-i-v-listopadu-466205>
- [59] Produkce a nakládání s odpady v ČR a EU. *Vítejte na Zemi* [online]. 2013 [cit. 2016-12-20]. Dostupné z: http://www.vitejtenazemi.cz/cenia/index.php?p=porovnani_odpadoveho_hospodarstvi_v_cr_a_eu&site=odpady
- [60] Vláda podpořila strop věku odchodu do důchodu 65 let. In: *IDnes.cz: Zprávy* [online]. 2016 [cit. 2016-12-21]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/vlada-podporila-strop-veku-odchodu-do-duchodu-65-let-f89-/domaci.aspx?c=A160905_143605_domaci_kop
- [61] VYSKOT, Ilja. *Udržitelný rozvoj regionu: pracovní kolokvia*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2013. ISBN 978-80-7375-780-9.
- [62] Vysvětlivky: CZ-NACE. In: *Český statistický úřad* [online]. 2015 [cit. 2016-11-30]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/23174387/vysvetlivky_cz_nace.pdf/f530ebeb-f949-40c7-a27d-f8888503d791?version=1.0
- [63] WANG, Xinhao. a Rainer Alfred VOM HOFE. *Research methods in urban and regional planning*. New York: Springer, c2007. ISBN 978-354-0496-571.
- [64] WOKOUN, René. *Regionální rozvoj: (východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování)*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-699-0.

- [65] *Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Jihomoravského kraje - 2015: Regionální statistiky*. Brno: Český statistický úřad, 2016. ISBN 978-80-250-2718-9.
- [66] Zákon o odpadech a o změně některých dalších zákonů. In: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha, 2008 [cit. 2016-12-05]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/8fc3e5c15334ab9dc125727b00339581?OpenDocument>
- [67] Životní úroveň, životní styl a lidské potřeby. *Vítejte na Zemi: multimediální ročenka životního prostředí* [online]. Cenia, 2013 [cit. 2016-12-14]. Dostupné z: http://vitejenazemi.cz/cenia/index.php?p=zivotni_uroven_zivotni_styl_a_lidske_potreby&site=spotreba
- [68] ŽIŽKA, Miroslav. *Hospodářský rozvoj regionů: vymezení funkčních regionů, významné socioekonomické faktory, regionální odolnost a inovační intenzita*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2013. ISBN 978-80-7431-131-4.
- [69] ŽOFKA, Jan. KOMENTÁŘ: Socioekonomické dopady demografického stárnutí. In: *Demografie* [online]. 2006 [cit. 2016-12-19]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=383

9. ZDROJE NUMERICKÝCH DAT

- [1] Ekonomické subjekty podle převažující činnosti CZ-NACE. In: *Český statistický úřad: Veřejná databáze* [online]. 2016 [cit. 2016-11-28].
Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ORG03&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~_U~301_null_&katalog=30831&z=T&f=TABULKA&str=v388&v=v7_null_null_null&u=v388_VUZEMI_100_3107
- [2] Ekonomické subjekty podle převažující činnosti CZ-NACE. In: *Český statistický úřad: Veřejná databáze* [online]. 2016 [cit. 2016-11-28].
Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ORG03&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~_U~301_null_&katalog=30831&z=T&f=TABULKA&str=v388&v=v7_null_null_null&u=v388_VUZEMI_100_3107
- [3] HDP, regionální účty: Datové řady. In: *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Brně* [online]. Brno, 2014 [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xb/hdp-xb>
- [4] HDP, regionální účty: Datové řady. In: *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Jihlavě* [online]. Jihlava, 2014 [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xj/hdp-xj>
- [5] Srovnání makroekonomických ukazatelů. In: *RIS: Regionální informační servis* [online]. 2014 [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/krajske-ris/jihomoravsky-kraj/kraj/hospodarske-prostredi/makroekonomicke-ukazatele/#o2>
- [6] *Statistická ročenka Jihomoravského kraje ...: Statistical yearbook of the Jihomoravský Region ..* V Brně: Krajské oddělení Státního statistického úřadu, 2011. Souborné informace. ISBN 978-80-250-2123-1.

- [7] *Statistická ročenka Jihomoravského kraje ...: Statistical yearbook of the Jihomoravský Region ..* V Brně: Krajské oddělení Státního statistického úřadu, 2014. Souborné informace. ISBN 978-80-250-2596-3.
- [8] *Statistická ročenka Jihomoravského kraje ...: Statistical yearbook of the Jihomoravský Region ..* V Brně: Krajské oddělení Státního statistického úřadu, 2015. Souborné informace. ISBN 978-80-250-2650-2.
- [9] *Statistická ročenka kraje Vysočina: Statistical yearbook of the Vysočina Region.* Jihlava: Český statistický úřad, Krajská reprezentace Jihlava, 2011. Regionální statistiky. ISBN 978-80-250-2122-4.
- [10] *Statistická ročenka kraje Vysočina: Statistical yearbook of the Vysočina Region.* Jihlava: Český statistický úřad, Krajská reprezentace Jihlava, 2013. Regionální statistiky. ISBN 978-80-250-2433-1.
- [11] *Statistická ročenka kraje Vysočina: Statistical yearbook of the Vysočina Region.* Jihlava: Český statistický úřad, Krajská reprezentace Jihlava, 2014. Regionální statistiky. ISBN 978-80-250-2595-6.
- [12] *Statistická ročenka kraje Vysočina: Statistical yearbook of the Vysočina Region.* Jihlava: Český statistický úřad, Krajská reprezentace Jihlava, 2015. Regionální statistiky. ISBN 978-80-250-2649-6.
- [13] Statistická ročenka životního prostředí České republiky 2014. In: *Cenia* [online]. Praha, 2014 [cit. 2016-12-05]. Dostupné z: <http://www1.cenia.cz/www/sites/default/files/Ro%C4%8Denka%20%C5%BDP%20%C4%8CR%202014.pdf>
- [14] Obyvatelstvo: Datové řady. In: *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Brně* [online]. Brno, 2016 [cit. 2016-11-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xb/obyvatelstvo-xb>
- [15] Obyvatelstvo: Datové řady. In: *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ Jihlavě* [online]. Jihlava, 2016 [cit. 2016-11-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xj/obyvatelstvo-xj>

- [16] Organizační statistika: Datové řady. *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Brně* [online]. 2016 [cit. 2016-11-22]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xb/oranizacni_struktura-xb
- [17] Organizační statistika: Datové řady. *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Jihlavě* [online]. 2016 [cit. 2016-11-22]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xj/oranizacni_struktura-xj
- [18] Příjmy, výdaje a životní podmínky domácností: Datové řady. In: *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Brně* [online]. Brno, 2014 [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xb/prijmy-xb>
- [19] Příjmy, výdaje a životní podmínky domácností: Datové řady. In: *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Jihlavě* [online]. Jihlava, 2014 [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xb/prijmy-xj>
- [20] Sčítání lidu, domů a bytů: Časové řady. *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Brně* [online]. 2014 [cit. 2016-12-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xb/slodb-xb>
- [21] Sčítání lidu, domů a bytů: Časové řady. *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Jihlavě* [online]. 2014 [cit. 2016-12-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xb/slodb-xj>
- [22] Trh práce v ČR - časové řady: Česká republika. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2016-11-29]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/204r-k-odvetvi-cinnosti-zamestnanych-v-nh-dkd43p7n9t>
- [23] Zaměstnanost, nezaměstnanost: Časové řady. In: *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Brně* [online]. Brno, 2014 [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xb/zamestnanost-xb>
- [24] Zaměstnanost, nezaměstnanost: Časové řady. In: *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Jihlavě* [online]. Jihlava, 2014 [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xj/zamestnanost-xj>

- [25] Životní prostředí: Časové řady. In: *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Brně* [online]. 2016 [cit. 2016-12-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xb/zivotni_prostredi-xb
- [26] Životní prostředí: Časové řady. In: *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Jihlavě* [online]. 2016 [cit. 2016-12-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xj/zivotni_prostredi-xj

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AP	Antropogenizované plochy
ČSÚ	Český statistický úřad
DHM	Dlouhodobý hmotný majetek
ESA	Evropský systém účtů
FO	Fyzická osoba – ekonomický subjekt
ISEO	Informačního systému evidence obyvatel
HDP	Hrubý domácí produkt
Ch	Chmelnice
ILO	Mezinárodní organizace práce
JMK	Jihomoravský kraj
KES	Koeficient ekologické stability
KO	Komunální odpad
LK	Lokalizační koeficient
LP	Lesní půda
Mo	Mokřady
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MRR	Ministerstvo pro místní rozvoj
NAP	Národní akční plán
NUTS	Nomenklatura územních statistických jednotek (Nomenclature des Unites Territoriales Statistiques/ Nomenclature of Units for Territorial Statistics)
MSP	Malé a střední podniky
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
RIS	Regionální informační servis
OP	Orná půda
OPŽP	Operační program Životní prostředí
OSN	Organizace spojených národů
ORP	Obec s rozšířenou působností
Pa	Pastviny

Sa	Sady
SFŽP	Státní fond životního prostředí
SI	Index specializace
SLDB	Sčítání lidí, domů a bytů
SOŠ	Středoškolské odborné vzdělání včetně učebních oborů
SŠ	Středoškolské vzdělání s maturitou
TTP	Trvalé travní porosty
TUR	Trvale udržitelný rozvoj
UR	Udržitelný rozvoj
VaV	Výzkum a vývoj
Vi	Vinice
VP	Vodní plocha
VŠ	Vysoké školy, vysokoškolské vzdělání
VYS	Kraj Vysočina
ZŠ	Základní školy, základní vzdělání
ŽP	Životní prostředí

SEZNAM GRAFŮ

GRAF 1 VÝVOJ POČTU OBYVATEL VE VYS A JMK	31
GRAF 2 VÝVOJ INDEXU HOSPODÁŘSKÉHO ZATÍŽENÍ (IHZ) V JIHMORAVSKÉM KRAJI A KRAJI VYSOČINA MEZI LETY 2000-2015	35
GRAF 3 VZDĚLANOSTNÍ STRUKTURA V JMK.....	37
GRAF 4 VZDĚLANOSTNÍ STRUKTURA VE VYS	38
GRAF 5 VÝVOJ OBECNÉ MÍRY NEZAMĚSTNANOSTI VE VYS A JMK VE SROVNÁNÍ S ČR MEZI LETY 2000-2015	39
GRAF 6 VÝVOJ ČISTÝCH PŘÍJMŮ A NÁKLADŮ DOMÁCNOSTÍ VE VYBRANÝCH KRAJÍCH MEZI LETY 2001 - 2015	41
GRAF 7 STRUKTURA NÁKLADŮ NA BYDLENÍ DOMÁCNOSTÍ V JMK A VYS (%)	42
GRAF 8 VÝVOJ POČTU EKONOMICKÝCH SUBJEKTŮ V JMK A VYS MEZI LETY 2000 - 2015	44
GRAF 9 VÝVOJ POČTU PODNIKŮ DLE VELIKOSTI V JMK MEZI LETY 2000-2015.....	46
GRAF 10 VÝVOJ POČTU PODNIKŮ DLE VELIKOSTI VE VYS MEZI LETY 2000-2015	47
GRAF 11 VÝVOJ HDP VE VYBRANÝCH KRAJÍCH MEZI LETY 2000-2014 (MIL. KČ)	56
GRAF 12 HDP NA 1 OBYVATELE V KČ ZA VYBRANÉ REGIONY A NADŘAZENÝ ÚZEMNÍ CELEK V LETECH 2003-2014.....	57
GRAF 13 PRODUKCE ODPADU NA OSOBU V JMK, VYS A ČR.....	61
GRAF 14 VÝVOJ PODÍLŮ OBYVATEL ZÁSOBOVANÝCH VODOU Z VODOVODŮ A NAPOJENÝCH NA KANALIZACI VE VYBRANÝCH KRAJÍCH.....	62
GRAF 15 VÝVOJ INVESTIC NA OCHRANU ŽP NA 1000 OBYVATEL V JMK A VYS	63

SEZNAM TABULEK

TABULKA 1 VYBRANÉ UKAZATELE FAKTORŮ REGIONÁLNÍHO ROZVOJE	29
TABULKA 2 EKONOMICKÉ SUBJEKTY DLE PŘEVAŽUJÍCÍ ČINNOSTI CZ-NACE V JMK MEZI LETY 2010-2015.....	48
TABULKA 3 EKONOMICKÉ SUBJEKTY DLE PŘEVAŽUJÍCÍ ČINNOSTI CZ-NACE VE VYS MEZI LETY 2010-2015.....	49
TABULKA 4 KONCENTRACE A SPECIALIZACE	50
TABULKA 5 VÝVOJ LOKALIZAČNÍCH KOEFICIENTŮ VE VYS.....	52
TABULKA 6 VÝVOJ LOKALIZAČNÍCH KOEFICIENTŮ V JMK.....	54
TABULKA 7 VÝVOJ INDEXU SPECIALIZACE VE VYBRANÝCH KRAJÍCH MEZI LETY 2008-2015	55
TABULKA 8 VÝVOJ KES VE VYBRANÝCH KRAJÍCH MEZI LETY 2008-2014	60
TABULKA 9 VÝSLEDKY ANALÝZ JMK A VYS.....	65
TABULKA 10 POČET OBYVATEL DLE VĚKU A PŘÍSLUŠNÉ VÝPOČTY V KRAJI VYSOČINA MEZI LETY 2000-2015.....	110
TABULKA 11 POČET OBYVATEL DLE VĚKU A PŘÍSLUŠNÉ VÝPOČTY V JIHMORAVSKÉM KRAJI MEZI LETY 2000-2015	111
TABULKA 12 HUSTOTA OSÍDLENÍ VE ZVOLENÝCH KRAJÍCH	112
TABULKA 13 VÝVOJ VZDĚLANOSTNÍ STRUKTURY VE VYS A JMK.....	113
TABULKA 14 VÝVOJ HDP V JMK A VYS V LETECH 2000-2014.....	113
TABULKA 15 HDP NA 1 OBYVATELE V KČ ZA VYBRANÉ REGIONY A NADŘAZENÝ ÚZEMNÍ CELEK V LETECH 2003-2014	114
TABULKA 16 VÝVOJ OBECNÉ MÍRY NEZAMĚSTNANOSTI VE VYBRANÝCH KRAJÍCH MEZI LETY 2000- 2015.....	115
TABULKA 17 ČISTÉ PŘÍJMY A NÁKLADY DOMÁCNOSTÍ V JMK A VYS MEZI LETY 2001 - 2015	116
TABULKA 18 ZŮSTATEK PŘÍJMŮ PO ODEČTENÍ NÁKLADŮ NA BYDLENÍ	116
TABULKA 19 EKONOMICKÉ SUBJEKTY V JMK A VYS (K 31. 12.)	117
TABULKA 20 VÝVOJ PODÍLU FYZICKÝCH OSOB NA EKONOMICKÝCH SUBJEKTECH CELKEM V JMK A VYS	117
TABULKA 21 VÝVOJ POČTU PODNIKŮ DLE VELIKOSTI V JMK A VYS MEZI LETY 2000-2015 ...	118

TABULKA 22 POČET ZAMĚSTNANÝCH V JMK A VYS DLE CZ-NACE V TIS. OSOB.....	119
23 POČET ZAMĚSTNANÝCH V ČR DLE CZ-NACE V TIS. OSOB	120
TABULKA 24 VÝVOJ BILANCE PŮDY V JMK A KES	121
TABULKA 25 VÝVOJ BILANCE PŮDY VE VYS A KES.....	122
TABULKA 26 VÝVOJ OBJEMU VYPRODUKOVANÉHO KOMUNÁLNÍHO V JMK, VYS A ČR V KG/OSOBA/ROK	123
TABULKA 27 INVESTICE NA OCHRANU ŽP V JMK A VYS NA 1000 OBYVATEL.....	123

PŘÍLOHY

Tabulka 10 Počet obyvatel dle věku a příslušné výpočty v Kraji Vysočina mezi lety 2000-2015

Kraj Vysočina	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Počet obyvatel celkem (stav k 31. 12.)	512 233	511 267	510 602	510 498	510 114	510 767	511 645	513 677
v tom ve věku 0-14 let	89 118	86 567	84 525	82 374	80 612	78 645	76 939	75 902
15-64 let	352 741	353 882	354 637	356 200	356 854	358 529	359 781	361 414
65 a více let	70 374	70 818	71 440	71 924	72 648	73 593	74 925	76 361
IHZ VYS	1,452	1,445	1,440	1,433	1,429	1,425	1,422	1,421
Izm VYS	0,253	0,245	0,238	0,231	0,226	0,219	0,214	0,210
Izs VYS	0,200	0,200	0,201	0,202	0,204	0,205	0,208	0,211
Index stáří VYS	79,0	81,8	84,5	87,3	90,1	93,6	97,4	100,6
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Počet obyvatel celkem (stav k 31. 12.)	515 411	514 992	514 569	511 937	511 207	510 209	509 895	509 475
v tom ve věku 0-14 let	74 907	74 566	74 698	75 331	75 454	75 488	76 104	76 722
15-64 let	362 238	360 299	358 013	351 776	348 042	344 450	340 867	337 491
65 a více let	78 266	80 127	81 858	84 830	87 711	90 271	92 924	95 262
IHZ VYS	1,423	1,429	1,437	1,455	1,469	1,481	1,496	1,510
Izm VYS	0,207	0,207	0,209	0,214	0,217	0,219	0,223	0,227
Izs VYS	0,216	0,222	0,229	0,241	0,252	0,262	0,273	0,282
Index stáří VYS	104,5	107,5	109,6	112,6	116,2	119,6	122,1	124,2

Zdroj: Vlastní návrh dle Českého statistického úřadu v Jihlavě, Obyvatelstvo, 2016

Tabulka 11 Počet obyvatel dle věku a příslušné výpočty v Jihomoravském kraji mezi lety 2000-2015

Jihomoravský kraj	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Počet obyvatel celkem (stav k 31. 12.)	1135045	1131541	1128820	1129583	1130240	1130358	1132563	1140534
v tom ve věku 0–14 let	181 998	177 258	173 408	169 278	166 233	163 135	160 256	159 102
15–64 let	790 637	791 461	792 308	796 605	799 256	800 187	802 230	808 105
65 a více let	162 410	162 822	163 104	163 700	164 751	167 036	170 077	173 327
IHZ JMK	1,436	1,430	1,425	1,418	1,414	1,413	1,412	1,411
Izm JMK	0,230	0,224	0,219	0,212	0,208	0,204	0,200	0,197
Izs JMK	0,205	0,206	0,206	0,205	0,206	0,209	0,212	0,214
Index stáří JMK	89,237	91,856	94,058	96,705	99,108	102,391	106,128	108,941
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Počet obyvatel celkem (stav k 31. 12.)	1147146	1151708	1154654	1166313	1168650	1170078	1172853	1175025
v tom ve věku 0–14 let	158 728	160 012	162 565	168 031	170 460	172 886	175 874	178 921
15–64 let	810 220	808 981	805 399	803 165	796 449	789 416	783 751	777 833
65 a více let	178 198	182 715	186 690	195 117	201 741	207 776	213 228	218 271
IHZ JMK	1,416	1,424	1,434	1,452	1,467	1,482	1,496	1,511
Izm JMK	0,196	0,198	0,202	0,209	0,214	0,219	0,224	0,230
Izs JMK	0,220	0,226	0,232	0,243	0,253	0,263	0,272	0,281
Index stáří JMK	112,266	114,188	114,840	116,120	118,351	120,181	121,239	121,993

Zdroj: Vlastní návrh dle Českého statistického úřadu v Brně, Obyvatelstvo, 2016

Tabulka 12 Hustota osídlení ve zvolených krajích

Hustota osídlení	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Počet obyvatel JMK	1 135 045	1 131 541	1 128 820	1 129 583	1 130 240	1 130 358	1 132 563	1 140 534
Rozloha JMK v km ²	7195	7195	7195	7195	7195	7195	7195	7195
Počet obyvatel VYS	512 233	511 267	510 602	510 498	510 114	510 767	511 645	513 677
Rozloha VYS v km ²	6796	6796	6796	6796	6796	6796	6796	6796
Hustota osídlení JMK	157,7546	157,2676	156,8895	156,9955	157,0868	157,1032	157,4097	158,5175
Hustota osídlení VYS	9	9	1	5	7	7	3	8
	75,37	75,23	75,13	75,12	75,06	75,16	75,29	75,59
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Počet obyvatel JMK	1 147 146	1 151 708	1 154 654	1 166 313	1 168 650	1 170 078	1 172 853	1 175 025
Rozloha JMK v km ²	7195	7195	7195	7195	7195	7195	7195	7195
Počet obyvatel VYS	515 411	514 992	514 569	511 937	511 207	510 209	509 895	509 475
Rozloha VYS v km ²	6796	6796	6796	6796	6796	6796	6796	6796
Hustota osídlení JMK	159,4365	160,0706	160,4800	162,1004	162,4253	162,6237	163,0094	163,3113
Hustota osídlení VYS	5	6	9	7	5	3		
	75,84	75,78	75,72	75,33	75,22	75,07	75,03	74,97

Zdroj: Vlastní návrh dle Českého statistického úřadu v Brně a Jihlavě, 2016

Tabulka 13 Vývoj vzdělanostní struktury ve VYS a JMK

Obyvatelstvo v kraji se vzděláním	1980	1991	2001	2011
základním (vč. neukončeného) VYS	186 786	139 236	102 227	79 614
středním odborným (vč. vyučení) VYS	125 583	149 586	171 757	162 217
úplným středním s maturitou (vč. nástaveb a vyššího) VYS	58 033	85 588	116 109	136 182
vysokoškolským VYS	12 416	20 268	28 500	43 470
nezjištěným VYS	990	3 506	3 472	14 536
základním (vč. neukončeného) JMK	396 337	302 604	222 262	176 549
středním odborným (vč. vyučení) JMK	276 699	312 072	353 596	323 924
úplným středním s maturitou (vč. nástaveb a vyššího) JMK	148 070	205 564	267 556	305 134
vysokoškolským JMK	51 151	75 359	98 154	142 471
nezjištěným JMK	3 933	6 351	8 665	48 571

Zdroj: Vlastní návrh dle SLDB: Časové řady, Brno, Jihlava, 2014

Tabulka 14 Vývoj HDP v JMK a VYS v letech 2000-2014

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Hrubý domácí produkt (mil. Kč) JMK	237 898	257 185	267 551	282 218	304 671	321 740	346 438	382 939
Hrubý domácí produkt (mil. Kč) VYS	98 359	109 842	113 394	117 731	125 076	133 333	143 355	157 330
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Hrubý domácí produkt (mil. Kč) JMK	412 275	403 037	407 139	420 506	432 467	450 629	465 032	
Hrubý domácí produkt (mil. Kč) VYS	156 970	155 747	154 713	161 677	165 060	166 525	170 849	

Zdroj: Vlastní návrh dle Český statistický úřad – HDP, regionální účty, 2015

Tabulka 15 HDP na 1 obyvatele v Kč za vybrané regiony a nadřazený územní celek v letech 2003-2014

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Česká republika		271161	290232	314765	341989	345727
Jihomoravský kraj	234532	250877	267463	286079	318863	326596
Kraj Vysočina	217107	228402	244510	265339	287879	295785
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Česká republika	345601	361268	365961	365955	388771	404843
Jihomoravský kraj	338928	340397	341024	345833	380998	397233
Kraj Vysočina	294647	292343	303263	307095	327171	334994

Zdroj: Vlastní návrh dle RIS, 2014

Tabulka 16 Vývoj obecné míry nezaměstnanosti ve vybraných krajích mezi lety 2000-2015

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Obecná míra nezaměstnanosti (%) JMK	8,3	8,5	7,6	8,0	8,3	8,1	8,0	5,4
v tom:								
muži JMK	6,8	7,4	6,9	6,6	7,2	6,7	6,5	4,4
ženy JMK	10,2	10,0	8,6	9,9	9,7	9,9	9,8	6,8
Obecná míra nezaměstnanosti (%) VYS	6,8	6,1	5,1	5,3	6,8	6,8	5,3	4,6
v tom:								
muži VYS	5,4	5,4	4,1	4,2	5,3	5,8	4,4	3,5
ženy VYS	8,5	7,0	6,4	6,7	8,8	8,0	6,6	6,1
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Obecná míra nezaměstnanosti (%) JMK	4,4	6,8	7,7	7,5	8,1	6,8	6,1	5,0
v tom:								
muži JMK	3,4	6,2	7,3	6,3	7,2	6,0	5,7	4,6
ženy JMK	5,8	7,7	8,2	9,1	9,3	7,8	6,6	5,5
Obecná míra nezaměstnanosti (%) VYS	3,3	5,7	6,9	6,4	6,4	6,7	5,6	4,7
v tom:								
muži VYS	2,3	4,7	6,2	5,3	5,2	5,1	4,1	3,0
ženy VYS	4,6	7,0	7,9	8,0	7,8	8,9	7,4	6,8

Zdroj: Vlastní návrh dle Český statistický úřad, Zaměstnanost, nezaměstnanost, 2014

Tabulka 17 Čisté příjmy a náklady domácností v JMK a VYS mezi lety 2001 - 2015

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Přepočtené peněžní příjmy (Kč/osoba/měsíc) čisté v JMK	6 377	7 294	.	.	7 968	8 417	9 330
Přepočtené peněžní příjmy (Kč/osoba/měsíc) čisté ve VYS	6 323	7 231	.	.	7 650	8 370	9 097
Celkové měsíční náklady domácností na bydlení (JMK)	3 691	4 049	4 163
celkové měsíční náklady domácností na bydlení (VYS)	3 081	3 277	3 430
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Přepočtené peněžní příjmy (Kč/osoba/měsíc) čisté v JMK	11060	11488	11770	12136	12533	12653	12862
Přepočtené peněžní příjmy (Kč/osoba/měsíc) čisté ve VYS	10947	11373	11 824	12 151	12 321	12 164	12 034
Celkové měsíční náklady domácností na bydlení (JMK)	4 982	5 091	5 165	5 422	5 480	5 574	5 580
celkové měsíční náklady domácností na bydlení (VYS)	4 125	4 133	4 354	4 436	4 534	4 600	4 624

Zdroj: Vlastní návrh dle Český statistický úřad, Příjmy, výdaje a životní podmínky domácností, 2014

Tabulka 18 Zůstatek příjmů po odečtení nákladů na bydlení

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Zůstatek po odečtení nákladů na bydlení JMK (Kč)	4 277	4 368	5 167	5 399	6 079	6 397
Zůstatek po odečtení nákladů na bydlení VYS (Kč)	4 569	5 093	5 667	6 393	6 822	7 240
	2011	2012	2013	2014	2015	
Zůstatek po odečtení nákladů na bydlení JMK (Kč)	6604	6714	7053	7080	7282	
Zůstatek po odečtení nákladů na bydlení VYS (Kč)	7469	7716	7786	7564	7410	

Zdroj: Vlastní návrh dle Český statistický úřad, Příjmy, výdaje a životní podmínky domácností, 2014

Tabulka 19 Ekonomické subjekty v JMK a VYS (k 31. 12.)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Ekonomické subjekty JMK celkem	221 294	231 492	238 702	251 194	252 506	258 291	263 071	269 366
v tom fyzické osoby	180 422	188 454	194 000	202 199	201 508	203 872	205 984	209 057
Ekonomické subjekty JMK celkem	276 783	275 189	283 202	291 162	294 308	295 523	300 204	304 729
v tom fyzické osoby	212 806	207 947	211 952	216 592	217 394	220 142	222 166	223 682
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Ekonomické subjekty VYS celkem	83 820	86 895	90 074	94 646	95 816	95 715	97 157	98 957
v tom fyzické osoby	70 914	73 283	75 635	78 968	79 561	78 925	79 838	80 946
Ekonomické subjekty VYS celkem	101 703	100 954	103 510	105 185	106 578	107 395	108 800	110 643
v tom fyzické osoby	82 718	81 185	82 992	84 458	85 707	87 291	88 422	89 707

Zdroj: Vlastní návrh dle Český statistický úřad, 2016

Tabulka 20 Vývoj podílu fyzických osob na ekonomických subjektech celkem v JMK a VYS

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Podíl fyzických osob na ekonomických subjektech VYS	85%	84%	84%	83%	83%	82%	82%	82%
Podíl fyzických osob na ekonomických subjektech JMK	82%	81%	81%	80%	80%	79%	78%	78%
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Podíl fyzických osob na ekonomických subjektech VYS	81%	80%	80%	80%	80%	81%	81%	81%
Podíl fyzických osob na ekonomických subjektech JMK	77%	76%	75%	74%	74%	74%	74%	73%

Zdroj: Vlastní návrh dle Český statistický úřad, 2016

Tabulka 21 Vývoj počtu podniků dle velikosti v JMK a VYS mezi lety 2000-2015

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Mikropodniky VYS	9 510	7 819	8 202	8 914	8 824	8 203	8 665	8 735
Malé podniky VYS	1 951	1 863	1 932	2 041	2 028	1 990	2 038	2 076
Střední podniky VYS	588	578	571	583	621	637	647	646
Velké podniky VYS	90	96	87	81	81	86	85	84
Mikropodniky JMK	28 272	24 502	24 569	26 538	26 027	23 790	25 490	25 868
Malé podniky JMK	5 648	5 450	5 546	5 855	5 770	5 661	5 874	6 009
Střední podniky JMK	1 239	1 244	1 202	1 200	1 265	1 298	1 297	1 343
Velké podniky JMK	201	198	191	195	218	229	243	247
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Mikropodniky VYS	8 754	8 531	8 451	8 292	8 222	8 026	8 140	8 094
Malé podniky VYS	2 060	1 981	1 913	1 902	1 804	1 734	1 688	1 722
Střední podniky VYS	641	609	592	573	536	528	525	521
Velké podniky VYS	84	79	85	89	83	83	81	81
Mikropodniky JMK	26 171	26 350	25 871	26 008	26 448	25 847	26 455	26 358
Malé podniky JMK	6 127	5 848	5 693	5 611	5 312	5 193	5 199	5 227
Střední podniky JMK	1 373	1 228	1 245	1 227	1 164	1 162	1 174	1 196
Velké podniky JMK	249	228	238	231	210	218	220	224

Zdroj: Vlastní návrh dle ČSÚ

Tabulka 22 Počet zaměstnaných v JMK a VYS dle CZ-NACE v tis. osob

sekce	VYS v tis. osob								JMK v tis. osob							
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
A	23	22	17,2	13,2	15,8	16,8	15,8	18,2	14,6	13,1	15,7	15,3	15,7	16,1	15,3	14,6
B	1	1,8	2,2	1,3	1,8	0,9	1,3	1,3	1,6	1,6	1,7	2,3	1,7	2,5	3	1,9
C	80,7	76,2	76,5	77,9	75,1	84,5	78,8	82,7	131,6	113,7	124,4	132,8	139,6	134,1	145,5	146,4
D	3,2	1,9	2,6	3,3	2,8	2,7	3,1	1,9	3,2	1,9	6,9	5,8	5,6	5,5	6,9	5,9
E	2,1	2	1,6	2,2	2,4	2	2	2,4	6,1	5,4	4,7	4,2	5,2	7,4	5,3	4,8
F	23,3	23,8	21,8	19,8	19,8	19,3	20,4	20,2	34,8	34,5	52	46,6	46,4	47,1	44,6	46,3
G	27,3	30,2	29,9	25,4	24	25,6	27,5	24,2	72,9	59,1	63,5	64	64,2	64,5	59,9	68,3
H	15,6	12,4	11,1	12,3	12,2	10,3	12,8	12,4	29	28,4	36	37,3	32,4	29	34,4	31,0
I	6,4	8,7	10,5	8,8	8,5	7,8	7,4	8,2	12,4	12,9	20,1	17,2	17,9	19,9	16,8	19,6
J	2,1	2,3	2,1	2,2	3	3,3	3,9	2,6	12,4	13,1	14,7	15,3	16,2	21,7	22	19,8
K	2,7	2,8	3,3	4,1	4	4	3,5	3,4	6,5	6,3	12,4	14,1	14	16,7	14,9	12,9
L	0,7	-	0,6	0,6	1,2	0,6	-	0,9	7,1	5,2	3,5	4,3	4,1	2,9	4,2	8,0
M	6,6	6,4	5,9	6,5	6,6	6,5	6,5	6,5	19,2	19,1	32,3	30,5	25,3	26,2	28,5	31,7
N	4,3	2,7	4,5	4,1	3,5	3,9	2,8	3,5	19,6	17	10	12,9	14	15,7	15,9	14,3
O	14,7	13,1	14	14,9	14,1	11,3	12,9	15,7	31,2	33,2	38,7	36,2	34,2	38,2	38	34,7
P	13,1	15	12,8	13,2	14,7	12,9	15,3	13,6	38,6	37,8	32,6	34,9	40	43,4	41,2	44,6
Q	14,6	13,8	16	16,6	14,9	16,1	16,5	13,8	29,3	29,7	38,4	39,6	39,2	38,3	39,9	40,2
R	2,2	1,8	2	2,7	2,4	2,4	1,8	1,6	6,2	6,1	9	8,4	9,3	10,4	8,8	7,9
S	3,9	3	2,9	2,9	3,2	3	3,4	2,2	5,7	6	14,2	10	10,4	14	9,9	12,1

Zdroj: Vlastní návrh dle Český statistický úřad, Trh práce – časové řady

Tabulka 23 Počet zaměstnaných v ČR dle CZ-NACE v tis. osob

sekce	ČR v tis. osob							
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
A	158,8	153,8	151,2	145,6	149,2	149,6	136,7	147,5
B	55,2	52,2	47,9	46,1	43,3	41,1	35,7	37,8
C	1 378,5	1 242,7	1 235,9	1 287,6	1 299,1	1 285,3	1 329,8	1 376,8
D	60,1	57,7	56,8	57,7	50,9	54,0	57,2	49,2
E	52,7	53,8	50,2	51,0	46,0	51,3	55,4	57,1
F	480,8	496,7	464,9	431,0	425,0	420,3	413,9	396,0
G	619,2	630,9	593,8	597,4	601,9	605,3	590,2	615,7
H	327,5	330,7	328,1	322,2	308,9	301,9	295,9	297,6
I	176,9	186,0	190,1	185,0	177,5	178,5	195,2	197,2
J	117,9	129,2	137,1	145,4	125,3	139,8	148,7	141,5
K	115,9	110,4	115,3	122,5	136,7	137,3	121,5	118,1
L	40,1	40,6	40,0	41,8	45,7	48,8	46,2	44,9
M	195,1	201,7	202,1	198,7	212,4	220,8	222,4	237,5
N	128,0	117,7	113,0	114,5	115,9	129,4	129,8	128,9
O	316,9	321,3	329,3	314,8	305,5	315,9	319,4	316,2
P	283,9	295,6	295,6	295,5	318,9	322,6	326,2	322,8
Q	321,3	326,3	339,9	324,8	333,4	339,3	353,5	351,6
R	82,3	83,3	82,9	82,6	80,5	80,3	81,2	81,7
S	88,4	91,9	93,7	88,2	91,9	93,0	87,6	90,0

Zdroj: Vlastní návrh dle Český statistický úřad – Trh práce, časové řady, 2016

Tabulka 24 Vývoj bilance půdy v JMK a KES

JMK	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Výměra	719 541	719 454	719 463	719 479	719 489	719 511	719 522
Zemědělská půda	429 187	428 099	427 411	426 703	426 041	425 765	425 168
v tom:							
orná půda	356 662	355 249	354 248	353 724	353 116	352 771	352 171
zahrady	16 155	16 203	16 241	16 254	16 273	16 276	16 292
ovocné sady	9 137	9 151	9 199	9 000	8 914	8 878	8 729
trvalé travní porosty	29 848	29 952	30 042	29 990	29 916	29 945	30 127
chmelnice	0	0	0	0	0	0	0
vinice	17 384	17 543	17 681	17 735	17 822	17 895	17 849
Nezemědělská půda	290 354	291 356	292 052	292 776	293 449	293 746	294 355
v tom:							
lesní pozemky	201 467	201 611	201 675	201 866	201 898	201 926	202 004
vodní plochy	15 392	15 448	15 478	15 482	15 526	15 529	15 559
zastavěné plochy a nádvoří	14 198	14 190	14 179	14 229	14 269	14 274	14 327
ostatní plochy	59 297	60 107	60 720	61 199	61 756	62 017	62 464
KES	0,71	0,71	0,71	0,71	0,71	0,72	0,72

Zdroj: Vlastní návrh dle Český statistický úřad – Ročenky JMK a VYS

Tabulka 25 Vývoj bilance půdy ve VYS a KES

VYS	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Výměra	679 547	679 556	679 554	679 560	679 571	679 567	679 574
Zemědělská půda	411 288	410 917	410 389	409 911	409 470	409 161	408 939
v tom:							
orná půda	318 384	317 962	317 455	316 832	316 504	316 251	315 884
zahrady	10 146	10 169	10 187	10 189	10 196	10 205	10 215
ovocné sady	627	629	631	632	630	630	634
trvalé travní porosty	82 127	82 154	82 114	82 255	82 137	82 069	82 200
chmelnice	-	-	-	-	-	-	-
vínice	3	3	3	3	3	6	6
Nezemědělská půda	268 259	268 638	269 164	269 649	270 101	270 406	270 636
v tom:							
lesní pozemky	206 465	206 601	206 723	206 842	206 977	207 160	207 230
vodní plochy	11 668	11 717	11 784	11 870	11 977	12 010	12 059
zastavěné plochy a nádvoří	8 548	8 588	8 673	8 717	8 761	8 790	8 794
ostatní plochy	41 579	41 733	41 985	42 220	42 385	42 447	42 554
KES	0,89	0,89	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90

Zdroj: Vlastní návrh dle Český statistický úřad – Ročenky JMK a VYS

Tabulka 26 Vývoj objemu vyprodukovaného komunálního v JMK, VYS a ČR v kg/osoba/rok

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Průměr
JMK	238,3	280,3	271,3	263,5	283,1	275,0	280,9	296,8	295,8	278,5	277,2	287,7	294,5	296,7	280,0
VYS	275,1	268,3	270,6	265,5	304,7	276,1	293,7	339,9	301,6	311,0	325,8	317,7	329,3	335,5	301,1
ČR	279	280	278	288	296	293	305	316	312	320	308	307	309	317	300,6

Zdroj: Vlastní návrh dle Český statistický úřad, Životní prostředí – časové řady, 2016

Tabulka 27 Investice na ochranu ŽP v JMK a VYS na 1000 obyvatel

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Investice na ochranu ŽP v VYS	974591	1282731	1032037	854310	593913	777614	1289173	1355215	1371712
Investice na ochranu ŽP v JMK	2520002	2094805	1362428	2390595	3289206	3122824	1871955	3027281	2539911
Počet obyvatel VYS	510767	511 645	513 677	515 411	514 992	514 569	511 937	511 207	510 209
Počet obyvatel JMK	1130358	1132563	1140534	1147146	1151708	1154654	1166313	1168650	1170078
Investice na ochranu ŽP na 1000 obyvatel ve VYS	1908,09	2507,07	2009,11	1657,53	1153,24	1511,19	2518,22	2651,01	2688,53
Investice na ochranu ŽP na 1000 obyvatel v JMK	2229,38	1849,61	1194,55	2083,95	2855,93	2704,55	1605,01	2590,40	2170,71

Zdroj: Vlastní návrh dle Český statistický úřad – obyvatelstvo, životní prostředí, 2016 a Cenia, 2014